

Katechismus

s biblickou dějepřavou.

Díl II.

Pro

větší žáky škol národních.

Sestavil

Jan Doležel,

katecheta v Mor. Ostravě.

V Olomouci 1873.

Nákladem Eduarda Hölzel-a.

Kněhtiskárna F. Slavíka.

Ad Nr. 4802.

Cum in hoc opere Nostrae approbationi substrate
nil orthodoxae fidei et probis moribus adversum fuerit
repertum, illud imprimi permittimus.

O l o m u c i i i n C o n s i s t. A r c h i e p i s c o p.
die 3. Julii 1872.

(L. S.)

A. L. B. a Königsbrunn mp.
Vicarius Officialis.

Fr. Heidenreich mp.
Canc. Director.

Předmluva.

Díl druhý „Katechismu s biblickou dějepřavou“ upraven jest způsobem, by vyhověl potřebě žáku nejen ve vyšších třídách škol národních, nybrž i v první třídě škol středních. Jest sice pravda, že katechismy pro střední školy co do obsahu jsou výborné, nieméně se i slovy i uspořádáním látky od katechismu Kanisiova valně liší a tudy žákům na školy střední přestoupivším nemalé obtíže při učení působí. Tou příčinou jsem za základ knihy této položil „Výtah z velkého katechismu“, který pro národní školy předepsán a letošího roku poopraven u novém vydání vyšel. Jsou pak věty „Výtahu“ všude tištěny písmem ležatým čili tak zvanou kursivou. Věty a odstavce ve velkém katechismu přidané jsem buď beze změny přijal a hvězdičkou označil, aneb jinými srozumitelnějšími nahradil. Některé odstavce hvězdičkou naznačené obsahují krátky návod pro katechety u vysvětlování té které pravdy, zejména při modlitbě Páně a příkázáních Božích. Bude tedy žákům učití se všecko to, co písmem ležatým a obyčejným tištěno jest, z částí pak hvězdičkou označených jenom to, co katecheta v té které třídě za vhodné uzná. Krátké vysvětlení obřadu církevních k vůli úplnosti zde přidáno jest.

V Moravské Ostravě na den na nebe vzetí
bl. panny Marie 1872.

Vydavatel.

Úvod.

§. 1. Náboženství a zjevení.

Náboženství jest učení o Bohu. Ono nám praví, kdo a jaký Bůh jest, a jak se k němu chovati máme.

Pravé náboženství jen *od Boha* samého pocházeti může.

* Rozumem a svědomím poznáváme jen částečně Boha a povinnosti své k němu. Učení o Bohu, které pouhým rozumem poznati můžeme, nazývá se náboženství *přirozené*.

Bůh nám skutečně *dal* pravé náboženství. On nám oznámil či *zjevil*, kdo a jaký jest a jak my se k němu chovati máme. Proto se pravé náboženství nazývá také *zjevení Boží*.

* Zjevení Boží bylo *potřebné*, an bychom bez něho nebyli poznali mnohé svaté pravdy a povinnosti.

Nejprvé zjevil se Bůh prarodičům našim v ráji. Zjevení to nazývá se *prazjevení*.

Později zjevil se Bůh lidem skrze Mojžíše a proroky. Zjevení to nazývá se *zjevení mosaické*.

Naposledy zjevil se Bůh lidem skrze Syna svého Ježíše Krista. Zjevení to nazývá se *zjevení křesťanské*.¹⁾

Zjevení křesťanské posud se neporušené zachovává a hlásá v církvi *katolické*. Proto se nazývá zjevení čili *náboženství křesťansko-katolické*.

¹⁾ Žid. 1, 1.

§. 2. Písmo svaté a ústní podání.

Co Bůh lidem zjevil, víme dílem ze *psaného*, dílem z *nepsaného* slova Božího.

Psané slovo Boží jmenuje se také *písmo svaté* čili bible; nepsané slovo Boží nazývá se tradicí neb *ústní podání*.

Písmo svaté jest sbírka kněh, které z vnuknutí Ducha Božího od svatých mužů sepsány a za takto sepsané od církve katolické uznány a vyhlášeny byly.

Písmo svaté se dělí na *písmo svaté starého* a *nového* zákona.

Písmo svaté *starého zákona* obsahuje to, co Bůh lidem zjevil od stvoření světa až po narození Ježíše Krista a pozůstává z **45 knih**.

* Knihy starého zákona rozvrhují se na : 21 dějepisných, 7 učebných a 17 prorockých.

* Knihy *dějepisné* jsou: 5 knih Mojžíšových, kniha Josue, kniha soudců, kniha Ruth, 4 knihy králův, dvě knihy Paralipomenon (kroniky), kniha Ezdráše a Nehemiáše, kniha Tobíáše, kniha Judith, kniha Esther, dvě knihy Makabejské.

* Knihy *učebné* jsou: kniha Job, kniha Žalmů, kniha Přísloví, Ekklesiastes neb Kazatel, píseň Šalomonova, kniha Moudrosti, Ekklesiastikus neb Sirach.

* Knihy *prorocké* jsou: a) Knihy čtyř větších proroků: Izaiáše, Jeremiáše (s Baruchem), Ezechiele a Daniele; b) Knihy dvanácti menších proroků: Oseáše, Joele, Amosa, Abdiáše, Jonáše, Micheáše, Nahuma, Habakuka, Sofoniáše, Aggea, Zachariáše a Malachiáše.

Písmo svaté *nového zákona* obsahuje to, co Bůh lidem zjevil skrze pána Ježíše a svaté apoštoly a pozůstává ze *27 knih*.

* Knihy nového zákona rozvrhují se na: 5 dějpravných, 21 učebných a 1 prorockou.

* Knihy *dějpravné* jsou: 4 evangelia (dle sv. Matouše, Marka, Lukáše, Jana) a 1 kniha skutkův apoštolských, již sepsal též sv. Lukáš.

* Knihy *učebné* jsou: 14 epištol (psání) sv. Pavla a sice: 1 k Římanům, 2 ke Korintským, 1 ke Galatům, 1 k Efeským, 1 k Filipenským, 1 ke Kolosenským, 2 k Tesaloničským, 2 k Timoteovi, 1 k Titovi, 1 k Filemonovi a 1 k Židům. Pak 7 epištol jiných sv. apoštolů, totiž: 1 sv. Jakuba, 2 sv. Petra, 3 sv. Jana a 1 sv. Judy Thadea.

* Kniha *prorocká* jest: tajné zjevení sv. Jana, ježto měl na ostrově Pathmos.

Písmo svaté jest *věrohodné* a *neporušené*.

* Jest *věrohodné*: a) poněvadž bylo sepsáno z vnu-knutí Božího; b) poněvadž Pán Ježíš sám se na svědectví písma svatého odvolával; c) poněvadž spisovatelé pravdu znali a pro ni i život svůj obětovali.

* Jest *neporušené*: a) poněvadž Bůh nemohl dopustiti, aby se zjevení jeho porušilo; b) poněvadž písmo svaté tak známé a rozšířené bylo, že by bez pozorování nebylo mohlo porušeno býti; c) poněvadž se ctílo co slovo Boží, tak že mnozí raději život svůj obětovali, nežli by ho byli nepřátelům vydali n. p. Makkabejští a křesťané za času císaře Diokleciana.

Písmo svaté *neobsahuje veškeré* Bohem zjevené učení; neboť:

1. Pán Ježíš neporučil apoštolům, aby učení jeho sepsali, nýbrž kázali; * On pravil: „Jdouce *učte* všecky národy.“ ¹⁾

2. Svatí apoštolové nenapsali ani všecky činy Ježíšovy. tím méně jeho celé učení; * Sv. Jan dí: „Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učenníků svých, které *nejsou* psány v knize této.“ ²⁾

3. Svatí apoštolové sami se odvolávali na to, co jenom ústně mluvili. * Sv. Pavel psal věřícím: „Zachovávejte ustanovení, kterým jste se naučili buďto skrze naši *řeč*, aneb skrze list náš.“ ³⁾

Máme tedy i *nepsané slovo Boží* čili tradici neb ústní podání.

Tradici jest učení víry a mravů, které sv. apoštolové buďto z úst Ježíše samého slyšeli, aneb z vnuknutí Ducha svatého kázali, ale nenapsali.

* Učení to nazývá se tradicí neb *ústní podání*, poněvadž se podávalo ústním vyučováním od pokolení k pokolení, n. p. učení o očištění, o úctě svatých, o odpustcích atd.

* Později i toto ústní podání *zaznamenáno* jest a chová se: 1. ve spisech sv. otců církevních, 2. v usnešení sněmů církevních.

* *Svatí otcové* církevní jsou spisovatelé církevní starší doby, kteří svatostí svou a učeností vynikali a které církve za svaté otce uznala.

* *Sněm církevní* jest shromáždění biskupův z celého světa, které papež svolává, aby se (na základě písma svatého a ústního podání) o věcech víry a mravů

¹⁾ Mar. 16. 15. ²⁾ Jan 20. 30. ³⁾ 2. Tess. 2, 14.

uradili a usnesli. Nejstarší sněm církevní byl v Nicei (r. 325), veledůležitý v Tridentu (1545—1563) a nejnovější v Římě (1870).

§. 3. Pojem a rozvrh katechismu.

Křesťansko-katolické náboženství čili učení vykládá a obsahuje se v *katechismu*.

Katechismus jest výklad křesťansko-katolického učení. Tak jmenuje se i kniha, v níž to učení se obsahuje a vykládá.

Křesťansko-katolické učení vykládá se v tomto katechismu v pěti hlavních částkách a v jednom přídavku.

Patero těchto hlavních částek jest :

1. *Víra.*
2. *Naděje.*
3. *Láska.*
4. *Svátosti.*
5. *Křesťanská spravedlnost.*

Přídavek jest o čtyřech posledních věcech člověka.

První hlavní částka.

O víře.

(Synb. vyobr. kalich s hostií.)

Oddělení první.

§. 4. O katolické víře vůbec.

Věřiti jest, za pravé míti, co nám hodnověrný člověk praví.

Křesťansko-katolicky věřiti jest: všecko za pravé míti, co Bůh zjevil a církvi svou k věření předkládá, ať jest to v písmě svatém obsaženo čili není.

Musíme věřiti, co Bůh zjevil, poněvadž Bůh věčná pravda a neskončená moudrost jest, která ani oklamati, ani oklamána býti nemůže. ¹⁾

Věříme, co nám církev k věření předkládá, poněvadž Kristus církve poslouchati poručil ²⁾ a jí daru neomylnosti udělil. ³⁾

Nestačí ku spasení, aby katolický křesťan toliko v srdci věřil, co Bůh zjevil, ale musí také:

*1. víru svou skutky svými ukazovati, t. j. podle ní žíti; * „Jako tělo bez ducha mrtvé jest, tak i víra beze skutků jest mrtva.“ ⁴⁾ (Starý Tobáš. Eleazar.)*

*2. co v srdci věří, když toho třeba, i ústy veřejně vyznávati. * „Srdcem se věří k spravedlnosti, ale ústy se děje vyznání ku spasení.“ ⁵⁾ (Petr v den letnic. Petr a Jan před soudem.)*

Víra jest každému člověka, jenž chce spasen býti, potřebna; neboť bez víry nemožno jest líbiti se Bohu.“ ⁶⁾

Každý člověk musí, když k užívání rozumu dospěje, aby spasen byl, nevyhnutelně věditi a věřiti:

1. že jest jeden Bůh;

2. že Bůh jest spravedlivý soudce, jenž dobré odměňuje a zlé trestá;

3. že jsou tři božské osoby jedné bytnosti a přirozenosti: Otec, Syn a Duch svatý;

¹⁾ Žalm 118. 160. ²⁾ Luk. 10, 16. ³⁾ Jan 14, 16, 17. ⁴⁾ Jak. 2. 26. ⁵⁾ Řím. 10, 10. ⁶⁾ Žid. 11, 6.

4. že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás smrtí svou na kříži vykoupila a k věčnému spasení přivedla.

Každý katolický křesťan má kromě dotčených základních učení křesťansko-katolické víry ještě věděti a věřiti:

1. že duše lidská nesmrtelná jest;

2. že milost Boží ke spasení nevyhnutelně potřebna jest, a že člověk bez milosti Boží nic k životu věčnému dopomáhajícího činiti nemůže.

Každému katolickému křesťanu přikázáno jest věděti:

1. snešení apoštolské;

2. modlitbu Páně a (pozdravení andělské);

3. desatero Božích přikázání a patero přikázání církevních;

4. sedmero svátostí;

5 křesťanskou spravedlnost.

Co katolický křesťan věřiti musí, obzvlášť ve snešení apoštolském se obsahuje.

Snešení apoštolské takto zní:

1. Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.

2. Iv Jezu Krista, Syna jeho jediného Pána našeho.

3. Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie panny.

4. Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest.

5. Stoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.

6. Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího.

7. *Odtud přijde soudit živých i mrtvých.*

8. *Věřím v Ducha svatého.*

9. *Svatou církev obecnou, svatých obcování.*

10. *Hříchů odpuštění.*

11. *Těla z mrtvých vzkříšení.*

12. *A život věčný. Amen.*

Snešení apoštolské má dvanácte dílů neb článků.

* Nazývá se *snešení*, poněvadž tu snešeny jsou všechny články víry, které v srdci nositi a ústy pronášeti máme. Nazývá se *snešení apoštolské*, poněvadž z dob apoštolských pochází.

Oddělení druhé.

O dvanácti člancích víry.

O prvním článku víry.

První článek víry zní takto:

*Věřím v Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země.*

§. 5. O Bohu a jeho vlastnostech.

Bůh jest. Poznáváme to z celého viditelného světa. Neboť nepovstal svět sám od sebe, nýbrž má původce a ten jest Bůh. * Proto praví písmo svaté: „Nesmyslný (je) řekl v srdci svém: není Boha.“ ¹⁾

Bůh jest sám od sebe nejdokonalejší bytost.

* On jest *sám od sebe* bytost, poněvadž má původ svůj sám v sobě. On jest ta *nejdokonalejší* bytost, poněvadž jsou v něm všechny dokonalosti či dobré vlastnosti nerozlučně spojeny.

¹⁾ Žalm 13, 1.

Tyto vlastnosti Boží máme sobě nejvíce pamatovati :

1. *Bůh jest pouhý duch : bytost, která má nej-dokonalejší rozum a nejlepší vůli, ale žádného těla nemá.* ¹⁾ (Hořící keř.)

* Mluví-li písmo svaté o *očích, uších a rukou* Božích, chce tím naznačiti jinou vlastnost Boží. *Okem* neb *uchem* Božím se míní vševědoucnost ; *rukou* pak Boží jeho všemohoucnost, dobrotivost a kárná spravedlnost.

2. *Bůh jest všemohoucí: stvořil nebe a zemi i všecko, což jest; není mu nic nemožného.* ²⁾ (Stvoření světa; Zázraky v Egyptě.)

3. *Bůh jest nejvyšší dobrotivý ke svým tvorům: všecko dobré máme přímo, neb skrze jiné od něho.* ³⁾ (Adam a Eva; Starý Tobiáš.)

4. *Bůh jest všudy přítomen: jest všudy, na nebi i na zemi.* ⁴⁾ (Jakub na cestě do Haran.)

5. *Bůh jest vševědoucí: ví všecko, minulé, přítomné i budoucí věci; ví naše nejtajnější myšlení a tedy ho nelze oklamati.* ⁵⁾ (Kainův úmysl; Obraz: Oko Boží.)

6. *Bůh jest nejvyšší svatý: chce a miluje dobré a nenávidí zlé.* ⁶⁾ (Obět Kaina a Abele.)

7. *Bůh jest nejvyšší spravedlivý: dobré odměňuje a zlé tresce.* ⁷⁾ (Potopa; Sodoma.)

8. *Bůh jest nejvyšší milosrdný: odpouští nám hříchy naše, když pokání činíme.* ⁸⁾ (Modloslužební zraelité; Ninivité.)

¹⁾ 2. Moj. 33, 20. ²⁾ Luk. 1, 37. ³⁾ 1. Kor. 4, 7. ⁴⁾ Žalm 138, 7. ⁵⁾ Žid. 4, 13. ⁶⁾ Žalm 44, 8. ⁷⁾ Řim. 2, 6. ⁸⁾ Ezech 33, 11.

9. *Bůh jest věčný: byl vždycky, jest a trvatí bude až na věky.* ¹⁾ (Mojžíš na hoře Horeb.) ²⁾

10. *Bůh jest nejvyšší moudrý: porádá vše k dosažení svých úmyslů a volí k tomu nejschopnějších prostředků.* ³⁾ (Josef eg. Mojžíš.)

11. *Bůh jest nejvyšší pravdomluvný a věrný: nemůže ani lháti ani klamati.* ⁴⁾ (Abraham; Ezechiáš.)

12. *Bůh jest nezměnitelný: jest tentýž od věčnosti až na věky.* ⁵⁾ (Příhody lidu izraelského.)

* Bůh se nemění ani v podstatě a vlastnostech svých, ani ve smýšlení a soudu svém. Mluví-li písmo svaté o *hněvu* Božím, o *lítosti* a t. p. užívá jen způsobu mluvy lidské a představuje nám, že Bůh vždy hřích nenávidí.

§. 6. O nejsvětější Trojici Boží.

Jeden toliko Bůh jest. * On sám praví: Já jsem Hospodin a není žádného více: kromě mne není Boha.“ ⁶⁾

Tři jsou božské osoby. * Osoba jest bytost, která sama o sobě poznává, chce a působí.

První božská osoba jmenuje se Otec, druhá Syn, třetí Duch svatý.

* Víme to z písma svatého. Při křtu v Jordáně objevily se všechny tři božské osoby. A Pán Ježíš poručil apoštolům: „Učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ ⁷⁾

Každá božská osoba jest pravý Bůh. Neboť se každé z nich přičítá v písmě svatém: 1. bož-

¹⁾ Žalm 89. 2. ²⁾ 2. Moj. 3, 14. ³⁾ Žalm 103, 24. ⁴⁾ 4. Moj. 23, 19. ⁵⁾ Mal. 3. 6. ⁶⁾ Is. 45, 5. ⁷⁾ Mat. 28, 19.

ská *přirozenost* a podstata; 2. božské *vlastnosti*; 3. božské *jméno*; 4. božské *skutky*; 5. božské *uctění*.

I. *Otec* jest Bůh; neb se mu přičítá: božská *přirozenost* a podstata, božské *vlastnosti*, božské *jméno*, božské *skutky* a božské *uctění*. * O tom nepochybuje, kdo v Boha věří. Dobře tudy praví sv. Pavel: „Máme toliko jednoho Boha Otce, od něho všecko jest.“ ¹⁾

II. *Syn* jest Bůh; neb se mu přičítá: božská *přirozenost* a podstata; ²⁾ božské *vlastnosti* n. p. všemohoucnost; ³⁾ božské *jméno*; ⁴⁾ božské *skutky*; ⁵⁾ božské *uctění*. ⁶⁾

III. *Duch svatý* jest Bůh; neb se mu přičítá: božská *přirozenost* a podstata; ⁷⁾ božské *vlastnosti* n. p. vševědoucnost; ⁸⁾ božské *jméno*; ⁹⁾ božské *skutky*; ¹⁰⁾ božské *uctění*. ¹¹⁾

Každá božská osoba jest pravý Bůh, ale žádná *není větší*, *mocnější*, neb *světější*, nežli druhá. * Otec jest právě tak věčný, všemohoucí a t. d. jako Syn a Duch svatý.

Každá božská osoba jest pravý Bůh, ale předce *nejsou tři bohové*, nýbrž jeden Bůh, poněvadž mají všechny tři stejnou božskou přirozenost a podstatu. ¹²⁾

Všecky tři božské osoby mají stejnou přirozenost a podstatu, ale předce jest jedna od druhé *rozdílná*. * Otec jest jiný, nežli Syn, Syn jiný, nežli Duch sv. a Duch sv. jiný, nežli Otec a Syn.

¹⁾ Kor. 8. 6. ²⁾ Jan 16, 15. ³⁾ Mat. 28. 18. ⁴⁾ Jan 1, 1. ⁵⁾ Jan 1. 3. ⁶⁾ Jan 5, 23. ⁷⁾ Jan 15, 26. ⁸⁾ 1. Kor. 2, 10. ⁹⁾ Sk. ap. 5. 3. ¹⁰⁾ Kor. 12. 6. 11. ¹¹⁾ 28, 19. ¹²⁾ 1. Jan 5. 7.

Tyto tři božské osoby takto se *rozeznávají*:

1. *Otec* jest *sám od sebe* od věčnosti; * Písmo sv. dí: „Od věků až na věky jsi ty Bůh.“ ¹⁾

2. *Syn* jest od věčnosti od Otce *zplozen*. * On sám dí ústy žalmisty Páně: „Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, dnes (od věčnosti) zplodil jsem tebe.“ ²⁾

3. *Duch svatý* od Otce a Syna spolu od věčnosti *vychází*. * Pán Ježíš sám pravil: „Když přijde Utěšitel, kteréhož *já* pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, kterýž od *Otce* pochází, tenť bude o mně svědectví vydávati.“ ³⁾

* Z těchto slov patrně vysvítá, že jsou tři božské osoby od sebe *rozdílné*: jedna, kteráž prosí, druhá kteráž posílá a třetí, kteráž poslána jest.

Všecky tři božské osoby působí *společně*; předce však se každé božské osobě *zvláštní skutky* připisují a sice: Oci *stvoření*, Synu *vykoupení* a Duchu svatému *posvěcení*.

Ty tři božské osoby jedním jménem nazýváme Nejsvětější Trojici.

* Učení to jmenujeme *tajemstvím*, poněvadž rozumu našemu tajno či nepochopitelno jest, jak mohou býti tři božské osoby a předce jen jeden Bůh.

Katolický křesťan vyznává Nejsvětější Trojici znamením svatého kříže, an děláje kříž, každou z těch tří božských osob jmenuje.

Kromě toho katolický křesťan znamením svatého kříže také vyznává, že Ježíš Kristus, an na kříži umřel, nás svou smrtí vykoupil.

¹⁾ Žalm 89. 2. ²⁾ Žalm 2. 7. ³⁾ Jan 15. 26.

Kříž děláme pravou rukou, činíce ní křížek na čele, na ústech a na prsou a říkájice při tom: Vejměnu Otce †, i Syna †, i Ducha † svatého. Amen.

§. 7. Stvoření světa. Prozřetelnost Boží.

Bůh stvořil nebe i zemi i všecko, cokoli jest. Slovo stvořiti znamená z ničeho něco vyvésti.

* Boha, poněvadž všecko stvořil, nazýváme *Stvořitelem*, ty stvořené věci pak jmenujeme *tvory*.

Bůh stvořil všecky věci za šest dní. *Prvního* dne stvořil Bůh světlo. *Druhého* dne stvořil Bůh oblohu nebeskou. *Třetího* dne oddělil Bůh vodu od země. I povstaly řeky a moře a na suché zemi všelijaké rostliny. *Čtvrtého* dne stvořil Bůh slunce, měsíc a hvězdy. *Pátého* dne stvořil Bůh ryby ve vodě a ptáky v povětří. *Šestého* dne stvořil Bůh zvířata všeho druhu a naposledy člověka.

Sedmého dne odpočinul Bůh ode všeho díla, požehnal dni tomu a posvětil ho. Bylo pak všecko, co stvořil, velmi krásné a dobré.

* Bůh stvořil svět: 1. ke slávě své, 2. k blaženosti tvorů svých.

Bůh se posud stará o to, co stvořil. Bůh *zachovává* svět, aby nezahynul a *řídí* ho, aby se všecko dalo podle vůle jeho. Pečlivost Boží o zachování a řízení světa nazývá se — *Prozřetelnost Boží*.

Prozřetelnost Boží vztahuje se obzvláště *na lidi*. Bůh vede každého člověka, aby cíle svého dojít mohl a řídí všecky věci k jeho dobrému.

* Písmo sv. dí: „Bůh jednotejně pečuje o všechny.“ ¹⁾
(David. Mojžíš. Šavel.)

Proto se máme v Boha vždy *divěřovati*. * Pán Ježíš praví: „Nepečujte říkajíce: Co budeme jísti a píti, anebo čím se budeme odívati. Víť zajisté Otec váš nebeský, že toho všeho potřebujete.“ ²⁾

Hřích nenávidí Bůh; *dopouští* ho však, poněvadž nechce svobodnou vůli člověka rušiti a poněvadž i zlé k dobrému vésti umí. (Josef egyptský.)

Lidem zlým dává Bůh někdy *bohatství a štěstí*, aby odměnil jim na světě, co vykonali dobrého, *an* je po smrti trestati musí. (Bohatec.)

Všeliké *bídy a zlé příhody* dopouští Bůh buďto na pokutu za zpáchané hříchy, aneb na zkoušku cnosti. Proto máme trpělivi a stáli býti. (Bratři Josefovy. Job. Tobiáš.)

§. 8. Stvoření andělů, jich povolání a pád mnohých.

Nejznameníější tvorové Boží jsou andělé a lidé.

Že jsou andělé, víme z písma svatého, v kterém se vypravuje o zjevení andělů n. p. Abrahámovi, Tobiášovi a t. d.

Andělé jsou pouzí duchové, jenž mají dokonaljší rozum a vůli, než lidé, ale těla nemají. * Písmo sv. dí: „Zdaliž nejsou všickni andělé služební duchové?“ ³⁾

Nazývají se *duchové*, proto že mají rozum a vůli, ale žádného těla. Nazývají se *pouzí duchové*, proto že nejsou v těle a tělem nejednají, jako duše naše.

¹⁾ Moudr 6, 8. ²⁾ Mat. 6, 31. ³⁾ Žid. 1, 14.

Andělé Boha *oslavují* a lidem *slouží*. Oniť:

1. nás k dobrému *vzbuzují*; * Tak napomínal anděl římského setníka Kornelia, aby se od sv. Petra u víře poučiti dal. ¹⁾

2. za nás u Boha *orodují*; * Pravilť anděl Rafael Tobiášovi: „Když jsi s pláčem se modlíval, donášel jsem modlitbu tvou k Bohu.“ ²⁾

3. nás na těle i na duši *ochranují*. * Písmo sv. dí: „Andělům svým o tobě přikázal Bůh, aby tě ostríhali na všech cestách tvých.“ ³⁾ (Daniel. Tobiáš.)

Bůh anděly stvořil, aby ho ctili, milovali, jemu se klaněli, jemu sloužili a lidi ostríhali či chránili.

Andělé, kteří lidi chrání či ostríhají, nazývají se *andělé strážní*.

Každý člověk má svého anděla strážce. Modlíváme se k němu: Anděle Boží a t. d.

Bůh stvořil veliké *množství* andělů. Písmo svaté jmenuje *devět* druhů či *kůrů* andělských. Oni se nazývají: andělé, archandělé, síly, mocnosti, panstva, knížactva, trůnové, cherubíni a šerafini. ⁴⁾

* Andělé vyobrazují se co mládenci neb malé dívky s křídly, aby se naznačila jich nevinnost a ochotnost, s jakou vykonávají rozkazy Boží.

Bůh anděly ve své milosti a s mnohými dokonalostmi stvořil. * Sv. Jan praví, že „dábel v pravdě (t. j. v milosti) nestál, v nížto stvořen byl.“ ⁵⁾

Mnozí andělé milost Boží hříchem pýchy ztratili. * Písmo sv. dí: „I na andělech svých našel Bůh nepravost.“ ⁶⁾

¹⁾ Sk. ap. 10, 3. ²⁾ Tob. 12, 12. ³⁾ Žalm 90, 4. ⁴⁾ Kol. 1, 16; Efes. 1, 21. ⁵⁾ Jan 8, 44. ⁶⁾ Job. 4, 18.

*Ty pyšné anděly, které ďábly nazýváme, Bůh na věky zavrhl a do pekla odsoudil. * Sv. Petr píše: „Bůh hřešícím andělům neodpustil, ale strhnuv je do pekla, vydal k mučení.“¹⁾*

Andělé zlí neb ďáblové usilují nám *škoditi* na duši i na těle.

Ďábel nám hledí škoditi *na duši*, an nás svádí ke hříchu. * Proto praví písmo svaté: „Strízlivi buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil.“²⁾ (Eva. Pán Ježíš.)

Ďábel nám hledí škoditi i *na těle*; ba on může z dopuštění Božího tělo člověka i za příbytek a nástroj upotřebiti. (Job. Posedlí.)

§. 9. Stvoření člověka, jeho přednosti a povolání.

Po andělech jsou lidé neznamenítejší tvorové Boží.

První lidé byli *Adam a Eva*. Bůh je stvořil naposledy mezi všemi tvory. On řekl: „Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému; ať panuje nade všemi zvířaty i nade vsí zemí.“ A učinil Bůh z hlíny země tělo člověka. Ale nebylo hned živé. I vdechł mu Bůh duši a bylo živé. Tak stvořen byl první člověk a Bůh dal jemu jméno *Adam* t. j. muž ze země.

Byl pak Adam ještě sám. Řekl tudý Bůh: „Není dobře člověku býti samotnému; učiňme mu pomocníci podobnou jemu.“ I dopustil tvrdý

¹⁾ 2. Petr 2. 4. ²⁾ 1. Petr 5. 8.

sen na Adama a ze žebra jeho učinil ženu. Také její tělo nebylo hned živé. Proto i jí vdechl Bůh duši a byla živá. Když se probudil Adam, radoval se a nazval jméno ženy své *Eva* t. j. matka všech živých.

Lidé pozůstávají z těla a z duše. Tělo lidské je *smrtelné*, duše však *nesmrtelná*.

Smrt jest rozdělení duše od těla. Po smrti se uloží tělo do hrobu, duše však se navrátí k Bohu, který ji soudí.

Bůh vyznamenal lidi dle *těla* i dle *duše*.

Tělo lidské má: 1. postavu přímou, 2. jazyk řeči schopný, 3. ruce ke vší práci spůsobilé.

Duše lidská má: 1. rozum, 2. svobodnou vůli, 3. svědomí.

* *Rozumem* rozeznává duše dobré od zlého. *Svobodnou vůli* může voliti dobré neb zlé. *Svědomí* jest vnitřní hlas, který člověka před skutkem pobízí neb varuje, po skutku pak chválí neb haní.

Duše lidská se nazývá *duch*, proto že má rozum a vůli, ale těla nemá.

Duše lidská stvořena jest k obrazu Božímu. Tím rozumíme, že jest podobna Bohu.

Duše lidská jest *podobna* Bohu, poněvadž obdařena jest rozumem, svobodnou vůli a nesmrtelností.

* Tyto dary jmenujeme *přirozené*, poněvadž k přirozenosti člověka náleží. Člověk jest tedy *přirozeným obrazem Božím*, poněvadž duše jeho přirozenými dary obdařena a takto Bohu podobna jest.

Pán Ježíš nás sám ujistil, že duše lidská *nesmrtelná* jest. * On pravil: „Nebojte se těch, kteří

zabijí tělo, ale duši nemohou zabiti; nýbrž bojte se raději toho (Boha), kterýž může i tělo i duši uvrhnouti do ohně pekelného. ¹⁾ (Bohatec a Lazar.)

Bůh lidi stvořil, aby ho poznali, ctili, milovali, jemu se klaněli, jemu sloužili, jeho poslouchali a spasení byli.

Boha *poznáváme* rozumem i zjevením a *sloužíme* jemu zachováváním jeho sv. přikázání. *Spasení věčné* jest tolik, co blaženost věčná v nebi.

§. 10. Stav prvních lidí a pád jejich. Hřích prvotný.

Adam a Eva přebývali v rozkošné zahradě, jejížto jméno bylo *ráj*. Tam bylo mnoho překrásných stromů, líbezných květín a rozličných zvířat.

První lidé byli *přešťastní* v ráji. Bůh zvláštními dary ozdobil tělo i duši jejich:

1. *tělo* jejich bylo zdravé a nesmrtelné; 2. *rozum* jejich byl dokonalý a *vůle* k dobrému náchylná; 3. *duše* jejich byl okrášlena rouchem nevinnosti, které nazýváme *milost Boží*.

* Tyto dary jmenujeme *nadpřirozené*, poněvadž k přirozenosti člověka nenáleží, nýbrž se od Boha co dary vyššího způsobu udělují. První lidé byli tedy i *nadpřirozeným obrazem Božím*, poněvadž duše jejich nadpřirozenými dary okrášlena a takto Bohu podobna byla.

Tyto dary nadpřirozené obdrželi první lidé nejen pro sebe, nýbrž i pro své *potomky*, na něž měly dědictvím přecházeti.

¹⁾ Mat. 10. 28.

První lidé měli se blaženosti své hodnými statí a ji poslušností svou sobě zasloužiti. Proto jim dal Bůh *příkázání*. On pravil: „Ze všelikého stromu rájského jezte, jenom ze stromu prostřed ráje ať nejíte; nebo v kterýkoliv den byste z něho jedli, smrtí umřete!“ A nazval Bůh strom ten stromem poznání dobrého a zlého.

Bylo to *lehké* příkázání, ale první lidé ho nezachovali. Ďábel je svedl v podobě hada.

Písmo svaté o tom praví: „Jednoho dne šla Eva blíže k zapovězenému stromu. I uviděla na něm hada, kterýž mluvití počal řka: Proč nejíte z tohoto stromu ovoce? Eva odpověděla: My nesmíme; neboť o něm řekl Bůh: Budete-li z něho jísti, umřete! I vymlouval jí to ďábel a řekl: Nevěřte tomu; vy nezemřete, nýbrž otevrou se oči vaše a budete rovni Bohu. Eva uvěřila ďáblu a vzala se stromu ovoce a jedla. Dala pak i muži svému Adamovi, který také jedl.“

První lidé nezůstali tudý Boha poslušní. *Hned první člověk Adam s manželkou Evou Boha byl neposlušen. On v ráji jedl ovoce se stromu, které mu Bůh zapověděl a tím zhřešil.*

Hřích ten se nazývá *prvotný hřích*, poněvadž se ho první lidé dopustili.

Hřích prvotný byl *smrtelný* hřích, poněvadž se Adam a Eva prohřešili trojím způsobem. Oni: 1. věřili více ďáblu, nežli Bohu (*nevěra*); 2. chtěli se rovnati Bohu (*pýcha*); 3. jednali proti vůli Boží (*neposlušnost*).

§. 11. Trest a následkové prvotného hříchu.

Po zpáchaném hříchu otevřely se oči Adama a Evy, ale s hrůzou poznali, že jsou nazí. Proto učinili sobě zástěry z listí fíkového a ukryli se pod stromy. I zvolal tu Bůh: „Adame kde jsi?“ Adam odpověděl: „Pane, bojím se vyjítí, neboť jsem nahý.“ Pán Bůh ale řekl: „Odkud to víš? Jedl jsi se zapovězeného stromu ovoce?“ Adam se vymlouval: „Eva dala mi a jedl jsem.“ Eva pak řekla: „Had mne podvedl i jedla jsem.“ Ale nepomohla jim výmluva tato.

Bůh obrátil se nejprv k *hadu* a řekl: „Že jsi to učinil, zlořečený jsi mezi všemi zvířaty země. Na prsech svých polezeš a zemi jísti budeš po všecky dny života svého.“

Dáblu pak, který z hada mluvil, řekl Bůh: „Nepřátelství položím mezi tebou a mezi ženou, mezi pokolením tvým a pokolením jejím. Ona potře hlavu tvou a ty úklady činiti budeš patě její.“

* Slovy těmi chtěl Bůh říci: Mezi tebou ďáble a mezi Evou, mezi společníky tvými a jejími potomky bude ustavičný boj. Konečně povstane z potomků Eviných jeden, který ti odebere moc tvou nad lidmi. Ty potom budeš lidi k zlému sváděti, ale nebudeš moci jim škoditi.

Evě řekl Bůh: „Rozmnožím bídy a bolesti tvé; pod mocí muže budeš a on panovati bude nad tebou.“

Adamu pak řekl: „Že jsi uposlechl hlasu ženy své, zlořečena budiž země pro tebe; trní a bodláčí tobě ploditi bude. V potu tváře své jísti

budeš chléb, dokud se nenavrátiš do země, z které vzat jsi; nebo prach jsi a v prach zase se navrátiš.“

I dal Bůh Adamu a Evě sukně z koží a *vyhnal je* z ráje. Před rájem pak postavil anděla s ohnivým mečem, aby jim bránil tam vejíti.

Kromě toho postihly naše první rodiče ještě *jiné tresty* na těle i na duši :

1. *tělo* jejich bylo podrobeno bídám, nemocem a smrti; * Pravilť Evě Bůh : „Rozmnožím bídy a bolesti tvé.“ A Adamovi : „V prach zase se navrátiš.“

2. *rozum* jejich byl zatmělý a *vůle* ke zlému náchylná; * Oni neznali Boha jako dříve, an mysleli, že se před ním ukryti mohou. A nebyli tak dobří, jako dříve, an vinili jeden druhého.

3. *duše* jejich byla zbavena milosti Boží a nacházela v moci ďábla. * Mělť je trprv potomek Evin z moci ďábla vysvoboditi.

Hřích ten uškodil netoliko prvním lidem, ale i nám, jenž od nich pocházíme; on nám časnou i věčnou smrt, jakož i mnoho jiného zlého na těle i na duši spůsobil. ¹⁾

Časnou smrtí rozumíme, že musíme umříti.

Věčnou smrtí rozumíme věčnou odloučenost od Boha.

Zlé na těle jsou bídy a nemoce. *Zlé na duši* jest zatmělost rozumu a náchylnost vůle ke zlému.

Následky prvotného hříchu jsou tedy i pro nás tyto :

¹⁾ Řím. 5, 12.

1. *tělo naše* podrobena jest bídám, nemocem a smrti; * Písmo sv. dí: „Jeho těžké leží na synech Adamových ode dne narození jejich až do dne pochování do lůna země.“ ¹⁾

2. *rozum náš* jest zatmělý a *vůle* ke zlému náchylná; * Písmo sv. praví: „Myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich.“ ²⁾

3. *duše naše* jest zbavena milosti Boží a nachází se v moci ďábla, když na svět přicházíme. * Písmo sv. dí: „Od přirozenosti byli jsme dítky hněvu Božího.“ ³⁾

Hřích prvotný, jehož jsme se všemi zlými následky od Adama zdědili, nazývá se také — *hřích dědičný*.

§. 12. Zaslíbení Vykupitele. Ježíš Kristus pravý Messiáš.

Hřích prvotný zbavil lidi milosti Boží. Proto byli první lidé i jich potomci od Boha odloučeni a nebe pro ně zavřeno.

Lidé nebyli jako pyšní andělé od Boha na věky zavržení. Bůh slíbil, že k vysvobození pro hřích zavržených lidí pošle Vykupitele, jenž také Messiášem se nazývá.

Tento zaslíbený Vykupitel lidí neb Messiáš jest Ježíš Kristus.

Bůh však neposlal ho hned po zpáchaném hříchu, nýbrž teprv za 4000 let. Lidé měli dříve zakusiti, v jakou bídu že uvrhl hřích, a že nikdo je vysvoboditi nemůže, jedině Bůh.

¹⁾ Sir. 40, 1. ²⁾ 1. Moj. 12. ³⁾ Efes. 2, 3.

Ježíš Kristus jest pravý Messiáš; neboť se na něm vyplnilo: 1. co o něm předpověděno bylo skrze proroky a 2. čím předobrazen byl v starém zákoně.

Proroci předpověděli: 1. dobu jeho příští, 2. okolnosti jeho narození, 3. jeho působení, 4. jeho utrpení a smrt, 5. jeho oslavení.

Oni prorokovali:

1. že přijde v době, kdy bude berla odňata od Judy ¹⁾ a od doby, kdy vyjde rozkaz, aby znovu vystaven byl Jerusalema, za 69 (7 a 62) letotýhodnů čili za 483 let; ²⁾

* Rozkaz k vystavení Jerusalema vyšel od perského krále Artaxerxa Longimana dle počtu římského r. 299. Přičítáme-li k tomu 483 let, obdržíme rok 782. dle počtu římského, čili rok 30. dle počtu našeho, v němžto skutečně Pán Ježíš co Messiáš veřejně vystoupil.

2. že se narodí v Betlémě ³⁾ z panny ⁴⁾ z pokolení Judova ⁵⁾ a z rodu Davidova; ⁶⁾

3. že bude prorokem ⁷⁾ knězem ⁸⁾ a králem; ⁹⁾

4. že bude za 30 stříbrných prodán ¹⁰⁾ bičován, posmíván, uplíván ¹¹⁾ rouhán, odsouzen, na ruku a nohu zboden ¹²⁾ žlučí a octem napajen ¹³⁾ a po smrti o jeho roucho metán los; ¹⁴⁾

5. že vstane z mrtvých ¹⁵⁾ vstoupí na nebesa ¹⁶⁾ a sešle Ducha svatého. ¹⁷⁾

¹⁾ 1. Moj. 49, 10. ²⁾ Dan. 9, 26. ³⁾ Mich. 5, 2. ⁴⁾ Is. 7, 14. ⁵⁾ 1. Moj. 49, 8. ⁶⁾ Is. 11, 1. ⁷⁾ 5. Moj. 18, 18. ⁸⁾ Žalm 109, 4. ⁹⁾ Zach. 9, 9. ¹⁰⁾ Zach. 11, 12. ¹¹⁾ Is. 50, 6. ¹²⁾ Žalm 21, 17. ¹³⁾ Žalm 68, 22. ¹⁴⁾ Žalm 21, 19. ¹⁵⁾ Žalm 15, 10. ¹⁶⁾ Žalm 67, 19. ¹⁷⁾ Joel 2, 18.

Pán Ježíš byl také co Messiáš v starém zákoně *předobrazen*, čili obrazy předzvěstován.

* Obrazem rozumíme osobu, věc a událost, která svou podobností jinou budoucí osobu, věc a událost vyznamenává.

Nejznamenitější obrazy jeho jsou:

1. Mojžíš obrazem úřadu jeho prorockého a Melchisedech obrazem úřadu kněžského a královského;

2. Abel, Izák, Josef, David, beránek velko-noční a had měděnný obrazem jeho utrpení a smrti;

3. Jonáš v bříše velryby obrazem jeho z mrtvých vstání.

* §. 13. Bůh připravuje lidi na příští Vykupitele.

Po pádu Adama a Evy rozmáhal se na zemi hřích a následkové jeho, ale jevilo se také vždy milosrdenství Boží a péče jeho o spasení lidské.

Hned v první rodině zabil Kain bratra svého Abele. Bůh potrestal ho a dal rodičům jiného syna, Setha. On i potomci jeho byli dobří. Proto je písmo svaté nazývá „syny Božími“ na rozdíl od zlých Kainitů, které jmenuje „syny světa.“ Později však pokazili se Sethité od Kainitů, tak že všickni lidé byli zlí. Proto je zahubil Bůh potopou mimo dobrého Noema a rodinu jeho.

Noe sloužil Bohu pravému, ale potomci jeho, kteří se rozešli do celého světa, stali se modloslužebníky, neb pohany. Aby tedy pravá víra a naděje v

budoucího Vykupitele nevyhynuly, vyvolil sobě Bůh nábožného Abrahama a učinil ho praotcem *národu svého vyvoleného*. Bůh učinil s ním smlouvu a slíbil, že jemu i potomkům jeho dá zemi Kanaan, že rozmnoží potomky jeho a z těch že vyjde zaslíbený Vykupitel neb Messiáš. Abraham pak za sebe i za potomky své slíbil, že Bohu věrni zůstanou. Abraham potvrdil tuto úmluvu obětí a Bůh nařídil jemu a potomkům jeho obřízku, aby se stále pamatovali na to, co jemu byli slíbili. Zaslíbení učiněná Abrahamovi, dal pak Bůh i Izákovi a Jakubovi.

Později obnovil Bůh úmluvu tuto s potomky Abrahamovými čili s národem izraelským neb židovským skrze Mojžíše na hoře Sinai. Bůh řekl jim: „Budete-li poslouchati mne, budete mým národem vyvoleným.“ A oni přisvědčili. Na to jim dal Bůh desatero přikázání, které když slyšeli, pravili jsou: „Všecko, což mluvil Hospodin, učiníme.“ I tuto úmluvu potvrdil Mojžíš obzvláštní obětí zápalnou. Úmluva ta se nazývá stará úmluva, neb *starý zákon*, a měla trvati, až by zaslíbený Messiáš přišel a novou úmluvu mezi Bohem a lidmi učinil.

Aby se stará úmluva do příštího Messiáše dochovala, zařídil Bůh v lidu izraelském úřad učitelský, kněžský a královský.

Úřad učitelský zastával nejprve Mojžíš a po něm proroci. Oni lid izraelský učili, napomínali, kárali budoucí věci předpovídali a mocí Boží zázraky činili.

Úřad kněžský zastávali knězi z pokolení Levi a z rodu Aronova. Služebníky jich byli levité z téhož pokolení a hlavou všech byl nejvyšší kněz. Knězi za

lid se modlili, jemu žehnali, ho v synagogách pravému náboženství učili a zaň ve svatém stánku a později v chrámě Jerusalemském obětovali.

Úřad královský zastával Bůh sám; na jeho místě pak nejprvé Mojžíš, po něm Josue, potom soudcové a naposledy králové. Oni lid podle vůle Boží řídili, o jeho blaho pečovali a ho před nepřátely chránili. Obzvláště bohulibým králem byl David, z jehož rodu pocházel Messiáš, jenž se proto nazývá „syn Davidův.“

Izraelité zapomínali často na úmluvu s Bohem učiněnou a oddávali se nezřídka modloslužbě. Proto je Bůh přísně trestával a konečně do zajetí assýrského a babylonského odvésti nechal. Tím způsobem se i pohané naučili znáti od nich zjevení Boží. Když se navrátili opět za zajetí babylonského, požívali po dlouhý čas pokoje. Hůře však vedlo se jim, když se dostali pod vládu sýrského krále Antiocha, který pod trestem smrti zakázal zachovávání zákona. Než oni se nevrátili více k modloslužbě a odpírali statečně rozkazům královým. Ba mnozí se dali raději umučiti, nežli by byli přestoupili zákon Boží.

Mezitím minulo čtyry tisíce let od stvoření světa a přiblížila se doba příchodu Messiáše. Bylť všeobecně očekáván. Nejen židé toužili po něm, ale i pohané se domnívali, že veliký panovník v Judstvu povstane. Bylať toho času nesmírná pokaženost mravů. Židé sice poznávali ještě pravého Boha, ale hověli hříšným žádostem srdce svého. Nad to povstaly mezi nimi strany či sekty, jako Fariseů, Saduceů a Esseů. Mezi ostatními pak národy, i nejvzdělanejšími, jako byli Řekové a Římané, panovala nejohyzdnější modloslužba. Ko-

nečně se vyplnilo i porocství Jakubovo. Bylať „berla odňata od Judy“ t. j. přestali panovati potomci Judovy a stal se králem v Judstvu cizozemec Herodes. Tehdy přišel na svět zaslíbený Messiáš —

Ježíš Kristus.

O druhém článku víry.

Druhý článek víry zní takto :

I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho.

(Vyobr. nejsv. jména Ježíš: J. H. S.)

§. 14. O osobě Vykupitele.

Ježíš Kristus jest :

- 1. jediný neb jednorozený syn Boha Otce ;***
- 2. Bůh a spolu člověk ;***
- 3. náš Pán, zákonodárce a učitel.***

Jezus neb Ježíš znamená tolik co Spasitel. Spasitelem se nazývá, poněvadž se nám skrze něho spasení stalo, an nás od viny a trestu hříchu, totiž od věčné smrti, vysvobodil či vykoupil. Proto se také nazývá Vykupitel náš.

Pán Ježíš nás vykoupil svou smrtí na kříži.

* Sv. Petr píše: „Nejste vykoupení zlatem nebo stříbrem, nýbrž drahou krví Ježíše Krista.“ ¹⁾

Syn Boží tedy člověkem učiněn jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a věčně spasil.* Pravilť sám: „Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil, a aby život svůj dal na vykoupení za mnohé.“ ²⁾

Nazývá se také Kristus, což jest tolik, jako Pomazaný.

¹⁾ 1. Petr. 1, 19. ²⁾ Mat. 20, 28.

Nazývá se Kristus či *Pomazaný*, poněvadž jest prorokem, nejvyšším knězem a králem, a ti bývali v starém zákoně olejem mazáni a takto na úřad svůj posvěcováni.

* Pán Ježíš jest *prorokem*, poněvadž jako proroci učil, napomínal, káral, budoucí věci předpovídal a zázraky činil. On jest nejvyšším *knězem*, poněvadž jednou na kříži sama sebe krvavě obětoval a posud na oltáři nekrvavě se obětuje. On jest *králem*, poněvadž duchovní království (církve) založil.

I. Pán Ježíš jest *Syn Boží*. Víme to :

1. ze svědectví Otce nebeského ; * On o něm svědčil : „Tentoť jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.“ ¹⁾

2. ze svědectví svatého Petra ; * On před ním vyznal : „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ ²⁾

3. ze svědectví samého Pána Ježíše. * On o sobě pravil : „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal na svět.“ ³⁾

Ježíš Kristus nazývá se jediným, neb jednorozeným Synem Božím, poněvadž jediný jest, jenž od svého nebeského Otce od věčnosti zplozen jest.

* Sv. Jan praví : „Na počátku bylo Slovo“ t. j. od věčnosti byl syn Boží. ⁴⁾

II. Pán Ježíš jest *pravý Bůh*. Víme to :

1. ze svědectví proroků ; * Oni ho výslovně nazývají „Bohem.“ ⁵⁾

2. ze svědectví sv. apoštolů ; * Sv. Jan o něm píše : „Slovo bylo u Boha a *Bůh* byl Slovo.“ ⁶⁾ A sv. Tomáš před ním vyznal : „Pán můj a *Bůh* můj.“ ⁷⁾

¹⁾ Mat. 3. 17. ²⁾ Mat. 16. 16. ³⁾ Jan 3. 16. ⁴⁾ Jan 1. 1.

⁵⁾ Is. 35. 4. ⁶⁾ Jan 1. 1. ⁷⁾ Jan 20. 28.

3. ze svědectví samého Pána Ježíše. * On pravil: „Otec a já jsme *jedno*“ t. j. podstaty jedné.¹⁾ A svědectví to dokázal zázraky svými, proroctvími, svatostí života a svou smrtí.

Pán Ježíš jest *pravý člověk*. * On měl lidské tělo; neboť cítil hlad a žízeň, zimu a horko a potřeboval spaní, jako my. On měl také lidskou duši; neboť sám řekl: „Smutná jest duše má až k smrti.“²⁾

Pán Ježíš jest Bůh a *spolu* člověk. * Sv. Jan praví: „*Bůh* byl Slovo.“ „A Slovo *tělem* učiněno jest.“³⁾

On jest Bůh a spolu člověk, poněvadž jest od věčnosti Bohem a poněvadž v čase člověkem učiněn jest.

Mát skutečně božskou a skutečně lidskou přirozenost; ale obě přirozenosti jsou v jednotě osoby božské nerozlučně spojeny. * On o sobě nikdy nemluvil: „my“ nýbrž „já“, aneb „syn člověka.“ A pravil: „Otče, oslaviž mne slávou, kterou jsem měl u Tebe, prvé nežli byl svět.“⁴⁾

Jako Bůh jest svému Otci nebeskému ve všem roven; jako člověk ale není mu roven, nýbrž jest méně; * On sám pravil: „Otec a já jsme *jedno*“.⁵⁾ A jindy: „Otec větší mne jest.“⁶⁾

III. Jmenuje se naším Pánem, poněvadž Bůh a Vykupitel náš jest. * Co Bůh jest Stvořitelem nebe i země a tudy pánem všeho, i nás. Co Vykupitel nás krví svou za majetek svůj vykoupil.

On se nazývá *zákonodárce a učitel*, poněvadž úřad učitelský v církvi své založil a ním učení

¹⁾ Jan 10, 30. ²⁾ Mat. 26, 38. ³⁾ Jan 1, 1. 14. ⁴⁾ Jan 17, 5.

⁵⁾ Jan 10, 30. ⁶⁾ Jan 14, 28.

své, čili zákon svůj pořád zvěstuje. * Pravilť apo-
štolům: „Jdouce učte všecky národy.“¹⁾ „Já jsem s
vámi až do skonání světa.“²⁾ „Kdo vás slyší, mne
slyší.“³⁾

O třetím článku víry.

Třetí článek víry zní takto :

*Jenž se počal z Ducha svatého, na-
rodil se z Marie panny.*

(Obraz p. Marie a sv. Josefa pěst.)

§. 15. Vtělení Syna Božího.

Za času Heroda krále žila v městečku Na-
zaretě svatá panna, jménem *Maria*. Bylať zasnou-
bena muži nábožnému, jménem Josefovi, který
byl tesařem. Oba byli chudobní, ale z Davidova
rodu královského. Jednoho dne modlila se právě
Maria. I přišel k ní anděl Gabriel a řekl: „Zdrá-
vas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná
jsi mezi ženami.“ Maria se ulekla. Ale anděl řekl jí:
„Neboj se Maria! Budeš míti Syna a nazveš jméno
jeho *Ježíš*. Tentž bude veliký a Synem Nejvyššího
slouti bude; a dá jemu Pán Bůh trůn Davida,
otce jeho a království jeho nebude konce.“ Řekla
pak Maria k andělu: „Kterak se to stane?“ A
anděl odpověděl jí: „Duch svatý sstoupí v Tě a
moc Nejvyššího zastíní tebe a protož bude Syn
Tvůj slouti synem Božím.“ I řekla Maria: „Ejhle
děvka Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ Na
to odešel od ní anděl.

¹⁾ Mat. 28, 19. ²⁾ Mat. 28, 10. Luk. 10, 16.

* Od toho okamžení se Syn Boží v těle panny Marie člověkem stal či *vtělil*. Jak se to stalo, jest rozumu našemu nepochopitelné či tajno. Proto se učení to nazývá *tajemství vtělení Syna Božího*.

* Připomínáme si vtělení Syna Božího modlitbou: „Anděl Páně.“ A konáme památku toho tajemství na slavnost: „Zvěstování panny Marie“ 25. března.

Ž i v o t P á n a J e ž í š e.

§. 16. Narození Páně.

Když se měl Pán Ježíš naroditi, museli Maria a Josef z Nazareta do Betléma k zápisu jíti.

Římský císař August vydal rozkaz, aby všickni poddani země židovské zapsáni byli. Šel tedy každý do osady, odkudž pocházeli předkové jeho. Maria a Jozef byli z rodu krále Davida a proto šli do Betléma, rodinného města Davidova.

A když tam přišli, nenalezli místa, kde by byly mohli nocovati. I odebrali se za město do skalnaté jeskyně, kdež mívali pastýřové někdy svá stáda. A tam *v Betlémě ve chlévě narodil se Ježíš Kristus, Syn Boží a Vykupitel světa*. Maria ho s radostí velikou plénkami obvinula a do jeslí položila.

* Narození Páně čili Boží hod vánoční slaví se 25. prosince.

Narození Ježíše Krista nezůstalo tajno. Ono bylo nejprv zvěstováno *skrze anděla pastýřům*, kteří u Betléma hlídali svá stáda. Pravit jim: „Aj zvěstuji vám radost velikou, neb se vám narodil Spasitel v Betlémě městě. Jděte tam a na-

leznete dítě plénkami obvinuté a položené v jeslích.“ A hned bylo spolu s ním mnoho andělů, kteří zpívali: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“ Když to uslyšeli pastýři, přišli rychle do Betléma, aby viděli, co jim byl anděl zvěstoval. I našli tam Marii a Josefa i dítě a klaněli se jemu. Pak s radostí velikou navrátili se zase ke stádům svým, a zvěštovali jiným, co viděli.

*Pán Ježíš jakožto Bůh má nebeského Otce. * Pravilť anděl Marii panně: „Syn tvůj slouti bude Syn Boží.“*

Pán Ježíš jakožto člověk žádného otce nemá. Sv. Josef byl toliko pěstounem Ježíše Krista.

Pán Ježíš jakožto Bůh neměl matky; jakožto člověk měl Marii, nejsvětější pannu, za svou matku.

*Maria počala Ježíše z Ducha svatého. * Pravilť jí anděl: „Duch svatý sstoupí v tě.“*

Maria matkou Boží se nazývá, poněvadž porodila Ježíše Krista, jenž Bůh a spolu člověk jest.

§. 17. Obřezání a obětování Páně.

Osmého dne byl Kristus dle zákona obřezán a Ježíšem nazván. Čtyřicátého dne nesli ho Maria a Josef do chrámu Jerusalemského, aby zaň Bohu děkovali a obět dali, totiž dvě holoubátek.

Byl pak ve chrámě nábožný stařeček jménem *Simeon*. On poznal z vnuknutí Ducha svatého, že Pán Ježíš jest Syn Boží a Messiáš. I vzal ho na ruce své a pravil: „Nyní propustiž Pane služebníka svého v pokoj, neboť viděly oči mé spasení tvé, kteréž jsi připravil všem lidem.“ Pak blaho-

řečil Josefovi a Marii a řekl jí: „Aj položen jest tento (syn tvůj) ku pádu a k povstání mnohým v Izraeli a na znamení, jemuž bude odpíráno. Tvou pak vlastní duši pronikne meč.“

Byla tam také nábožná vdova *Anna*, mající 84 let, která se mnoho modlila a postila. I ona chválila Boha a zvěštovala všem, že viděla *Messiáše*.

* Slavnost obřezání Páně jest 1. ledna čili na nový rok. Slavnost obětování Ježíše čili očišťování panny Marie neb Hromnic 2. února.

§. 18. Mudrci od východu.

Narození Pána Ježíše bylo také zvěstováno *třem králům na východě*. Oni se jmenovali Kašpar, Melichar a Baltasar. Ukázalať se jim krásná hvězda, z nížto poznali, že se narodil Pán Ježíš.

Vydali se tedy na cestu, aby ho hledali. A aj, hvězda je předcházela až do Jerusalema. I tázali se tam: „Kde jest ten novonarozený král? Viděli jsme hvězdu jeho na východě a přišli jsme klaněti se jemu.“ Král Herodes o něm nevěděl. Tázal se tedy kněží a zákonníkû. Ti jemu pravili: „V Betlémě se musel naroditi. Neb tak psáno jest u proroka Micheáše: Ty Betleme v zemi judské nikoliv nejsi nejmenší mezi všemi knížecími městy judskými; neboť z tebe vyjde vývoda, kterýž by spravoval lid muj izraelský.“ I řekl Herodes třem králům: „Jděte do Betléma a hledejte to dítě. A když ho naleznete, řekněte mi, abych i já se jemu klaněl.“ Ale on nechtěl se mu klaněti, nýbrž ho zabiti.

Šli tedy tři králové do Betléma a hvězda předcházela je zase, až se zastavila nad chlévem, kdež byl Pán Ježíš. I vešli tam a našli Marii a Josefa i dítě a klaněli se jemu. Také mu donesli dary: zlato, kadidlo a myrrhu. Chtěli tím ukázati, že Pán Ježíš jest král, Bůh a člověk. Pak se navrátili jinou cestou domu, neboť jim Bůh řekl ve snách, aby nechodili zpátky k Herodovi.

* Slavnost „tří králů“ neb „Zjevení Páně“ jest 6. ledna.

§. 19. Útěk do Egypta.

Herodes se rozhněval, když se k němu nevrátili tři králové. I poručil zabiti v Betlémě všechny pacholata až do dvou let. On myslel, že mezi nimi bude také Pán Ježíš. Ale on *ušel ukrutnosti Herodově útekem do Egypta.*

Té samé noci ukázal se anděl sv. Josefovi ve snách a řekl: „Vstaň, vezmi dítě a matku jeho a uteč do Egypta, neb Herodes chce dítě zabiti.“ Josef vstal hned a ještě za tmavé noci odešel s Marií a dítětem do Egypta.

Brzy na to potrestal Bůh strašně Heroda. Na celém těle vyrazily se mu škaredé vředy a červi ho sežírali, tak že bolestí křičel, až umřel.

Tu se opět ukázal anděl sv. Josefu v Egyptě a řekl: „Navrať se domu, neb Herodes umřel.“ I navrátili se zpátky, ale ne do Betléma, nýbrž do Nazareta. Tam byl Pán Ježíš vychován a proto se nazývá Ježíš Nazaretský.

* Slavnost nevinnátek či mláďátek jest 28. prosince.

§. 20. Dvanáctiletý Ježíš.

Když měl Pán Ježíš dvanácte let, šel se svými rodiči na slavnost velkonoční do Jerusalema. Tam byl celý blažený a modlil se tak pobožně, jako andělé v nebi. Po slavnosti se vrátili Maria a Jozef domu, Pán Ježíš ale zůstal tam.

Když ho večer neviděli, vrátili se do Jerusalema a hledali ho. Po třech dnech našli ho v chrámě. Tam seděl mezi učitely, tázal se jich a odpovídal jim, tak že se všickni divili. Maria pravila láskavě k němu: „Synu, proč jsi nám to učinil? Hle otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe.“ Ona tím mínila pěstouna, sv. Jozefa. Pán Ježíš odpověděl mírně: „Proč jste mne hledali? Nevěděli jste, že já musím býti v domě Otce mého?“ On tu mínil dům Otce nebeského, totiž chrám.

Potom se navrátil se svými rodiči do Nazareta a tam zůstal. Byl pak svých rodičů poslušen a stal se, čím dále, tím rozumnějším a Bohu i lidem milejším.

§. 21. Křest a pokušení Páně.

Dříve, nežli Pán Ježíš mezi lidmi veřejně vystoupil, předcházel ho sv. *Jan*, syn Zachariáše a Alžběty, a připravoval lidi na něho. Proto se nazývá *předchůdce Páně*.

Svatý Jan býval na poušti, nosil hrubý šat ze srsti velbloudí a pás kožený a živil se kobyilkami a medem lesním. I vyšel z pouště a ukázal se v

krajině Jordanské. Tam volal: „Odřekněte se hříchů svých, neboť Vykupitel váš brzy přijde.“ Mnozí uvěřili jemu a chtěli se polepšiti. Těm poručil sv. Jan, aby sestoupili do řeky Jordanu. Pak jim lil vodu na hlavu a takto je pokřtil. Proto se nazývá *Jan křtěl*.

Užřev některých, kteří se nechtěli polepšiti, napomínal je: „Čiňte hodné ovoce (skutky) pokání. Neb každý strom, jenž nenese ovoce dobrého, vyřát bude a na oheň uvržen.“ Když pak se lid domníval o Janovi, že jest Kristus, řekl jim: „Já nejsem Kristus. Ale po mně přijde, kterýž mocnější jest a jemužto já nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho. Já vás křtím toliko vodou, on pak vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm.“

Jednoho dne přišel také *Pán Ježíš k Jordánu*, aby se dal pokřtiti od Jana. Ale on nebyl hříšník, nýbrž nejvyšší svatý. Proto ho nechtěl Jan pokřtiti a pravil uctivě: „Já bych měl od Tebe pokřtěn býti a Ty přicházíš ke mně?“ Pán Ježíš ale řekl: „Nech ať se stane, Bůh to tak poručil.“ I pokřtil ho svatý Jan. A aj, otevřelo se nebe, Duch svatý sstoupil ve způsobě holubice viditelně na něho a Otec nebeský vydal hlas: „Tento jest můj milý Syn, v němž se mi zalíbilo.“

Když byl Pán Ježíš pokřtěn, *veden jest* od Ducha svatého *na poušť* a ztrávil tam čtyřicet dní a nocí v postu a modlitbách. A postiv se zlačněl. I přistoupil k němu ďábel a pokoušeje ho řekl: „Jsi-li Syn Boží, řekni, ať kamení toto chlebové jsou.“ Ale Pán Ježíš odpověděl: „Psáno

jest: „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.“ Chtěl říci: Bůh může mne pouhým slovem, i bez pokrmu, při živobytí zachovati.

Đábel pokoušel ho po druhé. On vedl Pána Ježíše do Jerusalema a postaviv ho na vrch chrámu, řekl: „Jsi-li Syn Boží, spust se dolu: nebo psáno jest: Andělům svým přikázal o tobě Bůh a na ruce uchopí tě, abys snad o kámen neurazil nohy své.“ I odpověděl jemu Ježíš: „Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.“ Chtěl říci: „Nesmíme bez potřeby v nebezpečenství života se vydávati a od Boha zázračného zachránění očekávati.“

A po třetí pokoušel ďábel Pána Ježíše. Vedl ho na horu vysokou velmi, ukázal mu všechna království světa a slávu jejich a řekl jemu: „Toto všechno tobě dám, jestli že padna budeš mi se klaněti.“ Tehdy řekl mu Ježíš: „Odejdiž satane, neboť psáno jest: Pánu Bohu samému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.“ I opustil ho ďábel a aj, andělé přistoupili a klaněli se jemu.

Z pouště ubíral se Pán Ježíš opět k řece Jordánu. Uviděv ho svatý Jan, ukázal naň přítomnému lidu a svědčil o něm: „Ejhle beránek Boží, který snímá hříchy světa.“ Chtěl říci: Ejhle váš Messiáš, který jako beránek za všechny lidi trpěti bude, aby je od hříchů vykoupil.

§. 22. Učenníci Páně.

Pán Ježíš počal v třicátém roce věku svého učiti. Nejvíce učil na své vlasti. Vlast jeho byla

země židovská. proto že se tam narodil a byl vychován.

Pán Ježíš chodil ve své vlasti z místa na místo, a kázal v chrámě, ve školách neb synagogách, v domech, v širém poli, na horách, na poušti i na moři. On kázal nejen ráno, nýbrž i o poslední a u večer, kdykoliv se lid sešel a příležitost se mu udála.

Pán Ježíš nechodil sám po své vlasti. *On přijímal učenníky.* Byli to dobří lidé, kteří se s ním zdržovali a všecko slyšeli a viděli, co mluvil a činil.

První učenníci Pána Ježíše byli *Ondřej a Jan.* Oni chodili dříve s Janem křtítelem. Když pak slyšeli, an svědčil o Ježíšovi: „Ejhle beránek Boží, který snímá hříchy světa,“ tuž opustili ho a šli za Ježíšem. Obrátiv se Pán Ježíš, tázal se přívětivě: „Co hledáte?“ Řkoujemu: „Mistře, kde bydlíš?“ Odpověděl jim: „Pojďte a vizte!“ I šli s radostí s ním na místo, kde bydlel a zůstali u něho ten den.

Ondřej měl bratra, jménem *Šimona.* I řekl jemu: „Nalezli jsme Vykupitele.“ A přivedl ho k Ježíšovi. Pohleděv naň Pán Ježíš, řekl: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův; od této chvíle však slouží budeš *Petr* t. j. skála.

Druhého dne po svém návratu z pouště šel Pán Ježíš do Galilee. I potkal na cestě muže, jménem *Filipa,* kterýž také už dlouho po Spasiteli toužil a řekl jemu: „Pojď za mnou!“ A Filip stal se učenníkem jeho.

Filip měl přítele, jménem *Nathanaele* či Bartoloměje. Toho vyhledal. an právě byl pod fíko-

vým stromem a řekl jemu: „Nalezli jsme toho, o kterém Mojžíš i proroci psali. Jest to Ježíš z Nazareta. Pojď a viz!“ Vida Pán Ježíš Nathanaele, an k němu jde, řekl: „Aj pravý Izraelita, v němž není lsti a falše!“ I podivil se Nathanael a tázal se: „Pane, odkud mne znáš?“ Ježíš pak odpověděl jemu: „Prvé, nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe,“ t. j. znal jsem tebe jako Bůh. Tu zvolal Nathanael pln uctivosti: „Mistře, Ty jsi Syn Boží a Vykupitel světa.“ I řekl mu Ježíš: „Že jsem ti pravil: viděl jsem tě pod fíkem, věříš; větší pak ještě věci nad tyto uzříš. V pravdě pravím vám: uzříte i nebe otevřené a anděly Boží vstupující a sestupující na mne.“

Počet učenníků Pána Ježíše růstl čím dále tím více. Ale nebyli vždy při něm, nýbrž odcházeli zase po své práci. On pak chtěl, aby někteří všude ho provázeli a svědkové všeho byli.

Po čase vyšel tedy Pán Ježíš na horu a trval tam přes noc na modlitbách. Když pak byl den, povolal učenníky své a *vyvolil z nich dvanácte apoštolů* čili poslanců, kteří by po jeho smrti učení jeho všude zvěštovali. Byli to: Šimon *Petr* a *Ondřej* bratr jeho; *Jan* a *Jakub* bratr jeho; *Filip* a *Bartoloměj*; *Šimon* kananejský a *Jakub* (mladší); *Tomáš* a *Matouš*; *Juda* Tadeáš a *Jidáš* Iskariotský. Později vyvolil Pán Ježíš ze zástupu *72 stálých učenníků* a posílal je po dvou před sebou, aby lidi na příchod jeho připravili.

Nejpřednější mezi apoštoly byl *svatý Petr*. Jemu slíbil Pán Ježíš, že bude základem církve

a že mu odevzdá nejvyšší moc ve své církvi. Jednou se tázal Pán Ježíš apoštolů: „Kým mne býti pravíte?“ I odpověděl Petr: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého!“ Tehdy řekl mu Ježíš: „A já pravím tobě: Ty jsi Petr t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou ji. A tobě dám klíče království nebeského. Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“

§. 23. Obsah učení Pána Ježíše.

Pán Ježíš chodil se svými apoštoly a učeníky a učil po krajině i v městech. *On kázal a zvěštoval zákon milosti.* Zákonem rozumíme učení jeho. Ono se nazývá zákonem *milosti*, proto že z něho poznáváme, že nám Bůh samé nezasloužené dary či milosti uděluje. Takové dary či milosti jsou: život, zdraví pokrm a t. p. Největší pak milost udělil nám Bůh, když vlastního Syna svého na svět poslal, aby nás vykoupil.

Učení jeho jest dvojí: učení *víry* a *mravů*, an z něho poznáváme i co *věřiti* i co *činiti* máme, abychom k Bohu přišli.

Pán Ježíš předně *zjevoval pravdy, které věřiti máme.* Tyto pravdy se týkají Boha, jeho vlastností a skutků. On n. p. zjevil nám, že jest Bůh náš nejláskavější *otec*, který o nás *ví*, naše potřeby zná a starostlivě o nás *pečuje*.

Učilť jednou Pán Ježíš: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal na svět,

aby žádný, kdož v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“

Jindy pravil Pán Ježíš: „Ani vrabec nepadá se střechy bez vědomí Otce nebeského.“ „I vlasy s hlavy vaší sečteny jsou.“ „Otec vás nebeský ví, čeho potřebujete.“

A opět jindy učil Pán Ježíš: „Nepečujte příliš, co byste jedli, ani čím byste se odívali. Pohledte na ptactvo nebeské! Ono neseje, ani nežne a Otec nebeský živí je. A pohledte na kvítí polní! Ono nepracuje ani nepředě, a pravím vám, že ani král Šalomoun ve vši slávě své nebyl tak odeň, jako jedno z nich. Snažte se jen sloužiti Bohu a toto všechno bude vám přidáno.“

Pán Ježíš také *učil cnostem, které konati máme*. Obzvláště nám poručil, abychom Boha nadevšecko a bližního jako sebe *milovali*. On pravil: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a ze vši síly své; bližního pak jako sebe *samého*.“ A jindy: „Milujte nepřátely své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhují vám.“

Pán Ježíš učil i *dobrým skutkům* a zjevil nám, že je máme vykonati z lásky k Bohu a ne pro chválu lidskou. On pravil: „Když se modlíš, vejdi do komůrky své a modli se ve skrytě k Otci nebeskému. Když se postiš, neukazuj se smutným, aby neviděli lidé, že se postíš. Když almužnu dáváš, at neví levice tvá, co činí pravice. A Otec tvůj nebeský, který vidí ve skrytě, odplatí tobě.“

§. 24. Fariseové a zákonníci.

Kdykoliv Pán Ježíš kázal, poslouchali ho lidé rádi a věřili slovům jeho. Byli však také lidé, kteří učení jeho nevěřili. *I trestal Pán Ježíš nevěru jejich* a pravil jim: „Proč mi nevěříte, když vám pravdu mluvím?“ A uviděv jiných, kteří se nechtěli polepšiti. trestal je řka: „Kdybych byl v městech, která ani Boha neznají, takové divy činil, jako u vás. již dávno byli by tam uvěřili a pokání činili.“

Zvláště to byli fariseové a zákonníci, kteří nechtěli přijati učení Pána Ježíše.

Fariseové byli lidé, kteří pro svou zdánlivou svatost veliké vážnosti požívali. Oni se mnoho modlili. postili a almužny dávali. Činili to však veřejně, aby byli proto chváleni. Přitom byli v srdci svém pyšní, nemilosrdní a nespravedliví. Takové lidi, kteří se staví dobrými, ale jsou zlí, nazýváme pokřytce. Pán Ježíš znal je dokonale a proto *trestal nepravosti jejich*. On jim do očí pravil, že jsou pokrytci. Jindy pak řekl jim: „Vy jste jako hrobové obílení, zevně čisti, ale uvnitř plni nečistoty a hnuloby.“

Zákonníci byli lidé, kteří vykládali židům písmo svaté, ale mylně a bludně. Pán Ježíš vyvracel a *porážel bludy jejich*. Tak vykládali přikázání Boží: „Nezabiješ!“ v ten smysl, že jenom ten trestu hoden jest, kdo někoho zabije. Pán Ježíš ale pravil: „I ten, kdo se hněvá na bližního svého, hoden bude soudu.“ t. j. bude pro to od Boha souzen. Jindy vykládali přikázání lásky k bližnímu takto: „Milovati budeš přítele a nena-

viděti nepřítelé.“ Pán Ježíš ale pravil: „Milujte i nepřátely své.“

Fariseové a zákonníci nepřijali učení Pána Ježíše, ačkoliv mohli poznati, že pravdivé jest; neboť to Pán Ježíš dokázal a *potvrdil svědectvími písma, zázraky a příklady svými*.

Pán Ježíš předně *potvrdil učení své svědectvími písma*. V písmě svatém byly udány známky budoucího Messiáše. Mohl tedy každý lehce poznati, že on jest ten Messiáš, a učení jeho že jest pravdivé. Proto se odvolával Pán Ježíš na písmo svaté a pravil: „Zpytujte písma, neb ony svědectví vydávají o mně.“

Pán Ježíš také *potvrdil učení své zázraky svými*. Zázrak jest skutek, který toliko Bůh učiniti může. Pán Ježíš činil zázraky na *přírodě*, na *nemocných*, na *posedlých* a na *mrtvých*, což bylo důkazem, že jest Bůh a učení jeho že jest učení Boží. Proto se odvolával na zázraky své a pravil: „Nechcete-li věřiti slovům mým, tedy věřte aspoň skutkům mým, abyste poznali, že já v Otci a Otec ve mně jest.“

Pán Ježíš konečně *potvrdil učení své i příklady svými* čili svatostí života. Život jeho byl tak příkladný a svatý, že i ti nejhorší lidé na něm žádné chyby nenalezli. Proto se odvolával na život svůj a pravil: „Kdo z vás může mne viniti ze hříchu?“ Nemusíte-li vyznati, že jsem spravedlivý a svatý a tudý učení mé že jest pravdivé?

Pán Ježíš mimo to i *předpovídal budoucí věci*, které se skutečně vyplnily a tedy důkazem byly, že pravdu mluvil. On předpověděl zrádu Jidášovu, za-

pření Petrovo, své vzkříšení a na nebe vstoupení, seslání Ducha svatého, zkázu Jerusalema. trvání své církve a jiné.

Bylo pak celé obcování Pána Ježíše takové, že musel mu každý dobrý uvěřiti a ho milovati. Onť *všude dobře činil* a zacházel láskavě s každým, i s nepřátely a hříšníky, aby všech získal pro učení své.

O čtvrtém článku víry.

Čtvrtý článek víry zní takto:

Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován umřel i pohřben jest.

U trpení Pána Ježíše.

§. 25. Slavný vjezd do Jerusalema.

Pán Ježíš vyučoval veřejně něco více, než tři leta. *Mnozí věřili v něho. Ale nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové ho nenaviděli pro jeho učení, zvláště an jim hříchy jejich vytýkal a tresty Božími vyhrožoval. Když pak viděli, že veliké množství lidu všude ho následuje, záviděli mu toho a hleděli, aby jej usmrtili.* Nejvíce pak hněvali se na něho, když v Bethanii Lazara z mrtvých vzkřísil. Tehdáž sešli se v radu a pravili: „Co učiníme? Člověk tento mnohé divy činí. Necháme-li ho, ještě všickni uvěří v něho.“ A od toho dne mysleli tím více, aby ho zabili.

Sedm dní před svátkem velikonočním ubíral se Pán Ježíš z Bethanie do Jerusalema. Když přišel k městečku Betfage u hory Olivetské, po-

slal dva učenníky své, řka jim: „Jděte do městečka tohoto a naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní. Odvažte je a přiveďte ke mně. A bude-li se kdo ptáti, řekněte: Pán jich potřebuje a hned propustí je.“

Učenníci šli, jak jim poručil Pán Ježíš. I přivedli oslátko, vložili naň roucha svá a Ježíše posadili naň. Když pak dále jel, shromaždilo se okolo něho množství lidu. Jedni prostírali roucha svá před ním na cestu a jiní sekali ratolesti se stromů a metali je na cestu. Zástupové pak volali: „Hosanna Synu Davidovu: Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně.“

Mezi zástupem byli také fariseové, kteří ze závisti a nenávisti Ježíše nasledovali, kamkoliv šel. I mrzeli se, že jej lid tak slavně vítal. Sešli se tedy opět a drželi radu, jak by Ježíše zabili. Ale pravili: „Ne v den sváteční, aby se nestal rozbroy v lidu.“ Obávaliť se příchozích do Jerusalema, že by se Ježíše zastali a proti nim zbouřili.

Pán Ježíš však předce trpěl a umřel ještě ve svátky velkonoční a lid se ho nezastal. Jeden ze dvanácti apoštolů sám v tom pomáhal nepřátelům Pána Ježíše. Byl to Jidáš Iskariotský, lakomec, který peníze tak miloval, že pro ně i nejhorší hřích zpáchal. Když se dověděl Jidáš, že by nepřátelé rádi Pána Ježíše usmrtili, šel k ním ve středu po slavném vjezdu do Jerusalema a řekl jim: „Co mi dáte a já vám ho zradím?“ t. j. já vám povím, kde ho můžete bez všelikého hluku

docela potichu jati. A oni mu slíbili třicet stříbrných peněz, které mu později také vyplatili.

§. 26. Večeře Páně.

Židé připravovali se na svátek velikonoční již ve čtvrtek před tím. Toho dne museli v každé rodině zabiti beránka jednoročního a bez poskvrny. Večer pak připravili beránka, nezlomíce mu kosti. I jedli maso jeho stojíce a krví jeho pomazali dvěře domů svých. Tak to poručil Bůh na památku vyvedení otců jejich z Egypta. Pán Ježíš šetřil také obyčeje toho.

Ve čtvrtek před svátkem velikonočním řekl Pán Ježíš Petru a Janovi: „Jděte do města; tam potká vás člověk, džbán vody nesa. Jdětež za ním a kam vejde, tu řcete pánu domu: Mistr vzkazuje tobě: Kde jest večeřadlo mé, kde bych jedl beránka s učenníky svými? A on vám ukáže večeřadlo veliké; tam nám připravte.“ Když pak byl večer, přišel Pán Ježíš, posadil se za stůl se dvanácti učenníky svými a jedl s nimi velikonočního beránka. Večeře tato se nazývá *poslední večeře* aneb *večeře Páně*.

Když pojedli, vstal Pán Ježíš a složiv vrchní roucho své, vzal bílý šat a přepásal se. Potom nalil vody do mřednice, aby *umýval nohy apoštolů* a utíral je šatem. Když pak u Petra chtěl počátek učiniti, zvolal tento: „Pane, Ty mně chceš nohy mýti?“ Pán Ježíš odpověděl jemu: „Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom.“ I řekl Petr: „Navěky nebudeš mi nohou mýti!“ Ježíš pak odpo-

věděl jemu: „Jestli tě neumyji, nebudeš mítí podíl semnou.“ Tu zvolal Petr: „Pane, tomu-li tak, tedy mi umyj netoliko nohy, ale i ruce i hlavu.“

Když byl Pán Ježíš všem apoštolům nohy umyl, vzal zase vrchní roucho své, posadil se opět za stůl a řekl: „Když já, pán a mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhého nohy umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste jako já, činily i vy.“ A to se dělo a děje posud. Každý čtvrtek před svátkem velkonočním umývají nástupcové sv. apoštolů, totiž biskupové, dvanácti věřícím nohy. Čtvrtek ten se nazývá *zelený čtvrtek*.

Nejdůležitější při poslední večeři jest, že při ní ustanovil Pán Ježíš *nejsvětější svátost oltářní* a nejdražší obět mše svaté. Pán Ježíš vzal chléb ve svaté ruce své a díky číne žehnal ho, lámala a dával učenníkům svým řka: „Vezměte a jezte; totoť jest tělo mé, kteréž za vás vydáno bude.“ Pak vzal kalich s vínem a opět díky činil, žehnal a dal učenníkům svým řka: „Vezměte a píte z toho všickni; tatoť jest krev má nového zákona, která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ A doložil ještě: „To číňte na mou památku!“

Brzy potom zkormoutil se Pán Ježíš v duchu a řekl: „Amen pravím vám, *jeden z vás mne zradí*; ale lépe by jemu bylo, kdyby se nebyl ani narodil.“ I zarmoutili se apoštolové a tázali se, kdo by to byl? Také Jidáš se tázal: „Zdali já jsem to mistře?“ A Pán Ježíš odpověděl jemu tiše: „Tys to řekl. Co učiniti chceš, učin spěšně.“ I

vstoupil ďábel v srdce Jidáše a on hned vyšel, aby zrádu vykonal.

Nyní se počal Pán Ježíš *loučiti s apoštoly svými*. Pravilť láskavě k nim: „Synáčkové moji, ještě maličko jsem s vámi. Na rozloučenou dávám vám nové přikázání: Milujte se vespolek, jako já jsem miloval vás. Po tom poznají všickni, že jste učenníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.“ Na to jim předpověděl, že ho všickni opustí, řka: „Této noci se všickni pohoršíte nade mnou. Neboť psáno jest: „Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce stáda.“ Tu zvolal Petr: „Byť pak se všickni pohoršili nad tebou, jáť se nikdy nepohorším.“ Ale Pán Ježíš odpověděl jemu: „Amen pravím tobě, ještě této noci, prvé než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš.“ Opět ujišťoval Petr: „Byť bych měl tebou umříti, nezapřu tebe.“

Slova Pána Ježíše zarmoutila apoštoly. Protož je *těšil* řka: „Nermoutiž se srdce vaše. V domě Otce mého jsou příbytkové mnozí a já jdu, abych vám tam připravil místo. Potom zase přijdu a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já. Žáden nepřichází k Otci, než skrze mne. A já prositi budu Otce a jiného Utěšitele dá vám, Ducha pravdy, aby s vámi zůstával na věky. Ten Utěšitel Duch svatý, kteréhož pošle Otec ve jménu mém, naučí vás všem věcem a připomene vám všecko, cožkoliv jsem mluvil vám.“

Na to říkal Pán Ježíš obvyklý chválozpěv a bral se s apoštoly na horu Olivetskou.

§. 27. Pán Ježíš v zahradě Getsemane.

Když přišel Pán Ježíš na horu Olivetskou, zastavil se u zahrady, zvané Getsemane, a řekl apoštolům svým: „Posedítež tuto a já odejdu tamto a pomodlím se.“ Jenom Petra, Jakuba a Jana pojal s sebou dále do zahrady. Tu počal se rmoutiti a truchliv býti a řekl jim: „Smutná jest duše má až k smrti. Pozůstaňtež tuto a modlete se semnou.“ A poodešel maličko, co by mohl kamenem dohoditi, padl na tvář svou a modlil se třikráte: „Otče jestli možná, nechať odejde kalich tento (utrpení) ode mne; ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“ I přišla naň úzkost veliká, tak že učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve, tekoucí k zemi. Bůh pak seslal anděla s nebe, kterýž posilnil ho.

* Na památku smrtelné úzkosti Pána Ježíše zvonívá se ve čtvrtek večer po klekání ještě jednou a říkáme tu:

Na hoře olivetské modlil se Pán Ježíš: Otče, jestli možná, nechať odejde kalich tento ode mne, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň! I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí k zemi.

Vlastního Syna neušetřil Bůh; ale za nás vydal jej.

Shlédni o Pane na dítky své, po které Pán náš Ježíš Kristus neváhal v ruce hříšných se vydati a muky kříže podstoupiti. Jenž jsi živ a králuješ na věky věkův. Amen. Otče náš. Zdrávas.

Mezitím co Pán Ježíš se modlil, spali apoštolové. I přišel k nim a řekl: „Vstaňte, neboť se blíží, který mne zradil.“ A již přicházel Jidáš a

s ním zástup veliký, majíce lucerny, meče a kyje. Dal pak jim Jidáš dříve znamení řka: „Koho políbím, toho se chopte.“ Když tedy uzřel Ježíše, přistoupil k němu řka: „Zdráv buď mistře!“ A políbil jej. I řekl mu Ježíš: „Příteli, nač jsi přišel? Jidáš políbením zrazuješ mne?“

Pak šel Pán Ježíš zástupu naproti a tázal se jich: „Koho hledáte?“ Odpověděli jemu: „Ježíše Nazaretského.“ I řekl jim: „Jáť jsem!“ A jako bleskem ouráčení, padli všickni na zem. I otázal se jich opět Pán Ježíš: „Koho hledáte?“ Řkou jemu zase: „Ježíše Nazaretského!“ Tehdy řekl jim: „Pověděl jsem Vám, že jsem to. Jestli že tedy mne hledáte, nechtež těchto (učenníků), ať odejdou.“

A zástup se přiblížil a vztáhli naň ruce, aby ho jali. Vida to Petr, vytrhl meč svůj a uťal pravé ucho služebníka, jemuž jméno bylo Malchus. Ale Pán Ježíš řekl Petrovi: „Schovej meč svůj. Myslíš, že by mi Otec můj neposlal množství andělů na pomoc, kdybych chtěl? Ale kterak by se naplnila písmo?“ A doteknuv se ucha Malchova, uzdravil jej. Potom se dal dobrovolně svázati a odvésti. Učenníci pak všickni utekli od něho.

§. 28. Pán Ježíš před Annášem a Kaifášem.

Zástup vedl Pána Ježíše k Annášovi, který býval dříve nejvyšším knězem.

Annáš se tázal Ježíše o učennících a učení jeho. Pán Ježíš odpověděl jemu: „Já zjevně jsem učil; ptej u těch, kteří mne slýchali.“ Když to

pověděl, udeřil ho jeden ze služebníků pěstí ve tvář a řekl: „Tak-li odpovídáš nejvyššímu knězi?“ I odpověděl jemu Ježíš: „Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře jsem mluvil, proč mne biješ?“

Annáš poslal Ježíše svázaného ke Kaifášovi, který byl tehdaž nejvyšším knězem a měl dceru Annášovu za manželku. U Kaifáše sešla se vysoká rada židovská. I svědčili tam mnozí neprávě proti Ježíšovi, ale svědectví jejich se nesrovnávalo.

Konečně přistoupili dva falešní svědkové řkouce: „Tento řekl: Mohu zbořiti chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavěti.“ Tehdy postav nejvyšší kněz, otázal se Pána Ježíše: „Nic neodpovídáš na to, co tito proti tobě svědčí?“ Ale Pán Ježíš mlčel. I řekl mu opět nejvyšší kněz: „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?“ A Pán Ježíš odpověděl: „Tys řekl, já jsem.“ Tu roztrhl nejvyšší kněz roucho své a řekl: „Což ještě potřebujeme svědků? Nyní jste sami slyšeli rouhání jeho. Co se vám zdá?“ A oni volali: „Hoden jest smrti!“

Petr a Jan šli za Ježíšem z daleka až do vnitř síně nejvyššího kněze. Prostřed síně byl oheň, u něhož se služebníci zhřívali, nebo byla zima. Petr posadil se k nim, aby viděl konec soudu. V tom přišla vrátná a pohledši naň, řekla: „I tys byl s Ježíšem Nazaretským.“ Petr se ulekl a pravil: „Nikoliv, neznám ho.“ A kohout zazpíval. Po malé chvíli řekl jeden ze služebníků, ukazuje na Petra: „Zajisté i tento jest z učenníků

jeho.“ Petr opět zapřel řka: „Neznám člověka toho.“ Později přišli jiní řkouce: „Jistě i ty jsi z učenníků jeho, neboť řeč tvá tě známa činí, že jsi Galilejský.“ Ale Petr opět zapřel a počal se zaklínati a přísáhati, že by neznal člověka toho. A hned kohout podruhé zazpíval. V tom obrátil se Pán Ježíš a pohlednul na Petra. I rozpomenul se Petr na slova, kteráž byl jemu řekl Ježíš: „Ještě této noci, prvé než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš.“ A vyšel ven, plakal hořce.

V noci byli soudní sluhové v síni u Ježíše na stráži a posmívali se jemu až do rána. I plili naň, bili ho a zakrývajíce mu tvář, úsměšně pravili: „Hádej nám Kriste, kdo jest, kterýž tebe udeřil?“ A ještě mnoho rouhavého mluvili proti němu.

Drubého dne ráno sešla se opět rada vysoká a odsoudila Ježíše na smrt. Vida to Jidáš, želel skutku svého a řekl knížatům kněžským: „Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou!“ Ale oni odpověděli: „Co nám do toho? Ty viz!“ I vzal Jidáš stříbrné, které mu dali, vrhl je do chrámu a v zoufalství se oběsil.

§. 29. Pán Ježíš před Pilátem a Herodem.

Vysoká rada židovská nesměla žádného odsouzeného usmrtiti bez přivolení římského vladaře. Tehdy *nejvyšší kněží, zákonníci a starší lidu obžalovali Ježíše u Pontského Piláta, který byl vládařem římského císaře Tiberia v Judsku. Byl obžalován z pouhé nenávisti a závisti, v tom zámyslu, že svodí a bouří lid.*

Praviliť: „On bouří lid, brání daň dávati císaři a činí se králem.“ Pilát se tázal Ježíše: „Ty-li jsi král židovský?“ Odpověděl jemu Ježíš: „Ano, já jsem král, ale království mé není z tohoto světa.“ I řekl Pilát židům: „Já žádné viny nenalezám na člověku tomto.“ Ale oni tím více křičeli: „On bouří lid, začna od Galilee až do Jerusalema.“ I řekl Pilát Ježíšovi: „Neslyšíš, co tito proti tobě svědčí?“ Ale Pán Ježíš mlčel, tak že se Pilát podivil. Když pak uslyšel, že jest Ježíš z Galilee, poslal ho k Herodovi, vladaři Galilejskému, který právě meškal v Jerusalemě.

Herodes se radoval, že pozná Ježíše a nadál se, že od něho nějaký div uzří. Když tedy k němu přiveden byl, tázal se ho mnohými řečmi, ale Pán Ježíš mu nic neodpověděl. I pohrdl ním Herodes. Na posměch dal jej obléci v bílé roucho královské a odeslal ho nazpět k Pilátovi.

Pilát nahlížel, že nepřátelé Pána Ježíše jenom ze závisti vydali k soudu. Byl pak obyčej, že vladař v den velkonoční propouštěl lidu jednoho z věznů, za kteréhokoliv prosili. A měl tehdáž vězně znamenitého, buřiče a vražedníka, jménem Barabáše. Toho tedy postavil podle Ježíše a řekl ke shromážděnému lidu: „Kterého chcete, abych vám propustil? Barabáše čili Ježíše?“ Domnívalť se, že za nevinného Ježíše prositi budou. Zástup však veškeren volal: „Ne toho, ale propuť nám Barabáše!“ Pilát chtěje propustiti Ježíše, řekl jim: „Ale což učiním s králem židovským?“ I křičeli jsou všickni: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“

Pilát věděl, že Pán Ježíš jest nevinnen. Proto jim řekl: „Já žádné viny na něm nenalezám.“ Ale boje se jich, doložil: „Dám ho tedy potrestati a pak ho propustím.“ I rozkázal, aby byl Pán Ježíš bičován. A hned svlékli žoldnéři Ježíše a přivázali ho obnaženého k sloupu. Pak řemeny a metlami hrozně mrskejíce tělo jeho, bičovali jej.

Ale nebylo na tom dosti. Žoldnéři tropili sobě také posměch z Pána Ježíše. I oděli ho jako krále pláštěm šarlátovým, vtlačili mu korunu z trní na hlavu a do rukou mu dali třtinu místo žezla královského. Pak klekali před ním a posmívali se mu řkouce: „Zdráv buď králi židovský!“ A jiní plili naň a bili ho ve tvář i na hlavu.

Když Pán Ježíš tak utrýzněn byl, domníval se Pilát, že židé k útrpnosti pohnuti budou, až ho uvidí. I rozkázal, aby Ježíš vyveden byl. Vyšel tedy Pán Ježíš nesa trnovou korunu a plášť šarlátový. Pilát ukázal ho židům řka: „Ejhle člověk!“

Pilát chtěl říci: „Smilujte se nad ním, vždyť není ani člověku více podoben.“ Ale zástup tím více křičel: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ Spolu pak dotírali nejvyšší kněži a starší lidu na Piláta volajíce: „Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův; nebo kdo se činí králem, protiví se císaři.“ I ulekl se Pilát a vzav vodu, umyl ruce své před lidem řka: „Nevinnen jsem já krví spravedlivého tohoto; vý vizte!“ Všecken pak lid zvolal: „Krev jeho na nás i na naše děti!“ Tehdy vydal jim Pilát Pána Ježíše, aby byl ukřižován.

Pán Ježíš mohl jakožto člověk, ale ne jakožto Bůh trpět. On skutečně, a sice na duši i na těle trpěl. Na své duši trpěl velikou úzkost a zármutek. Na svém těle mnohé bídy a soužení, mnoho bití a ran; byl bičován a trním korunován. Trpěl (na své cti) mnoho potupy, posměchu, rouhání, pomluvy a jiných křivd.

§. 30. Umučení a smrt Pána Ježíše.

Sotvá vydal Pilát židům Pána Ježíše, oblekli ho žoldnéři opět v roucho jeho a vložili kříž na ramena jeho. Nesa sobě těžký kříž, kráčel Pán Ježíš ulicemi Jerusalemskými k místu popravnému na horu Kalvarii čili Golgotu. Byli pak s ním vedeni i dva lotři na ukřižování. Pán Ježíš padl několikráte pod břemenem kříže k zemi. Proto přinutili žoldnéři člověka Cyrenského, jménem Šimona, aby nesl kříž za Ježíšem.

Spolu s Pánem Ježíšem šel veliký zástup lidu. Byly tu i některé nábožné ženy, které plakaly nad ním. Pán Ježíš se obrátil k nim a řekl: „Dcery Jerusalemské, neplačtež nade mnou, ale samy nad sebou a nad svými dětmi. Nebo přijdou dnové žalostní, v nichžto říkati budou horám: Padněte na nás! A pohrbkům: Přikrejte nás!“

Když byl Pán Ježíš doveden na horu Kalvarii, podali mu žoldnéři vína smíšeného s myrrhou a žlučí, aby se opojil a bolestí tak necítil. Ale Pán Ježíš nechtěl píti. Potom svlekli roucha jeho a přibili ho na kříž.

Na žalobu nejvyšších kněží, zákonníků a starších lidu byl tedy Ježíš ukřižován. Ukřižování byla smrt nejpotupnější.

Nad hlavu jeho dal Pilát přibiti tabulku s nápisem: Ježíš Nazaretský, král židovský. (I. N. R. I.)

S Ježíšem ukřižování jsou i dva lotři, jeden po pravici a druhý po levici. I visel Syn Boží na dřevě kříže mezi nebem a zemí a svatá krev jeho stékala na zem. Byl obnažen a neměl ani, kam by hlavy sklonil. Roucha jeho rozdělili sobě žoldnéři, o jeho sukni pak, proto že byla tkaná, metalí los.

Mnozí z těch, kteří okolo kříže chodili, rouhali se Ježíšovi řkouce: „Ha, ty který rušíš chrám Boží a ve třech dnech jej zase vzděláváš, spomož sobě samému. Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!“ Podobně posmívali se i nejvyšší kněží, zákonníci a starší lidu řkouce: „Jiným pomáhal, sám sobě pomoci nemůže. Jestliže jest král izraelský, ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme jemu.“ Ale Pán Ježíš modlil se řka: „*Otče odpusť jim, neboť nevědí, co činí.*“

I jeden z těch, kteří s ním ukřižování byli, rouhal se jemu řka: „Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám!“ Druhý pak, který byl po pravé straně jeho ukřižován, domlouval onomu lotru řka: „Ani ty se Boha nebojíš? My zajisté trpíme, co jsme zlými skutky zasloužili; ale tento nic zlého neučinil.“ A obrátiv se k Ježíšovi, prosil ho řka: „Pane, rozpomeň se na mne, když při-

jdeš do království svého!“ I řekl mu Ježíš: „*Amen pravím tobě: dnes ještě budeš semnou v ráji.*“

Blízko kříže stála matka Ježíšova a miláček jeho, učenník Jan. Vída je Pán Ježíš, řekl matce své: „*Hle syn tvůj!*“ A k Janovi: „*Hle matka tvá!*“ Od té doby přijal sv. Jan Marii, matku Boží k sobě.

O poledni stala se tma veliká po veškeré zemi až do hodiny třetí. O hodině třetí počal Pán Ježíš umírat. Již vytrpěl nesmírné bolesti. Ale nejvíce ho bolelo, že již ani Otec nebeský neposiloval ho vnitřní útěchou. Proto zvolal hlasem velikým: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!*“

Po chvíli trpěl Pán Ježíš nesmírnou žížen. I zvolal: „*Žízním!*“ A hned vložil voják jeden houbu naplněnou octem na hůl a podal ji k ústům jeho. Když přijal Pán Ježíš ocet, řekl: „*Dokonáno jest!*“ A opět zvolav hlasem velikým: „*Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého*“ — vypustil duši.

Ježíš Kristus byl na hoře Kalvarii blíže města Jerusalema ukřižován a tam na kříži umřel. Bylo to v pátek o třetí hodině odpolední.

On skutečně umřel; neboť duše jeho od těla se odloučila. Božství však zůstalo s tělem a duší spojeno.

Památku smrti Pána Ježíše konáme před svátky velkonočními v pátek, který se nazývá *velký pátek*.

* Také se na památku smrti Pána Ježíše zvonívá každý pátek v hodině třetí odpolední. Modlíváme se tu:

O hodině třetí zvolal Pán Ježíš hlasem velikým : Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil ! A opět zvolav hlasem velikým, vypustil duši.

Vlastního Syna neušetřil Bůh ; ale za nás vydal jej.

Shlédni o Pane na dítky své, pro které Pán náš Ježíš Kristus neváhal v ruce hříšných se vydati a muky kříže podstoupiti. Jenž jsi živ a králuješ na věky věkův. Amen.“ Otče náš. Zdravas.

§. 31. Pán Ježíš do hrobu položen.

Sotvá skonala Pán Ježíš, roztrhla se opona chrámová od vrchu až dolu, země pak se třásla a skály se pukaly. I hrobové se otvírali a mnohá těla svatých vstala a ukázala se v Jerusalemě. Vidouce to vojáci, kteří byli u kříže, báli se velmi a pravili : „Jistě byl tento Syn Boží!“ I ostatní, kteří tu stáli, bili se v prsa svá a mlčky vrátili se do Jerusaléma.

Ještě toho dne přišli žoldnéři, aby sňali tělo Pána Ježíše a dvou lotrů s kříže. Tito pak byli ještě živí a proto jim zlámali kosti. Ježíše však našli již mrtvého a proto nezlámali ani jedné kosti jeho. Aby se ale ujistili o jeho smrti, probodl jeden z vojáků bok jeho kopím a hned vyšla krev a voda, což se stává jenom při člověku mrtvém.

U večer přišli dva tajní učenníci Pána Ježíše, Josef z Arimatie a Nikodem, k Pilátovi a vyprosili sobě tělo Ježíšovo. I sňali ho s kříže a ovinuvše ho čistým plátnem a vonnými věcmi, položili do hrobu nového, ve skále vytesaného. Ke dvěřím pak hrobovým přivalili velký kámen.

Josef z Arimathie a Nikodem pochovali tělo Ježíše Krista. Tělo Ježíše Krista bylo pochováno do nového hrobu, který byl ve skále vytesán a v kterémž ještě žádný neležel.

Druhého dne sešli se nejvyšší knězi a Fari-seové k Pilátovi a pravili: „Ten svůdce řekl ještě za živa: Po třech dnech zase vstanu. Rozkaž tedy ostríhati hrobu až do třetího dne, aby snad učeníci jeho neukradli těla jeho a neřekli pak lidu, že vstal z mrtvých.“ Idal jim Pilát stráž. Šli tedy a obsadili hrob strážnými. Mimo to zapečetili i kámen.

Smrt Pána Ježíše byla *pravou obětí*; neboť on sám sebe dobrovolně za nás a za hříchy naše vydal a zničil.

Pán Ježíš svou obětí krvavou *nás vykoupil*, an ní Boha uraženého smířil a spravedlnosti jeho místo nás *zadost učinil*.

* Pán Ježíš *mohl* za nás zadost učiniti. Onť byl Bůh, a proto měly skutky jeho neskončenou cenu; on byl také člověk, a proto mohl zásluhy sobě získati a tyto nám přivlastniti.

Pán Ježíš vykoupením svým *zjednal nám*: 1. odpuštění hříchů a trestů za ně zasloužených, abychom života věčného dojíti mohli; 2. přehojnou milost, abychom v učení jeho věřiti, podle něho žiti a tak Bohu se líbiti mohli.

Pán Ježíš všecky lidi vykoupil; předce však *ne všickni* vlastní vinou z vykoupení jeho užitek mají.

Máme užitek z vykoupení Pána Ježíše: 1. věříme-li v něho a v jeho učení; 2. zachováváme-li přikázání; 3. užíváme-li modlitby a sv. svátostí.

O pátém článku víry.

Pátý článek víry zní takto:

Sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.

§. 32. Pán Ježíš v předpeklí.

Po smrti těla sestoupila duše Ježíše Krista do pekel.

Slovem pekla rozumíme ona skrytá místa, kde se zdržují duše zemřelých, které nebeského blahoslavenství nedosáhly.

Jest více takových skrytých míst, která pekly nazýváme. Jsou to: peklo, očistec a předpeklí.

Peklo jest místo, kdežto zatracenci věčně trápeni budou.

Očistec jest místo, kdežto duše časné tresty trpí za hříchy, za které v tomto životě zadost neučinily.

Předpeklí jest místo, ve kterém duše zemřelých nábožných lidí se zdržovaly, kdežto v blahoslavené naději svého vykoupení pokojně a bez bolesti očekávaly, až Ježíš k nim sestoupil.

Pán Ježíš sestoupil do předpeklí. * Pravilť lotru na kříži: „Dnes ještě budeš semnou v ráji.“ ¹⁾

Pán Ježíš sestoupil do předpeklí, aby dušem arcioctů brzké jich vykoupení oznámil. * Sv. Petr dí: „Bylť usmrcen sice podle těla, ale obživen podle ducha, v kterémž i přišel k těm duchům, ježto byli v žaláři.“ ²⁾

¹⁾ Luk. 73, 23. ²⁾ 1. Petr. 3, 18.

Arciotcové byli patriarchové, proroci a jiné bohobojní lidé, kteří zemřeli dříve, nežli Pán Ježíš do předpekli sestoupil.

§. 33. Pána Ježíše z mrtvých vstání.

Třetího dne po smrti Pána Ježíše, v neděli ráno, třásla se země, i vyšel Pán Ježíš živý a slavný z hrobu. Zaroveň sestoupil anděl s nebe, odvalil kámen hrobový a posadil se na něm. Tehdy zděsili se strážníci a padli na zem jako mrtví. Když pak se opět zpamatovali, utíkali do města.

K večeru před tím nakoupily některé *nábožné ženy* vonných věcí, aby pomazaly tělo Pána Ježíše. Časně ráno šly pak k hrobu. Na cestě pravily vespolek: „Kdo nám odválí kámen ode dveří hrobových?“ Ale přišedše, našly kámen odvalený. Vešly tedy do hrobu, avšak nenalezly tam těla Pána Ježíše. I zarmoutily se velmi. Najednou uzřely dva anděly v rouše skvoucím, jichžto se nemálo ulekly. Ale anděl na pravici řekl jim: „Ježíše hledáte Nazaretského, ukřižovaného? Vstať jest, není ho tuto. Jděte a povězte to učenníkům jeho, zvláště pak Petrovi.“ I šly rychle s radostí velikou, aby to učenníkům zvěstovaly.

Mezitím přišli *strážníci* do Jerusalema a vyprávěli nejvyšším kněžím, co se stálo. I dali jim tito mnoho peněz a pravili: „Řekněte, že přišli, když jste vy spali, učenníci a vzali tělo jeho.“ A strážníci přijali peníze, které jim byly dány.

Pán Ježíš vstal z mrtvých třetího dne, a sice z vlastní moci, nesmrtelný a slavný, jakožto vítěz nad smrtí a nad ďáblem.

Pravíme že vstal z mrtvých :

- a) *z vlastní moci*, poněvadž *sám* vstal ;
- b) *nesmrtelný*, poněvadž nemůže více ani trpěti, ani umřítí ;
- c) *slavný*, poněvadž bylo tělo jeho jasné jako slunce, rychlé jako myšlenka a pronikavé jako duch ;
- d) *jako vítěz nad smrtí a ďáblem*, poněvadž přemohl smrt a ďábla.

Pán Ježíš vstal z mrtvých :

1. *aby písmo a svá vlastní předpovědění vyplnil ;* * Žalmista Páně uvádí ho řkoucího : „Nezanecháš duše mé v hrobě a nedáš svatému svému viděti porušení.“ ¹⁾ A on sám pravil : „Zrušte chrám tento a ve třech dnech zase vzdělám jej.“ ²⁾

2. *aby dal světu nevýratný důkaz o pravdě svého učení a o božském vyslání svém ;* * Proto dí sv. Pavel : „Nevstal-li Kristus z mrtvých, tedyť jest marné kázání naše, marná i víra naše.“ ³⁾

3. *aby posilnil naději naši a ubezpečil nás o budoucím z mrtvých vstání.* * Písmo sv. praví : „Kristus vstal z mrtvých, prvotiny zesnulých,“ t. j. počátek a příčina vzkříšení všech. ⁴⁾

* Pán Ježíš *skutečně vstal* z mrtvých. Víme to :

- a) ze svědectví apoštolů, kteří zajisté nebyli lehkověrní ; (Tomáš.)
- b) ze svědectví nepřátelů jeho ; (fariseové a strážní.)

¹⁾ Žalm 15, 10. ²⁾ Jan 2, 19. ³⁾ 1. Kor. 14, 15. ⁴⁾ 1. Kor. 15, 20.

c) ze svědectví církve: neboť pro tuto víru apoštolové a mučenníci život svůj položili.

§. 34. Pán Ježíš se zjevuje po svém z mrtvých vstání.

Se ženami, které přišly ku hrobu, byla také *Maria Magdalena*. Ona však nevešla do hrobu, ale jak uzřela kámen odvalený, běžela do města, aby to učenníkům zvěstovala. Pak se navrátila k hrobu a plačíc vešla tam. I ona spatřila ty dva anděly, kteřížto jí řekli: „Ženo, co pláčeš?“ Odpověděla jim: „Vzali Pána mého a nevím, kde ho položili.“ A obrátíc se, uviděla Ježíše, ale nepoznala ho. Majíc ho za zahradníka, řekla jemu: „Pane, vzal-lis ty jej, pověz mi, kde si ho položil?“ I promluvil k ní Pán Ježíš známým jí hlasem: „Maria!“ Tehdy poznala jej a padnouc k nohám jeho zvolala: „Mistře!“ Ježíš pak řekl jí: „Jdi k bratřím mým (učenníkům) a pověz jim, že brzy vstoupím k Otci svému.“ To pověděl, zmizel.

Toho dne ukázal se Pán Ježíš také *Šimonu Petrovi*.

Odpoledně zjevil se Pán Ježíš *dvěma učenníkům*, jdoucím do Emaus a šel s nimi. Na cestě vykládal jim písma, ale oni nepoznali ho. Když přišli na místo, vešel Pán Ježíš s nimi do domu. A zasednův za stůl, vzal chleb, dobrořečil, lámal a podával jim. Tu teprv poznali jej, on ale zmizel. Ihned vrátili se učenníci do Jerusalema a vypravovali apoštolům, co se jim stalo na cestě a kterak poznali Pána v lámání chleba.

Apoštolové byli shromážděni v jednom večeradle, jehož dvéře strachem před židy zavřeli. I přišel k nim Pán Ježíš při zavřených dvéřích a řekl jim: „Pokoj vám!“ Oni pak domnívali se, že by ducha viděli. Proto jim ukázal ruce a nohy své i bok svůj řka: „Vizte, že já to jsem. Duch nemá těla a kosti, jako mne vidíte míti.“ Když pak ještě pochybovali, tázal se jich: „Máte-li něco k jídlu?“ I podali mu kus pečené ryby a chleba s medem. Tehdy pojedl před nimi a co zbylo, navrátil jim. Potom opět řekl jim: „Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ A dechnuv na ně, řekl: „Přijměte Ducha svatého; kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým zadržíte, zadržány jsou.“

Tomáš nebyl s nimi. Proto řekli jemu později ostatní apoštolové: „Viděli jsme Pána.“ On pak nechtěl tomu uvěřiti a pravil: „Leč uzřím v ruku jeho bodení hřebů a vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím.“ Po osmi dnech byli apoštolové opět shromážděni a Tomáš s nimi. I přišel Pán Ježíš opět zavřenými dvéřmi, stál uprostřed nich a řekl: „Pokoj vám!“ Potom pravil Tomášovi: „Viz ruce mé a vlož prst svůj sem! Vztáhni ruku svou a vpust ji v bok můj a nebuď nevěřící, ale věřící.“ I padl před nim Tomáš na kolena a zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ Ale Pán Ježíš řekl jemu: „Že jsi viděl Tomáši, uvěřil jsi; blahoslavení však, kteříž nevidí a předce věří.“

Potom odešli apoštolové do Galilee. I zjevil se jim Pán Ježíš *u moře Galilejského*, požehnal jejich lovu ryb a jedl s nimi. Když pojedli, tázal se Šimona Petra po třikráte: „Miluješ mne více, než ostatní?“ A Petr odpověděl: „Ovšem Pane, ty víš, že tě miluji.“ I řekl jemu Ježíš: „Pasiž beránky mé i ovce mé.“ Těmi beránky rozumějí se věřící, ovce pak jich představení. Pán Ježíš ustanovil tím Petra za nejvyššího pastýře věřících i apoštolů a chtěl, aby je všechny řídil.

Aby pak Petr nebyl proto pyšným, předpověděl mu Pán Ježíš, že na kříži umře, an mu řekl: „V mladosti své opasoval jsi se sám a choďoval jsi, kam jsi chtěl. Ale až sestárneš, vztáhneš ruce své (na kříži) a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš.“

Později odešlo *jedenácte apoštolů* na horu, jak jim byl uložil Pán Ježíš. Byloť pak s nimi více než pět set učenníků. I zjevil se Pán Ježíš viditelně před očima všech. Uzřevše ho, padli na tváře své a klaněli se jemu. Potom navrátili se do Jerusalema s radostí velikou.

Takovým způsobem zjevoval se Pán Ježíš učenníkům svým po *čtyřicet dní* a mluvíval s nimi o království Božím. On jim pověděl všechno, čeho ke zřízení a spravování církve jeho zapotřebí bylo.

O šestém článku víry.

Šestý článek víry zní takto:

*Vstoupil na nebesa, sedí na pravici
Boha Otce všemohoucího.*

§. 35. Na nebe vstoupení Páně.

Čtyřicátého dne po z mrtvýchvstání svém ukázal se Pán Ježíš *naposledy* apoštolům svým v Jerusalemě. I přikázal jim, aby odtud neodcházeli, nýbrž očekávali seslání Ducha svatého. Pravil jim: „Po málo dnech pokřtení budete Duchem svatým. On sestoupí na vás a od něho přijmete moc, abyste mohli o mně svědectví vydávati v Jerusalemě a ve všem Judsku i Samarsku až do posledních končin země.“

Pak šel s nimi na *horu Olivetskou*. I řekl jim: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Učte je zachovávatí všecko, cožkoliv jsem přikázal vám. A aj, já jsem s vámi po všecky dny až do skonání světa. Kdo uvěří a pokřtěn bude, bude spasen; kdo pak neuvěří, bude zatracen. Kdož uvěří, divy činiti budou. Ve jménu mém budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mluvití, hady bráti a jestli že by co jedovatého pili, neuškodit jim. Na nemocné budou ruce vzkládati a tito uzdraveni budou.“

Na to vztáhl Pán Ježíš rukou svých a žehnal učenníky své. A hned pozdvížen jest vzhůru před očima jejich i nesl se výše a výše, až vstoupil do nebe a posadil se na pravici Boží.

Pán Ježíš čtyřicátého dne po svém vzkříšení vstoupil na nebesa. Sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího. ¹⁾

Pán Ježíš sedí na pravici Boží jest tolik jako : Ježíš má ustavičně nejvyšší moc a slávu nade vším, co na nebi i co na zemi jest. ²⁾

Pán Ježíš vstoupil na nebesa: 1. aby vešel do slávy své; ³⁾ 2. aby byl u Otce naším prostředníkem a orodovníkem; ⁴⁾ 3. aby seslal Ducha svatého; ⁵⁾ 4. aby nám v nebesích příbytek připravil. ⁶⁾

O sedmém článku víry.

Sedmý článek víry zní takto:

Odtud přijde soudit živé i mrtvé.

§. 36. Pán Ježíš co soudce.

Učenníci hleděli za Ježíšem, až ve světlém oblaku zmizel. I ukázali se dva andělé v rouše bílém, řkouce jim: „Muži Galilejští! Co tu stojíte hledíce do nebe? Ten Ježíš, který vzat jest od vás do nebe, opět přijde.“ Slyšíce to apoštolové, navrátili se do Jerusalema a velebili Boha.

Pán Ježíš v poslední aneb soudný den s nebe zase přijde. Přijde soudit všech lidí, živých i mrtvých.

Živými rozumíme spravedlivé, mrtvými hříšníky. Soud ten se nazývá soud všeobecný.

Pán Ježíš bude lidi souditi podle toho, co dobrého, aneb zlého činili; spravedlivé odmění životem věčným v nebi, a hříšníky věčně v pekle trestati bude.

¹⁾ Mar. 16, 19. ²⁾ Mat. 28, 18. ³⁾ Kol. 3, 1. ⁴⁾ Žid. 9, 24.

⁵⁾ Jan 16, 7. ⁶⁾ Jan 14, 2.

Tehdy se ukáže znamení Syna Božího (kříž) na nebi, i uvidí ho všickni přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností. A pošle anděly své s troubou a hlasem velikým. I posadí se na trůn velebnosti své a shromaždění budou před něj všickni národové. A rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce své od kozlů. Zlé postaví na levici, dobré pak na pravici. I řekne těm, kteří státi budou na levici: „Odejděte ode mne zatracení do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho.“ Těm pak, kteří státi budou na pravici, řekne: „Pojďte požehnání Otce mého a vládněte královstvím, vám připraveným od ustanovení světa.“ I půjdou spravedliví do života věčného, hříšníci pak do ohně věčného.

O osmém článku víry.

Osmý článek víry zní takto:

Věřím v Ducha svatého.

§. 37. Soslání a působení Ducha svatého.

Když Pán Ježíš na nebe vstoupil, zůstali apoštolové v Jerusalemě a trvali s Marií, matkou Páně, na modlitbách. Jednoho dne poručil jim Petr, aby vyvolili jiného apoštola místo zrádného Jidáše. I modlili se k Bohu a vyvolili pak učeníka, jménem *Matěje*, za apoštola.

Desátý den po na nebe vstoupení Páně byla slavnost letnic, a sešlo se mnoho židů ze všech krajín do Jerusalema. O deváté hodině ráno stal se rychle zvuk s nebe jako prudkého větru a *Duch*

svatý sestoupil v podobě ohnivých jazyků na apoštoly Pánč. I naplnění jsou všickni Duchem svatým a počali mluvit rozličnými jazyky, jak Duch svatý dával jim vymlouvatí.

Duch svatý jest třetí božská osoba.¹⁾ On jest pravý Bůh. (§. 6.)

Duch svatý od Otce a Syna spolu od věčnosti vychází.²⁾

Duch svatý sestoupil za *prudkého větru*, aby lidi upozornil na příchod svůj. On sestoupil v podobě *ohnivých jazyků*, aby apoštolům ukázal, že je osvítil, zahřeje, očistí a všem řečem naučí.

* Apoštolové potřebovali dar *osvícení* rozumu, proto, že byli neumělí. Oni potřebovali dar *zahřání* či *vzbuzení vůle* k dobrému, proto že byli slabí a bazliví. Oni potřebovali dar *očistění*, proto že měli na sobě hříchy. Oni potřebovali dar *řeči cizých*, proto že měli učení Pána Ježíše všem národům zvěstovati.

Tyto dary, které Duch svatý apoštolům udělil, byly dary *vnitřní*, proto že se týkaly jejich duše. Byly to také dary *nadpřirozené*, proto že je přímo od Boha obdrželi. Konečně to byly dary *nezasloužené*, proto že Duch svatý nebyl povinnen, jim ji dáti. A takové dary nazýváme *milostí*.

Milost Boží jest vnitřní a nadpřirozený dar, kterýž Bůh lidem bez jejich zásluhy dává.

Duch svatý udělil apoštolům dvojí milost: 1. která rozum jejich osvítila a vůli k dobrému vzbudila; a 2. která je od hříchů očistila.

¹⁾ Mat. 28, 19. ²⁾ Jan 15, 26.

* I my potřebujeme *osvícení rozumu a vzbuzení vůle k dobrému*, proto že rozum náš jest zatmělý a vůle ke zlému náchylná. Také potřebujeme *očištění od hříchů*, proto že se hříchem na svět přicházíme a častěji v životě hřešíme.

Duch svatý i nám uděluje tuto dvojí milost Boží. Ona se nazývá: milost *skutečná* a milost *posvěcující*.

* *Milost skutečná* osvěcuje rozum náš a vzbuzuje vůli naši k dobrému. *Milost posvěcující* očišťuje nás od hříchů a činí nás před Bohem svatými a spravedlivými. Proto se také nazývá milost *ospravedlnění*.

Milost Boží nevidíme, ale předce víme, *kdy* se nám uděluje. Neboť Pán Ježíš ustanovil viditelná znamení, kterými se nám uděluje neviditelná milost k našemu posvěcení. Taková znamení nazýváme *svátosti*.

* Tak n.p. leje kněz viditelně vodu na hlavu novorozeného dítěte. Tím se mu uděluje neviditelná milost odpuštění hříchu dědičného k jeho posvěcení. Toto viditelné znamení nazýváme svátost a pravíme, že jest to svátost sv. křtu.

* V každé svátosti býváme od Ducha svatého posvěceni, zvláště ale na křtu svatém a ve svátosti pokání. Proto pravíme:

Duch sv. posvěcuje nás: 1. na křestu svatém, 2. ve svátosti pokání, 3. kolikrátkoli ostatní svátosti hodně přijímáme.

* Duch svatý se nazývá *Posvětitel*em naším, proto že nás posvěcuje.

On nás posvěcuje, když nám milost posvěcující buďto uděluje (pakli ji nemáme), anebo tuto milost v nás rozmnožuje (pakli ji máme).

Milost posvěcující může *ztracena*, neb *umensěna* býti. „Kdo se domnívá, že stojí, hleď, aby nepadl. ¹⁾

Ona může však i *rozmnožena* býti. * Kdo jest spravedlivý, ospravedlní se ještě, a svatý posvětiž se ještě.“ ²⁾

Milost posvěcující bývá *ztracena* každým těžkým hříchem a *umensěna* všedními hříchy. *Rozmnožena* pak bývá hodným přijímáním svatých svátostí a každým dobrým skutkem v milosti konaným.

§. 38. Darové Ducha svatého.

Duch svatý nám také uděluje své dary. Darové Ducha svatého jsou následující: 1. dar moudrosti, 2. rozumu, 3. rady, 4. síly, 5. umění, 6. pobožnosti, 7. bázně Boží.

Dar moudrosti učí nás, co pravé dobré jest, nejlepšími prostředky a v pravý čas vyhledávati. * Svatá *Maria Egyptská* byla v mladém věku svém hříšnice. Že však se modlívala, dal jí Duch svatý dar moudrosti. I poznala hned, že by hříchu neušla, kdyby na místě zůstala. Opustila tedy domov svůj a na poušti oplakávala až do smrti hříchů svých.

Dar rozumu učí nás, co pravé jest, od nepravého rozeznávati. * Svatý *Augustín*, jsa ještě pohanem, vedl život hříšný. Bylť učenec, ale nepovážil nikdy, že chování jeho je zlé, chování pak křestanů dobré. Jednou však byl na kázání sv. Ambrože a tu mu Duch svatý udělil dar moudrosti. I poznal se a zvolal: „Když mohou jiní dobří býti, proč pak ty ne Augustíne?“ A napravil od té doby život svůj.

¹⁾ 1. Kor. 10, 12. ²⁾ Zjev. 22, 11.

Dar rady učí nás, vždy to vyvoliti, co ke cti Boží a k spasení duše slouží. * Svatá *Monika* (matka sv. Augustína) měla manžela pohana a opilce. I modlívala se k Bohu, aby ji osvítil a poučil, co činiti má. Duch svatý jí udělil dar rady a ona poznala, že modlitbou, tepélivostí a mlčením obrátí svého muže, což se i stalo.

Dar síly učí nás, to dobré vykonávati, i když sebe větší překážky v cestu se nám staví. * Svatá *Háta* byla dcera pohanských rodičů, ale stala se již v mládí svým křesťankou. I nutili ji vladař pohanský, aby se odřekla Krista a slibovala jí odměnu hojnou. Ale Duch svatý udělil jí dar síly a ona odpověděla: „Neposlechnu tebe, ani císaře, ale raději se odřeknu života.“ Když pak vladař jí hrozil, pravila: „Ču semnou, co se tobě líbí, Boha mého mne přece nezabavíš.“ A snášela raději nejtrápnější muky a smrt.

Dar umění učí nás, věci Boží náležitě poznávati. * Svatá *Kateřina* nebyla dosti učená; nicméně zastávala pravdu víry křesťanské proti pošetilé službě modlářské. I povolal císař pohanský všecky své mudrce, aby ji přemluvili k modlářství. Ale Duch svatý udělil jí dar umění, tak že ji mudrcové nejen nepřemluvili, nýbrž ona je na víru křesťanskou obrátila.

Dar pobožnosti učí nás, Bohu horlivě a s oddaností sloužiti. * Svatý *Izidor* byl služebný, ale maje dar pobožnosti, při všelike práci modlitbu svou nikdy nezanedbal a denně mši svaté přítomen býval.

Dar bázně Boží učí nás, i sebe menšího hříchu se varovati. * Svatý *Alois*, maje tento dar, lekal se i každého slova, kteréž by mohlo nemilé býti Pánu Bohu,

nejvyšš svatému; tím více pak se chránil každého zlého skutku. Proto jest vzorem a patronem mládeže školní.

O devátém článku víry.

Devátý článek víry zní takto:

*Svatou církev obecnou, svatých obco-
vání.*

§. 39. Založení církve.

Když sestoupil Duch svatý na apoštoly Páně, počali rozličnými jazyky mluvit. I podivili se židé shromáždění v Jerusalemě a pravili: „Zdaliž nejsou tito Galilejští? Kterak tedy slyšíme my od nich mateřský jazyk svůj?“ Tehdy povstav Petr, pravil: „Muži izraelští! Vy jste Ježíše Nazaretského, kteréhož Bůh mezi vámi oslavil mnohými zázraky, na kříž přibili a usmrtili. A však on vstal z mrtvých, čehož my všickni svědkové jsme. A nyní povýšen jsa na pravici Boží, vylil Ducha svatého na nás, jakož sami vidíte a slyšíte. Protož neomylně jisté jest, že Bůh učinil Ježíše Krista Spasitelem a Pánem všeho světa.“

Mnozí z přítomných uvěřili slovům Petrovým a v bázni nad hříchy svými se tázali: „Bratři, což máme činiti?“ I odpověděl jim Petr: „Pokání čiňte a jedenkaždý z vás dej se pokřtíti ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů.“

Na slova Petrova dalo se pokřtiti ten den okolo tří tisíc lidí. Oni se nazývali *křesťané*, proto že uvěřili v Ježíše Krista a byli pokřtěni ve jménu jeho. Kromě toho byli ještě křesťané svatí apoštolové a učennici, panna Maria a několik ná-

božných mužů a žen, celkem asi sto dvacet lidí. Když pak svatý Petr podruhé kázal, vzrůstl počet věřících křesťanů již na pět tisíců lidí.

Kromě svatého Petra kázali a křtili i ostatní apoštolové a shromáždovali věřících okolo sebe. Jednou byli Petr a Jan proto žalářováni a přikázáno jim s výhružkou, aby nehlásali učení Ježíše Krista. Ale oni srdnatě odpověděli: „Sudte sami, zdali by to spravedlivé bylo, abychom vás více poslouchali, nežli Boha? Nelze nám nemluvíti toho, co jsme viděli a slyšeli.“

Později rozešli se apoštolové do celého světa a všude kázali a křtili. Tak povstaly v rozličných krajinách shromáždění čili obce křesťanské, které se nazývaly — *církyve*. Jednotlivé církve řídili sv. apoštolové a všechny spolu svatý Petr.

Když se církve křesťanské množily, tuž sv. apoštolové světili a ustanovili v nich biskupy za představené.¹⁾ Tito pak vysvětili zase jiné nábožné muže za kněze, aby jim nápomocni byli.

Všecky tyto církve vyznávaly jednotejné učení, užívaly jednotejných svátostí a měly jednu viditelnou nejvyšší hlavu, totiž sv. Petra a později nástupce jeho, římského biskupa čili papeže. A toto viditelné shromáždění pravověřících křesťanů všech církví nazývá se — *svatá církev obecná* čili *katolická*.

Svatá církev obecná jest viditelné shromáždění všech pravověřících křesťanů pod jednou viditelnou

¹⁾ Sk. ap. 14. 22.

nejvyšší hlavou, římským papežem, jenž jednotejně učení vyznávají a jednotejných svátostí užívají.

Údové církve, kteří mají moc, vyučovati, nazývají se *církev učící*; údové pak církve, kteří mají povinnost, učení to poslouchati, nazývají se *církev slyšící*.

§. 40. Představení církve.

Pán Ježíš ustanovil svaté apoštoly za *představené* církve své a udělil jim tu samu moc, kterou sám měl. * Pravilť jim: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“¹⁾

On jim odevzdal:

1. *úřad učitelský* (prorocký), čili moc, učení jeho hlásati, bludy zavrhovati a spory rozhodovati; * Pravilť jim: „Jdouce do celého světa, uče všechny národy.“²⁾ Aby pak učení jeho neomylně hlásali, slíbil jim³⁾ a seslal Ducha svatého.⁴⁾

2. *úřad kněžský*, čili moc, obět mše svaté konati a svaté svátosti udělovati; * Pravilť jim: „To čiňte na mou památku.“⁵⁾ „Křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“⁶⁾ „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým zadržíte, zadržány jsou.“⁷⁾

3. *úřad pastýřský* (královský), čili moc, věřících řídit a spravovati. * Pravilť jim: „Cožkoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“)

¹⁾ Jan 20. 21. ²⁾ Mat. 28. 19. ³⁾ Jan 14. 16. ⁴⁾ Sk. ap. 2. 4.

⁵⁾ Luk. 23. 19. ⁶⁾ Mat. 28. 19. ⁷⁾ Jan 20. 23. ⁸⁾ Mat. 18. 18.

Svatí apoštolové také vykonávali úřad učitel-
ský ¹⁾ kněžský ²⁾ a pastýřský. ³⁾

Trojí ten úřad měl v církvi *ustavičně* trvati.
* Neboť Pán Ježíš pravil apoštolům : „Já jsem s vámi
po všechny dny až do skonání světa.“ ⁴⁾ Poněvadž ale
apoštolové nemohli vždy žíti, měli duchovní svou moc
na své nástupce přenést.

Proto ustanovili sv. apoštolové jiné muže za
nástupce své. udělili jim svěcením tu samu du-
chovní moc, kterou od Pána Ježíše obdrželi, a
přikázali jim, aby i oni jiné světili a ustanovili.

Ti, jenž veškerou moc apoštolskou mají, na-
zývají se *biskupové*; ti pak, kteří jen část té moci
mají, jmenují se *kněží* a *jáhnové*.

§. 41. Nejvyšší hlava církve.

*Ježíš Kristus jest neviditelnou nejvyšší hlavou
církve.* Církev však musí i *viditelnou* hlavu míti,
poněvadž jest viditelným shromážděním věřících.

Za nejvyšší viditelnou hlavu církve ustanovil
Pán Ježíš sv. *Petra*. On mu pravil :

1. „Ty jsi Petr t. j. skála a na té skále vzdě-
lám církev svou a brány (mocnosti) pekelné ne-
přemohou ji. ⁵⁾ * Chtěl říci: Ty budeš základním ka-
menem církve t. j. v církvi nejpřednějším a nejdůle-
žitějším. (Kámen základní jest při každé budově nej-
přednější a nejdůležitější.)

2. „Tobě dám klíče království nebeského.
Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi,

¹⁾ Sk. 15. 28. ²⁾ 1. Kor. 4. 1. ³⁾ 2. Kor. 10. 6. ⁴⁾ Mat. 28,
20. ⁵⁾ Mat. 16. 18.

a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ ¹⁾ * Chtěť říci: Tobě odevzdám nejvyšší moc a vrchní správu v církvi. (Klíče domu někomu odevzdati, znamená svěřiti jemu vrchní správu domu.)

3. „Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé.“ ²⁾ * Chtěť říci: Buď nejvyšším pastýřem věřících i apoštolů.

Svatý Petr *vykonával* skutečně nejvyšší úřad pastýřský. On řídil volbu apoštola Matěje na místo Jidášovo ³⁾; on kázal první ⁴⁾; on učinil první zázrak na chromém od narození ⁵⁾; on řídil první sněm v Jerusalemě ⁶⁾. Také ho měli ostatní apoštolové za prvního ⁷⁾, ačkoliv nebyl první povolán, aniž nejstarším mezi nimi.

Pán Ježíš chtěl, aby nejvyšší úřad pastýřský v církvi jeho *po všechny časy* trval a na každého nástupce sv. Petra přešel, by se takto zachovala jednota v církvi. Nástupce sv. Petra jest každý biskup římský; neboť sv. Petr zemřel v Římě 29. června r. 67. ukřížován jsa hlavou dolu. Každý biskup římský čili *papež* jest tedy z nařízení Božího viditelnou nejvyšší hlavou církve a náměstkem Ježíše Krista na zemi.

§. 42. Známky pravé církve.

Jedna toliko jest pravá církev, kromě které spasení doufati nelze. Neboť Pán Ježíš pravil: „Na této skále vzdělám církev svou.“ ⁸⁾

Pravá církev se poznává po čtveru znamení. To čtvero znamení jest: 1. že jest jedna, 2. svatá,

¹⁾ Mat. 16, 19. ²⁾ Jan 21, 15. ³⁾ Sk. ap. 1. ⁴⁾ Sk. ap. 2.

⁵⁾ Sk. ap. 3. ⁶⁾ Sk. ap. 15. ⁷⁾ Mat. 10, 2. ⁸⁾ Mat. 16, 18.

3. *všeobecná* neb *katolická* a 4. *apoštolská*. (Snešení Nicejské.)

* Pán Ježíš chtěl, aby církev jeho byla *jedna*; neboť se modlil za všechny, jenž v něho věří, aby *jedno* byli. ¹⁾ On chtěl, aby byla *svatá*; neboť „vydal sebe samého za církev svou, aby byla *svatá* a neposkvřená.“ ²⁾ On chtěl, aby byla *obecná*; neboť pravil apoštolům: „Učte *všecky* národy.“ ³⁾ On chtěl, aby byla *apoštolská*; neboť ji vzdělal na základě *apoštolů* ⁴⁾ a ustanovil tyto za představené její. ⁵⁾

Známky pravé církve *má* jedině *církev římsko-katolická* t. j. církev, která římského papeže za nejvyšší hlavu svou uznává.

Ona jest *jedna*, poněvadž: 1. jednu viditelnou nejvyšší hlavu má, 2. jedno učení vyznává a 3. jedněch svátostí užívá.

Ona jest *svatá*, poněvadž: 1. její zakladatel Ježíš Kristus jest nejvýš svatý, 2. její učení jest svaté, 3. svatých svátostí užívá, 4. své údy k svátosti vede, a 5. má a měla vždy svaté.

Ona jest *všeobecná*, poněvadž ji Ježíš Kristus: 1. pro všechny lidi, 2. pro všechny časy a 3. pro všechna místa ustanovil.

Ona jest *apoštolská*, poněvadž: 1. věří a učí, co svatí apoštolové věřili a učili, 2. apoštolové její učení dle rozkazu Ježíše Krista po celém světě rozhlašovali a 3. její biskupové náměstkové apoštolů jsou.

¹⁾ Jan 17, 20. ²⁾ Efes. 5, 35. ³⁾ Mat. 28, 19. ⁴⁾ Efes. 2, 20. ⁵⁾ Jan, 20, 21.

Církev římsko-katolická jest tedy *jediná pravá církev* Ježíše Krista a proto *samospasitelná*.

* Nazývá se *samospasitelná*, poněvadž ona jediná má pravé a úplné učení a všechny prostředky mílosti, jichžto ku spasení zapotřebí jest.

Pravou církev jmenujeme také římskou, poněvadž církev římská hlavou všech ostatních církví jest a středem jednoty.

Do církve katolické patří všickni pokřtěni lidé, kteří se z ní nevyloučili, neb vyloučení nebyli. Nepatří tedy do církve katolické:

1. nekřtěnci t. j. pohané, židé, muhamedáni;
2. kacíři, kteří vědomě zavrhují, čemu církev učí;
3. rozkolníci, kteří sice věří, čemu církev učí, ale povinné poslušnosti papeži odpírají;
4. vyobcovaní, kteří od představených církve ze společnosti věřících jmenovitě vyloučení jsou.

* Kdo bez vlastní viny nachází se mimo církev katolickou, patří duchem do církve, když pravou víru upřímně hledá a přikázání Boží dle nejlepšího vědomí zachovává. I může spasen býti, ale nedostává se mu mnohých prostředků spasení, jako jsou: oběť mše svaté, rozhřešení kněžské atd. Avšak rozhodovati o tom, kdo zavinile, neb nezavinile mimo církev katolickou se nachází, náleží toliko Bohu.

§. 43. Působnost církve.

Působnost církve záleží v tom, že vykonává úřad učitelský, kněžský a pastýřský.

Úřad učitelský vykonává v církvi papež a spojení s ním biskupové, anto učení Pána Ježíše hlásají, bludy zavrhnoují a spory rozhodují.

* Děje se to :

1. skrze papeže a biskupy, když tito na sněmu církevním shromáždění jsou, aneb od papeže tázáni byvše, s ním souhlasí;

2. skrze papeže samého, když on co *nejvyšší pastýř a učitel* všech křesťanů svrchovanou svou *mocí apoštolskou* o učení *víry neb mravů* pro celou církev závazně rozhoduje.

Úřad učitelský jest *neomylný* t. j. nemůže u věcech víry a mravů nic jiného učiti, než co Pán Ježíš a sv. apoštolové učili.

* Pán Ježíš pravil apoštolům : „Aj, já jsem s vámi po všecky dny až do skonání světa.“ ¹⁾ „A já prositi budu Otce a jiného Utěšitele dá vám, Ducha *pravdy*, aby s vámi zůstal na věky.“ ²⁾ Petrovi pak obzvláště řekl : „Já prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá : a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratrů svých.“ ³⁾ Proto nazývá svatý Pavel církev „sloupem a utvrzením pravdy.“ ⁴⁾

Úřad kněžský vykonávají v církvi biskupové a kněži, anto obět mše svaté obětuují a svaté svátosti udělují.

Úřad pastýřský vykonávají v církvi biskupové, anto věřících řídí a spravují t. j. jim zákony dávají, nad jich zachováním bdějí a rušitele trestají.

¹⁾ Mat. 28, 20. ²⁾ Jan 14, 16, 17. ³⁾ Luk. 22, 32. ⁴⁾ 1. Tim. 3, 15.

* Nejpodnější *tresty* církevní jsou: odejmutí svátostí, klatba čili vyobcování z církve a odepření křesťanského pohřbu po smrti.

* Představení církve mají *právo* někoho vyobcovati. Víme to:

1. ze slov Kristových: „Kdo církve neuposlechně, budiž tobě jako pohan a publikán; ¹⁾

2. z jednání svatého apoštola Pavla, který křesťana v Korintě pro těžké hříchy z církve vyloučil. ²⁾

Celou církev řídí a spravuje papež. Jemu po boku stojí 72 kardinálů, kteří mají právo papeže voliti. Církev se dělí na diecese. Každou diecesi řídí biskup neb arcibiskup. Jemu po boku stojí konsistoř t. j. sbor kanovníkův a jmenovaných od něho radův. Každá diecese dělí se na farnosti které spravují faráři, jimžto vypomáhají kaplani. Více far dohromady tvoří děkanství, jehožto představeným jest děkan (vikař).

§. 44. Přehled dějin církve.

* Když se církev katolická i mezi pohany rozšířila, ustanovili pohané všecky křesťany zahubiti. I povstalo veliké jich pronásledování ve všech krajinách, vzláště pak v Římě. Všude byli křesťané ukrutně mučeni, pálení, železnými háky trhání, ukřížováni a divoké zvěři předhozeni. Ale čím ukrutněji byli mučeni, tím více množil se počet jejich. Pronásledování to trvalo po tři sta let, až římský císař *Konstantín* sám víru křesťanskou přijal. Tu teprv měli křesťané pokoj a mohli svobodně víru svou všude vyznávat.

¹⁾ Mat. 18, 17. ²⁾ 1. Kor. 3, 5.

Sotvá přestalo pronásledování křesťanů, povstali v církvi samé nepřátelé, totiž *kacíři a bludaři*, kteří se od církve odtrhli a bludné učení, obzvláště o božské osobě Kristově, hlásali. Byli to Arius, Nestorius, Eutyches, Pelagius a jiní. Biskupové netrpěli bludné to učení, nýbrž ho zavrhlí na sněmech církevních. První takový sněm byl v Nicei r. 325. Toho času povolal také Bůh za hájitele své víry učené a svaté muže, kteří se nazývají *církevní otcové*. Byli to hlavně sv. Athanáš, Basil, Řehoř, Ambrož, Augustin a Jarolím. Mimo tyto vynikali obzvláště kajícím životem *mniši a poustevníci*, jako sv. Pavel a Antonín, kteří se odřekli světa a všeho pohodlí a trávili celý život svůj na poušti.

Víra křesťanská rozmáhala se brzy i na západě přičiněním sv. Patricia, Remigia a Bonifacia. Obzvláštětním dobrodincem církve byl pak německý císař *Karel Veliký* v devátém století. On stal se císařem římským a staral se o pokřestění podmaněných národů. Také daroval papežům území římské pod názvem: „*dědictví sv. Petra*“.

Tenkráté byli na Moravě předkové naši ještě pohané. Neznaliť dotud učení Pána Ježíše a klaněli se všelijakým bohům, jichžto podobizny sami sobě udělali. I smiloval se Bůh nad nimi a poslal jim z města Soluně v Macedonii dva bratry kněze. Oni se jmenovali *Cyril a Methoděj*. Ti zvěstovali na Velehradě předkům našim učení Pána Ježíše a obrátili je křtem svatým na víru křesťanskou. Bylo do roku 863. Svatý Cyril vrátil se později do Říma a umřel tam r. 869. Svatý Method zůstal co arcibiskup na Moravě, pokřtil i kní-

žete českého Bořivoje a manželku jeho Ludmila a umřel r. 885. Památku těchto svatých věrověstův konáme 5. července.

Mezi tím co zkvétalo křesťanství na západě, stala se roztržka na východě. Řeční císařové v Cařihradě míchali se do záležitostí církevních a nechtěli i se svými patriarchy podrobiti se papeži. Konečně se odtrhli zcela od papeže a vytvořili tak zvanou *církev východní*, kteráž posud rozšířena jest v Rusku, v Turecku a v Asii.

Bůh potrestal brzy hříšný skutek jejich. Již v sedmém století povstal v Arabii muž, jménem *Muhamed* a vytvořil z obyčejů křesťanských, židovských a pohanských náboženství nové, *muhamedánské*. Tento dobyl brzy města a země a donutil obyvatele mečem, aby přijali učení jeho. Po smrti jeho podmanili sobě Muhamedáni jednu krajinu po druhé v Africe a v Asii, až konečně dobyli i *země svaté*. Toho nechtěli západní křesťané snášeti a počali na vyzvání papeže válku vésti o svatá místa. Oni se nazývali *křížáci*. Po dlouhém a napřed vítězném boji zůstala svatá místa předce v rukou Muhamedánů a patří jim po dnešní den.

Následkem tažení křížáků probudil se nový duchovní život na západě. Povstalyť tam *slovutné školy*, na nichž vyučovali nejučenější toho času mužové, jako sv. Anselm, Tomáš Aquinský a jiní. Spolu se zakládaly přičiněním sv. Norberta, Dominika, Františka Serafinského a jiných *kláštery*, z nichžto se mravnost a vzdělanost všude rozšiřovala. Ale nezechazeli také lidé, kteří bludné učení rozsívali a proti duchovní i světské vrchnosti brojivše, přívrženců získali. Tak povstali ve Francii bludaři Albigenští, v horní Itálii Val-

denští, v Anglii Viklefité, v Čechách *Husité* a v Německu *Protestanté*, kteříž původ mají od mnicha *Luthera*.

Luther učil, že víra sama člověka spasena činí a že dobré skutky jsou zbytečné. On zrušil obět mše svaté, zpověď, modlitby za zemřelé a mnoho jiného. Luthera následoval ve Švýčarích *Zvingli*, který zapíral přítomnost Pána Ježíše ve svátosti oltářní, a v Ženevě *Kalvin*, kterýž i učil, že Bůh část lidí bez jejich viny k věčnému zatracení předurčil a proto srdce jejich zaslepuje. Církev svatá zavrhlá sice na sněmu církevním v Tridentě učení to, avšak neblahé jeho následky ukázaly se brzy. Všude povstaly války občanské a náboženské, chrámy jsou bořeny, obrazy svatých zneuctěny, statky církevní pobrány a na tisíce nevinných lidí povražděno. Mravní nákaza a lhostejnost náboženská rozšířily se po celé Evropě. V Anglii odpadl od církve sám král *Jindrich VIII.*, poněvadž mu papež ve věcech hříšných nechtěl po vůli býti a vytvořil tam novou, tak zvanou *anglickou církev*.

Co utrpěla církev odpadnutím od víry, to jí bylo opět nahrazeno obrácením nesčíslných národů v jiných dílech světa, zvláště v Americe, v Indii, Číně a Japonsku. Kněži missionáři, kteří pracovali na obrácení pohanů, patřili na mnoze duchovním řádům, mezi nimiž vynikal *řád Jezuitů*, který založil sv. Ignát z Loyoly. Nejproslulejší missionář toho řádu byl apoštol Indie, sv. František Xaverský. Řád Jezuitů byl však také nejhlavnějším hájitelem víry naproti bludařům. Jemu a jiným sv. mužům toho času jest co děkovati, že tisícové bludařů se navrátili do lůna církve. Obzvláště v tom ohledu vyníkali sv. František z Assisi,

sv. Karel Boromejský, sv. František Saleský, sv. Vincenc z Pauly, cth. Kanisius a jiní.

Mezi tím měnilo se učení Lutherovo čím dál, tím více a povstaly z něho nové strany bludařů, jako jsou : Novokřtění, Presbyteriáni, Episkopáli, Kvekéri, Methodisté, Hernhuti a jiní. Konečně se rozšířila *úplná nevěra* nejprvé po Anglii a pak po Francii. Nevěřci ustanovili víru v Ježíše Krista docela zničiti. I podařilo se jim to na čas v pověstné revoluci z r. 1792 ve Francii. Lid tam krále usmrtil, kněze vraždil, kláštery a kostely bořil, statky duchovní pobral a všeliké víry v Boha živého se odřekl. Napoleon I. ujav se vlády ve Francii, obnovil sice křesťanské služby Boží a učinil s papežem slavnou smlouvu, ale brzy ji zrušil a papeže Pia VII. co vězně do zajetí odvedl. Bůh však neopustil církev svou. Napoleon byl trůnu zbaven a umřel sám co vězeň na ostrově Heleně, papež pak navrátil se opět ve slávě do Říma.

Zlý příklad ve Francii nakazil i jiné země a byl příčinou revoluce z r. 1848, v níž nynější papež Pius IX. (od sv. Petra 259.) z Říma na krátky čas zahrán byl. Od té doby rozširuje se nevěra tím více tajnými spolky a veřejnými hanopisy a podkopává všelikou úctu a vážnost k církvi svaté, její řádům a hlavě, římskému papeži, kterýž r. 1870. světského panství svého, totiž dědictví sv. Petra, zbaven jest byl. Než jakkoliv nesmírné jest utiskování a pronásledování církve katolické, nezvítězí předce nepřátelé její, an výrok Pána Ježíše zní: „Brány pekelné nepřemohou jí.“ ¹⁾

¹⁾ Mat. 16, 18.

§. 45. Obcování svatých.

Pravověřící křesťané mají mezi sebou obcování aneb společnost jako údové jednoho těla, jehožto hlavou jest Pán Ježíš. ¹⁾

Tato společnost se nazývá obcování *svatých*, poněvadž všickni k svatosti povoláni jsou a na křtu svatém posvěceni bývají. ²⁾

Obcování svatých záleží v tom, že všickni údové církve na duchovních pokladech podíl mají. ³⁾

Poklady, na nichž všickni údové církve podíl mají, jsou: 1. sv. svátosti, 2. oběť mše svaté, 3. modlitba, 4. dobré skutky, 5. zásluhy věřících.

Údové církve, jenž mezi sebou obcování mají, jsou:

1. věřící na zemi (církvev bojující);

2. svatí v nebi (církvev vítězná);

3. duše zemřelých, které v očistci jsou (církvev trpící).

Věřící na zemi mají obcování mezi sebou tím, že jejich modlitba a zásluha jejich dobrých skutků jim vespolek k dobrému prospívají. Písmo sv. dí: „Modlite se za sebe vespolek, abyste spaseni byli; neboť mnoho může modlitba spravedlivého horlivá. ⁴⁾

*Věřící na zemi mají obcování se svatými v nebi tím, že je ctějí a vzývají, tito pak za ně u Boha prosí. * Písmo sv. dí: „Tenť jest, kterýž mnoho modlí se za lid a za všecko město svaté, Jeremiáš prorok Boží.“ ⁵⁾*

Věřící na zemi mají obcování s dušemi v očistci tím, že jim modlitbou, dobrými skutky a obzvláště

¹⁾ 1. Kor. 12, 27. ²⁾ Řím. 8, 28. (³⁾ Ž. 118, 63. ⁴⁾ Jak. 5, 16. ⁵⁾ 2. Mak. 15, 14.

mší svatou pomáhají, ony pak z vděčnosti u Boha za ně prosí. * Písmo sv. dí: „Svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů sprostěni byli.“ ¹⁾

§. 46. O desátém článku víry.

Desátý článek víry zní takto:

Odpuštění hříchů.

Tento článek víry nás učí, že Kristus církvi své dal moc, hříchy odpouštět.

V pravé církvi mají biskupové a kněží moc, hříchy odpouštět. * Pán Ježíš pravil apoštolům: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim a kterým zadržíte, zadržány jsou.“ ²⁾

Hříchy se odpouštějí ve svátosti křestu a ve svátosti pokání.

Hřích *prvotný* a všechny skutečné přede křtem zpáchané hříchy odpouštějí se na křestu svatém; ve svátosti pokání pak ty hříchy skutečné, kterých se kdo po křestu svatém dopustil.

Všichni hříchové mohou odpuštění býti. * Písmo svaté dí: „Pakli vyznáme hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil náš od *všelike* nepravosti.“ ³⁾

§. 47. O jedenáctém článku víry.

Jedenáctý článek víry zní takto:

Těla vzkříšení.

Těla vzkříšením rozumíme, že Bůh v poslední aneb soudný den mrtvé vzkřísí, a že lidé se svými

¹⁾ 2. Mat. 12, 46. ²⁾ Jan 20, 22. ³⁾ 1. Jan, 1, 9.

těly, to jest s týmiž těly, která za živobytí měli, z mrtvých povstanou. * Nábožný Job dí: „Vím, že v poslední den ze země vstanu. Zase obléčen budu kůží svou a v těle svém uzřím Boha svého.“¹⁾

§. 48. O dvanáctém článku víry.

Dvanáctý článek víry zní takto:

Život věčný.

Slovy dvanáctého článku víry věříme a vyznáváme věčné, vždy trvajíví blahoslavenství, které toužebnost svatých a vyvolených dokonale vyplní. * Písmo sv. praví: „Čeho oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“²⁾

Toužebnost svatých a vyvolených bude dokonale vyplněna, poněvadž na Boha věčné patřiti, jej milovati a požívati budou. (Petr při proměnění Páně.)

Ďáblové a bezbožní budou míti vždy trvající t. j. věčné, ale také nejvýš nešťastné živobytí, poněvadž za své hříchy věčné tresty v pekle trpěti musí.

Apoštolské vyznání víry končíme slovem *Amen*, kterýmžto obyčejně něco potvrzujeme.

Slovem Amen potvrzujeme, že o tom, co ve snešení apoštolském obsaženo, nepochybujeme, ale všecko za pravé máme.

¹⁾ Job 19, 25. ²⁾ 1. Kor. 2, 9.

Druhá hlavní částka.

O naději.

(Symb. vyobr. Kotva.)

Oddělení první.

§. 49. O křesťanské naději vůbec.

Slovo *naděje* pochází od *nadíti se*, což jest tolik, jako *doufati*; *doufati* však jest od někoho důvěrně *očekávati*, co nám slíbil.

Křesťanský doufati jest, od Boha důvěrně očekávati, cokoli nám slíbil.

Od Boha doufáme skrze zásluhy Ježíše Krista život věčný, to jest věčné blahoslavenství a prostředky k dosažení téhož blahoslavenství potřebné.

*Život věčný jest nám slíben slovy Pána Ježíše: * „Tak Bůh miloval svět, že dal Syna svého jednorozeného na svět, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“¹⁾*

Prostředky k dosažení věčného blahoslavenství jsou dvojí: tělesné a duševní.

Tělesné prostředky jsou: pokrm, nápoj, oděv a obydlí, bez kterých tělo lidské žíti nemůže.

*Tyto prostředky jsou nám slíbeny slovy Pána Ježíše: * „Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a všechno ostatní bude vám přidáno.“²⁾*

¹⁾ Jan 3, 16. ²⁾ Mat. 6, 32.

Duševní prostředky jsou :

1. odpuštění hříchů; neboť jsme hříšní ¹⁾ a do nebe nic hříšného nevejde; ²⁾

2. milost Boží (skutečná); neboť máme zachovávatí přikázání, ³⁾ a to nemůžeme bez milosti Boží. ⁴⁾

Odpuštění hříchů se nám uděluje, pakli pravé pokání činíme. (Podobenství o marnotratném synu.)

Milost Boží se nám uděluje, pakli o ni prosíme ⁵⁾ a jí dobře užíváme. (Podobenství o hřivnách.)

Doufáme to, (co nám Bůh slíbil), poněvadž Bůh všemohoucí, ve vyplnění slibů svých věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný jest a následovně vyplniti může a chce, co slíbil. ⁶⁾

Doufáme to *pro zásluhy Ježíše Krista*. * On sám pravil: „Žáden nepřichází k Otci, jedině skrze mne. ⁷⁾

(Příklady naděje: Abraham, Job, Bratři makabejští).

*Naděje křesťanská obzvláště modlitbou se vzbu-
zuje.* Naději v Bohu mívá, kdo k Bohu rád se modlívá. (Přísl.)

Oddělení druhé.

§. 50. O modlitbě vůbec.

Modlitba záleží v pozdvížení mysli k Bohu.

Modlitba jest dvojí: *vnitřní a zevnitřní.*

Modlíme se *vnitřně*, když myšlenky a žádosti své k Bohu pozdvihujeme. (Matka Samuelova). ⁸⁾

¹⁾ Přísl. 24, 16. ²⁾ Zjev. 21, 27. ³⁾ Mat. 19, 17. ⁴⁾ Filipp 2, 3. ⁵⁾ Luk. 11, 13. ⁶⁾ 4. Moj. 23, 19. ⁷⁾ Jan 14, 6.
⁸⁾ 1. Kr. 1, 13.

* K modlitbě vnitřní náleží:

1. *rozjímání* t. j. nábožné přemýšlení neb uvažování; n. p. jak veliké zlo jest hřích, jak láskavý jest Bůh a t. p.

2. *modlitba střelná* t. j. nábožný povzdech či pomyšlení, n. p. Smiluj se nade mnou Bože! Svatá Maria oroduj za nás! Odpočinutí věčné a t. p.

Modlíme se *zevnitřně*, když myšlenky a žádosti své ústy neb slovy pronášíme. Taková modlitba sluje proto *ústní*.

* Při ústní modlitbě musíme na to mysliti, co mluvíme, an by jinak modlitba naše byla toliko *retná*.¹⁾

* Při ústní modlitbě má i postava těla býti uctivá a pokorná. Možná-li, máme při ní klečeti a ruce složiti.

* Ústní modlitba jest užitečná, poněvadž ní sami sebe i jiných k pobožnosti vzbuzujeme.

* Užitečno jest také z knížek se modliti, poněvadž neumí každý sám ze sebe dobře se modliti a poněvadž v knížkách se nacházejí nábožné myšlenky a žádosti, jakéž při modlitbě míti máme.

Povinni jsme se modliti, neboť modlení jest jedna z nejprzednějších povinností našeho náboženství. K modlitbě zavazuje nás přikázání Boží,²⁾ příklad Pána Ježíše³⁾ a poručení jeho.⁴⁾

Modlíme se, abychom Boha jakožto nejvyššího Pána nejvinněji uctili, jemu za přijaté dobré děkovali, jej na budoucí potřeby prosili a za odpuštění hříchů žádali. Jest tedy podle obsahu svého:

1. modlitba *chvály*; (Maria u Alžběty.)

¹⁾ Mat. 15. 7. ²⁾ Žalm 49, 15. ³⁾ Mat. 26, 39. ⁴⁾ Mat. 7, 7.

2. modlitba *díků*; (Simeon v chrámě.)
3. modlitba *prosby*; (Šalomoun o moudrost.)
4. modlitba *smíření*. (Velekněz v den smíření.)

* Modlitbou *chvály* vyznáváme, že Bůh Pánem naším jest; modlitbou *díků*, že Bůh dobrodincem naším jest; modlitbou *uprosby*, že Bůh všemohoucím a nejvyšším dobrotivým jest; modlitbou *smíření*, že Bůh nejvyšším milosrdným jest.

Také se modlíme, abychom v obecných a ve zvláštních, ve vlastních a bližního potřebách od Boha pomoci vyprosili. Takové potřeby jsou: hlad, mor, válka, bída, nemoc a t. p.

Máme se modliti za sebe a za *všecky lidi* živé a zemřelé, zvláště pak za ty, jimžto ku vděčnosti zavázání jsme. ¹⁾

Máme se modliti nejprve *o to*, co ke cti Boží a k spasení duše slouží, a pak teprve o věci časné, pokud nám jich skutečně třeba jest. ²⁾

Máme se modliti *všude*, zvláště pak soukromě doma, ³⁾ společně ve chrámě a veřejně při průvozech. ⁴⁾

Máme se modliti *vždy* a bez přestání; ⁵⁾ zvláště pak: 1. ráno, večer, před jídlem, po jídle a když se k modlení zvoní, 2. při mši svaté a přijímání svatých svátostí, 3. v pokušení a nebezpečí smrti, 4. ve všelikých potřebách obecných a zvláštních.

* Modlíme se *bez přestání*, když srdce své stále k Bohu obracíme a všechny své práce, radosti a žalosti jemu obětujeme.

¹⁾ Jak. 5, 16. ²⁾ Mat. 6, 32. ³⁾ Mat. 6, 6. ⁴⁾ Mat. 21, 13.

⁵⁾ Luk. 18, 1

§. 51. Vlastnosti modlitby.

Máme se modliti *ve jménu Ježíše Krista, skroušeně, pokorně, důvěrně, odevzdaně a vytrvale.*

Modlíme se *ve jménu Ježíše Krista*, když ne pro zásluhy své, nýbrž pro zásluhy Ježíše Krista očekáváme, že vyslyšení budeme. ¹⁾

Modlíme se *skroušeně*, když v srdci bolest nad hříchy svými cítíme. (Manasses.) ²⁾

Modlíme se *pokorně*, když sobě nehodnosti a potřebnosti své živě vědomi jsme. (Publikán.) ³⁾

Modlíme se *důvěrně*, když pevně doufáme, že nás Bůh vyslyší. (Žena nemocná.) ⁴⁾

Modlíme se *odevzdaně*, když Bohu zůstavujeme, kdy a jak nás vyslyšeti za dobré uzná. (Tobiáš.) ⁵⁾

Modlíme se *vytrvale*, když v modlitbě neustáváme, byť by nás i Bůh hned nevyslyšel. (Žena Kananejská.) ⁶⁾

Modlitbu takto spořádanou Bůh zajisté vyslyší. ⁷⁾ (Eliáš. Ezechiel.)

Bůh nevyslyší modlitbu naši: 1. pakli se dobře nemodlíme, ⁸⁾ 2. pakli o něco prosíme, co by nám užitečno nebylo. ⁹⁾

§. 52. O modlitbě Páně zvlášť.

Kristus Pán sám učil nás se modliti, a sice Otčenáš, jenž také modlitbou Páně se nazývá. ¹⁰⁾

V Otčenáši se obsahuje všechno, zač se modliti máme.

¹⁾ Jan 16, 23. ²⁾ Par. 33, 12. ³⁾ Luk. 18, 3. ⁴⁾ Mat. 9, 31.

⁵⁾ Tob. 3, 6. ⁶⁾ Mat. 15, 22. ⁷⁾ Jer. 29, 12. ⁸⁾ Jak. 4, 3.

⁹⁾ Mar. 10, 38. ¹⁰⁾ Mat. 6, 9 - 13.

Otčenáš zní takto :

Otče náš, jenž jsi na nebesích!

1. Posvět se jméno Tvé.

2. Přijď království Tvé.

3. Buď vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi.

4. Ochléb náš vezdejší dej nám dnes.

5. A odpusť nám naše viny, jokož i my odpouštíme našim vinníkům.

6. A neuvoď nás v pokušení.

7. Ale zbav nás od zlého. Amen.

*Modlitba Páně pozůstává z předmluvy a ze sedmi proseb. * „Sedm jest proseb, jako jest sedm darův Ducha svatého a sedm cností.“ (Sv. Bernard.)*

Předmluva zní takto : Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Těmito slovy předmluvy voláme k Bohu, jenž Otec náš jest. ¹⁾

Boha nazýváme Otcem, proto že lidi k podobnosti svému stvořil a otcovsky o ně pečuje. ²⁾

Boha nazýváme Otcem naším, poněvadž nás všecky skrze Ducha svatého na křestu svatém syny svými, svými dědici, spoludědici Ježíše Krista a vespolek bratřími učinil. ³⁾

Říkáme: jenž jsi na nebesích, poněvadž Bůh, ačkoli všude přítomen jest, předce však obzvláště na nebesích bydlí, kdežto se vyvoleným svým tvaří v tvář zjevuje a k požívání dává. ⁴⁾

§. 53. O prvních třech prosbách modlitby Páně.

První prosba zní takto : Posvět se jméno Tvé.

¹⁾ Mat. 23, 9. ²⁾ Mat. 6, 31. ³⁾ Řím. 8, 15. 17. ⁴⁾ 2. Par. 6, 21.

Posvětití jest tolik co ctítí, neb velebití. Jménem Božím míní se Bůh sám.

Prosíme nejprv, aby se posvětilo jméno Boží, poněvadž vždy a přede všemi věcmi o to prositi máme, co se cti Boží týká, a potom teprv o to, čeho nám nebo bližnímu potřebí jest. ¹⁾

* Kdo chce Boha ctítí, musí ho dříve znáti a musí ho slovem i skutkem ctítí.²⁾ Proto:

V první prosbě Otčenáše žádáme:

1. aby Bůh ode všech lidí na zemi poznán a aby jeho nejsvětější jméno vyznáváno a všude chváleno bylo ; (Tři mládenci.)

* Bůh se nectí, nýbrž zneuctívá od hříšníků.³⁾ Proto žádáme v první prosbě:

2. aby hříšníci k Bohu obráceni a k pokání pohnuti byli ; (Sv. Augustín.)

* Obzvláště se zneuctívá všemi hříchy proti víře a životem nekřesťanským.⁴⁾ Proto žádáme:

3. aby jeho nejsvětější jméno nikdy ani kacířstvím, bludy a nevěrou, ani rouháním a nekřesťanským životem zlehčováno nebylo (1. přikázání.)

Druhá prosba zní takto: Přijď království Tvé.

Rozeznáváme království Boží *vůkol* nás, *v* nás a *nad* námi.

* *Vůkol* nás jest: *a)* království *církve*, kde králuje neviditelně Pán Ježíš a do něhož jsme byli přijati křestem svatým; *b)* království *milosti*, kde králuje Duch svatý a do něhož patří, kdož se nacházejí v milosti Boží, jižto nabývame svátostmi křestu a pokání; *c)* krá-

¹⁾ Mat. 6, 32. ²⁾ Mat. 5, 15. ³⁾ Řím. 2, 23, ⁴⁾ Jan. 3, 36.

lovství *ďábla a hříchu*, kde králuje ďábel a do něhož patří, kdož se nacházejí ve hříchu těžkém. Ono bývá zkaženo, když hříšníci pokání činí. Proto:

V druhé prosbě žádáme:

1. aby Bůh království církve a království svých milostí rozšířil a upevnil, království pak ďábla a hříchu zkažil; (Propaganda. Jednota sv. dětinství, Marianská a Leopoldinská.)

* Království Boží *v nás* jest víra, naděje a láska. Jsou to nejpotřebnější cnosti. ¹⁾ Proto žádáme:

2. aby v nás víru, naději a lásku vlil a ty cnosti v nás rozmnožil; (Bratrstva a dědictví.)

* Království Boží *nad námi* jest nebe, po kterém toužiti máme. Proto žádáme:

3. aby nám po tomto životě nebe propůjčiti ráčil. (Sv. Pavel.) ²⁾

Třetí prosba zní takto: Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi.

* Chceme-li do nebe vejíti, musíme zde plniti vůli Boží, jižto známe z přikázání jeho; to však nemůžeme bez milosti Boží. Proto:

V třetí prosbě žádáme:

1. aby nám Bůh milost uděliti ráčil, bychom božskou jeho vůli ve všelike případnosti na zemi tak dokonale a rádi plnili, jako ji andělé a svatí v nebi plní; (Job ve štěstí i neštěstí.)

* A poněvadž nám neštěstí a pokušení překáží, když vůli Boží plniti máme, tedy žádáme:

2. aby Bůh vsecko odvrátiti ráčil, co by v plnění jeho božské vůle překáželo. (Pán Ježíš.) ³⁾

¹⁾ Kor 13, 13. ²⁾ Filip. 1, 23. ³⁾ Mat. 26, 39.

§. 54. O čtyrech posledních prosbách modlitby Páně.

První tři prosby týkají se pocty Boží a čtyry poslední našeho spasení.

* Abychom Boha ctíti a spasení dojíti mohli, musíme žíti dle těla i dle duše. I modlíme se tudy ve čtvrté prosbě o chléb tělesný a duchovní.

Čtvrtá prosba zní takto: Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

Chlebem tělesným rozumíme: pokrm, nápoj, oděv a obydlí. Chlebem duchovním rozumíme: milost Boží, slovo Boží a nejsv. svátost oltářní.

Ve čtvrté prosbě žádáme:

1. aby nám Bůh všecko dáti ráčil, čeho nám k zachování tělesného i duchovního života našeho potřebí jest; ¹⁾

* A poněvadž Bůh častěji pro hřích drahotu a hlad sesílá, a tudy nemáme, čeho nám potřebí jest, proto žádáme:

2. aby Bůh drahé časy, hlad, jakož i hřích, který často takové tresty přivozuje, od nás nejdobrotivěji odvrátiti ráčil. ²⁾

* Prosíme o *chléb* a ne s věci zbytečné. Prosíme o chléb *naš*, jehož si poctivě dobýváme. Prosíme o chléb náš *vezdejší*, neb denní, majíce zítra opět prositi. Prosíme: *dej*, ne „půjč“, an ho Bohu oplatiti nemůžeme. Prosíme: *dej nám*, totiž všem lidem. Prosíme: *dej nám dnes*, majíce důvěru, že se zítra o nás Bůh opět postará.

¹⁾ Dan. 14, 36. ²⁾ 3. Kr. 18.

Pátá prosba zní takto: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.

* V předešlé prosbě prosíme o chléb pro tělo i duši. Poněvadž ale Boha, dárce chleba, často hříchy urážíme, musíme také prositi, aby nám viny, čili hříchy naše odpustil. ¹⁾ A Bůh odpustí nám, ale jen, pakli pravé pokání činíme a vinníkům, čili ublížitelům svým také odpouštíme. ²⁾

V páté prosbě žádáme, aby nám Bůh hříchy naše odpustil, jakož i my těm ze srdce odpouštíme, kteří nás urazili. (Nemilosrdný služebník.)

Šestá prosba zní takto: Neuvoď nás v pokušení.

* V předešlé prosbě prosili jsme za odpuštění hříchů. Než člověk snadno opět hřeší, jsa ponoukán a maje příležitost ke hříchu, což jmenujeme pokušením. Pokušení jest spasení našemu nebezpečné, ale jest nám také prospěšné, pakli ho s pomocí Boží překonáme. Proto neprosíme, aby Bůh všeliké pokušení od nás odvrátil, nýbrž:

V šesté prosbě žádáme, aby nám Bůh v čas pokušení pomoci své neodepřel, aniž připustil, bychom pokušením se poddali. (Josef Egyptský, Eleazar.)

Nikdo není prost všeho pokušení. Bůh ho dopouští: 1. aby nás v horlivosti a pokoře zachoval, 2. aby věrnost naši zkoušel a nevěrnost trestal, 3. aby nám příležitost k rozmnožení zásluh dal.

¹⁾ Žalm 50. ²⁾ Mar. 11, 25. 26.

Obzvláště pokoušení býváme od světa, od svého těla, to jest od svých zlých žádostí, a od ďábla.

Svět t. j. zlí lidé nás lákají slovy a příklady k zlému. Tělo touží po nadheře, veselostech, nestřídmosti atd. Ďábel v nás budí zlé myšlení a žádosti a uvádí nám na mysl zlé příklady jiných.

Také nábožní a spravedliví bývají od Boha pokoušeni, když Bůh cnost jejich zkouší: 1. nemocí, 2. chudobou a jiným soužením. (Job. Tobiaš.)

* Vyžádavše sobě pomoci ku přemáhání pokušení, prosíme konečně v sedmé prosbě o zbavení zla. Neboť:

Sedmá prosba zní takto: Ale zbav nás od zlého.

Zlo jest dvojí: duchovní a tělesné. Zlo duchovní jest hřích; zlo tělesné jest bida, nemoc a t. p.

* Hřích jest to nejhorší zlo, poněvadž nám na těle i na duši škodí a časné i věčné tresty připravuje. Proto:

V sedmé prosbě žádáme:

1. aby nás Bůh zvlášť ode zla duše, kterým hřích jest, osvobodil a nás od časného i věčného trestu hříchu chránil; ¹⁾

* O zlu tělesném nevíme někdy, zdali nám k spasení prospívá, čili ne; proto žádáme:

2. aby nás Bůh také od všelikého tělesného zla osvobodil, není-li k našemu spasení; ²⁾

* A poněvadž zlé příhody, byť by nám k spasení prospívaly, sami od sebe nerádi snášíme, tedy na Bohu žádáme:

¹⁾ Jan 17, 18. ²⁾ Tob. 11, 13.

3. aby nám propůjčil milosti, bychom všechny zármutky a bídy, které na nás posílá, s trpělivostí a stálostí snášeli. ¹⁾

Amen, slovo hebrejské, znamená tolik: co staň se, aneb: stane se.

§. 55. O pozdravení andělském.

Katoličtí křesťané připojují obyčejně k modlitbě Páně pozdravení andělské.

Pozdravení andělské jest modlitba, kterou nej-světější pannu Marii, matku Boží, obzvláště a přede všemi anděly a svatými ctíme a vzýváme.

Zní takto: Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou. Požehnaná's ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné, nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Pozdravení andělské pozůstává ze tří částí: z pozdravení archanděla *Gabriele*, z pozdravení *Alžběty* a ze slov *církve*.

Archanděl Gabriel pozdravil pannu Marii slovy: *Zdrávas (Maria) milosti plná, Pán s tebou, požehnaná's ty mezi ženami.*

Alžběta ji pozdravila slovy: *Požehnaná's ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.*

Církev přidala slova: *Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné, nyní i v hodinu smrti naší. Amen.*

* Pravíme: *milosti plná*, poněvadž Maria v milosti Boží počata byla, v ní prospívala a původce milosti

¹⁾ 1. Petr. 2, 12.

porodila. Pravíme: *Pán s tebou*, poněvadž na zemi s Bohem co nejúžeji spojena byla a nyní u trůnu jeho nejbliže stojí. Pravíme: *požehnaná jsi mezi ženami*, poněvadž ji Bůh mezi všemi ženami za matku Syna svého vyvolil. Pravíme: *požehnaný plod života tvého*, poněvadž ji co matku pro božského Syna jejího velebíme.

Říkáme: svatá Maria, matko Boží:

1. poněvadž nejsvětější panna Maria porodila Ježíše Krista, jenž jest pravý Bůh; 2. poněvadž v nás to jméno vzbuzuje důvěru a naději, že Bůh přimluvy její neoslyší.

* Říkáme: *pros za nás hříšné*, aby vyznání naší bídy pannu Marii pohnulo, by nám ducha kajicnosti a odpuštění našich hříchů na Bohu vyžádala. Říkáme: *pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší*, poněvadž vždy, i nyní, zvláště ale v hodinu smrti, kde pokušitel ďábel na člověka nejzuřivěji doráží, pomoci Boží potřebujeme.

Katolická církev ctí matku Boží pozdravením andělským obzvláště, když ráno, v poledne a večer k modlení se zvoní. Při tomto zvonění máme sobě obzvláště vtělení Syna Božího vděčně a pobožně přimínati.

§. 56. O růženci.

Katolická církev ctí matku Boží také *růžencem*, který zavedl sv. Dominik v 13. století.

Růženec jest modlitba, která se skládá z apoštolského vyznání víry, z modlitby Páně, z pozdravení andělského a z rozličných tajemství naší

svaté víry. Každé tajemství se připojí vždy ke slovu „Ježíš“.

Nazývá se růženec t. j. růžový věnec, poněvadž jest jako věnec, uvitý z nejkrásnějších duchovních růží, totiž modliteb, rozjímání a tajemství.

Růženec modlíme se takto:

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen. Věřím . . . Otče náš . . . Sláva Bohu Otci i Synu i Ducha svatému, jakož byla na počátku a nyní i vždycky až na věky věkův. Amen.

Nyní následuje co úvod třikráte „Zdrávas“, a připojí se při prvním: *Ježíš, kterýž víru naši rozmnožiti ráčíž*; při druhém: *kterýž naději naši posilniti ráčíž*; při třetím: *kterýž lásku naši roznítiti ráčíž*. Pak: *Sláva Bohu Otci* atd.

Na to se říká *pět desátků*, z nichžto každý pozůstává z Otčenáše a desetkrát Zdrávas s příslušným tajemstvím ze života Pána Ježíše neb panny Marie a ukončí se modlitbou: „Zdrávas královno“.

Podle rozličných tajemství rozeznáváme růženec: 1. radostný, 2. žalostný, 3. slavný.

Tajemství *radostného* růžence jsou: 1. Kterého jsi, Panno, z Ducha svatého počala. 2. Kterého jsi, Panno, nesoucí Alžbětu navštívila. 3. Kterého jsi, Panno, porodila. 4. Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala. 5. Kterého jsi, Panno, v chrámě našla.

Tajemství *bolestného* růžence jsou: 1. Který pro nás krví se potiti ráčil. 2. Který pro nás bičován býti ráčil. 3. Který pro nás trním korunován býti ráčil. 4. Který pro nás těžký kříž nésti ráčil. 5. Který pro nás ukřižován býti ráčil.

* K těmto tajemstvím jest *úvod*: 1. kterýž rozum náš osvítiti ráčíž; 2. kterýž vůli naši napraviti ráčíž; 3. kterýž pamět naši posilniti ráčíž.

Tajemství *slavného* růžence jsou: 1. Který z mrtvých vstáti ráčil. 2. Který na nebe vstoupiti ráčil. 3. Který Ducha svatého seslati ráčil. 4. Který tě, Panno, na nebe vzíti ráčil. 5. Který tě, Panno, na nebi korunovati ráčil.

* K těmto tajemstvím jest *úvod*: 1. kterýž myšlení naše pořádati ráčíž; 2. kterýž slova naše řídití ráčíž; 3. kterýž skutky naše spravovati ráčíž.

Radostný růženec modlíme se od počátku adventu až do postu; bolestný v čase svatopostním; slavný od velikonoc až k adventu.

* Bratrstvo *živého růžence* jest spolek 15. osob, z nichžto každá se modlí denně jeden desátek s příslušným tajemstvím, které se mění každého měsíce. Údové spolku toho mohou získati plnomocných odpustků: první neděli po vstoupení do spolku, na slavnosti Páně a panny Marie, v den všech svatých, sv. Petra a Pavla a každou neděli třetí v měsíci. (Papež Řehoř XVI. dne 27. ledna 1832.)

Třetí hlavní částka.

O lásce.

(Symb. vyobr. srdce hořící).

Oddělení první.

§. 57. 1) křesťanské lásce vůbec.

Milovati jest, z někoho pro jeho dobré vlastnosti radost míti a jemu také radost činiti.

Křesťansky milovati jest, *Boha* jakožto nejvyšší dobro pro něho samého a bližního pro *Boha* milovati; pro *Boha* všechno ochotně činiti, cokoli poručil.

Máme Boha také proto milovati, že k nám nejvyšš dobrotiv jest. ¹⁾

Máme ho milovati nade všechno, z celého srdce svého, ze vsí duše své, ze vsí myslí své a ze vsí síly své. ²⁾

Boha nade všechno milovati jest: Bohu přede všemi tvory přednost dávati a jeho sobě více vážiti, nežli všeho, co nám příjemno a milo býti může.

Mimo *Boha* musíme i bližního milovati. ³⁾

Slovem bližní rozumí se každý člověk, přítel i nepřítel. (Samaritán.)

¹⁾ 1. Jan 4, 19. ²⁾ Mat. 22, 37. ³⁾ Mat. 22, 39.

Bližního milovati jest: bližnímu dobře chtíti, to jemu činiti, co mu příjemno a užitečno jest a všeho zanechati, co mu nepříjemno, neb škodlivě jest. ¹⁾

* *Bližního pro Boha milovati jest: bližního milovati, proto že jest obraz Boží a že ho Bůh milovati káže. ²⁾*

* *Bližního jako sebe milovati jest: bližnímu ničeho nečiniti, čeho bychom sami nerádi měli, a činiti mu, čeho bychom si sami právem žádali. ³⁾*

Křesťanská láska jest tak potřebná, že člověk, maje užívání svého rozumu, bez lásky věčného života dojíti nemůže. ⁴⁾

Lásku k Bohu a k bližnímu dokazujeme zachováváním desatera Božích přikázání. ⁵⁾

Oddělení druhé.

§. 58. O desateru Božích přikázání vůbec.

Podstatný obsah desatera Božích přikázání jest následující:

- 1. V jediného Boha věřiti budeš.*
- 2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.*
- 3. Pomni, abys den svátečný světil.*
- 4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.*
- 5. Nezabiješ.*
- 6. Nesesmílníš.*
- 7. Nepokradeš.*
- 8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.*

¹⁾ 1. Kor. 13. 4. ²⁾ 1. Jan 4, 21. ³⁾ Mat. 7, 12. ⁴⁾ 1. Jan 3, 14. ⁵⁾ Jan 14. 21.

9. *Nepožádáš manželky bližního svého.*

10. *Aniž požádáš statku jeho.*

Bůh dal desatero přikázání Mojžíšovi na hoře Sinai pro lid izraelský, když po vyjití z Egypta na poušti byl. ¹⁾

* Hřímalo a blýskalo se, když je Bůh na dvou kamenných deskách napsaná lidu izraelskému dával, proto :

1. aby Bůh lid k plnění jich více naklonil;
2. aby uctivost ke svým rozkazům lidu vštípil;
3. aby se přestupitelé báli jeho moci a trestů, kterými hrozil.

I my máme desatero přikázání Božích zachovávat:

1. poněvadž jsou výkladem přirozeného zákona, který Bůh do našich srdcí vepsal;
2. poněvadž je sám Ježíš Kristus potvrdil a zachovávat přikázal.

Můžeme desatero Božích přikázání zachovávat, poněvadž Bůh každému milost k tomu dává. ²⁾

První tři přikázání obsahují povinnosti k Bohu, ostatních sedm povinnosti k bližnímu.

Krátký obsah desatera Božích přikázání nalezáme ve dvou přikázáních lásky.

První přikázání lásky jest: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vsí duše své a ze vsí mysli své a ze vsí síly své. ³⁾

Druhé přikázání lásky jest: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. ⁴⁾

¹⁾ 2. Moj. 19 a 20. ²⁾ Filip. 2, 13; 4, 13. ³⁾ Mat. 22, 37.

⁴⁾ Mat. 22, 39.

Kristus vysvětlil přikázání lásky k bližnímu následujícími slovy: „Všecko, cokoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim. Toť zajisté jest zákon i proroci. ¹⁾

Znamenati dlužno, že v každém přikázání něco se poroučí a něco zapovídá.

Oddělení třetí.

O desateru Božích přikázání zvlášt.

Díl první.

O třech prvních přikázáních, která povinnosti k Bohu obsahují.

§. 59. O prvním přikázání Božím.

První přikázání Boží zní takto: V jediného Boha věřiti budeš.

Bůh jest svrchovaný Pán náš; proto ho máme svrchovaně ctíti, čili se mu *klaněti*.

Bohu se klaníme *vnitřně*, neb spolu i *zevnitřně*.

Vnitřně se klaníme Bohu, když v něho věříme, doufáme a jej milujeme. *Zevnitřně* se klaníme Bohu, když vnitřní úctu i slovy a skutky na jevo dáváme. (Abraham; ²⁾ Pán Ježíš.) ³⁾

V prvním přikázání se poroučí, abychom v jednoho Boha věřili, v něho doufali, jej milovali a jemu (i zevnitřně) se klaněli.

Všecko, co proti víře, naději, lásce a poctě Boží jest, se zapovídá.

V prvním přikázání se zapovídá:

¹⁾ Mat. 7, 12. ²⁾ 1. Moj. 18, 2. ³⁾ Luk. 22, 41.

a) proti víře: *nevěra, kacírství, pověra, hádání, kouzla neb čáry*;

b) proti naději: *zoufanlivost, nedůvěrnost, opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží*;

c) proti lásce: *nenávisť Boha*;

d) proti poctě Boží: *modloslužebnost a svato-krádež*.

Nevěry se dopouští, kdo v jediného Boha a v jeho zjevení nevěří. (Pohané. Židé. Muhamedáni.)

* Nevěra jest buď nezaviněná, neb zaviněná. O této praví Pán Ježíš: „Kdo neuvěří, bude zatracen.“ ¹⁾

Kacírství se dopouští, kdo tvrdošijně zavrhuje, čemu církev učí. (Luther. Calvin.)

* Kacírství také jest buď nezaviněné, neb zaviněné. O tomto praví Pán Ježíš: „Kdo církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a zjevný hříšník.“ ²⁾

* *Bludařství* se dopouští, kdo zjevenou pravdu bludně, čili jinak vykládá, nežli tomu církev učí.

Pověry se dopouští, kdo znamením, slovům neb věcem přičítá moc, kteréž nemají; n. p. že sny budoucnost předpovídají, že některá modlitba neštěstí odvrátí, že planety řídí osudy lidské a t. p. (Blíženci Esau a Jakub.)

Hádání se dopouští, kdo z malicherných znamení budoucí neb tajné věci zvědět chce, n. p. z letu ptáků, z ruky, z karet a t. p. (Ochoziáš. ³⁾ Izraelité. ⁴⁾

Kouzla neb čár se dopouští, kdo pomocí ďábla podivné věci vykonati, aneb lidem a dobytku

¹⁾ Mar. 16, 16. ²⁾ Mat. 18, 17. ³⁾ 4. Kr. 1. ⁴⁾ 4. Kr. 17, 17.

škoditi chce. (Kopání pokladů. Saul a čarodejnice. ¹⁾ Flimáš ²⁾)

Zoufanlivosti se dopouští, kdo myslí, že mu Bůh pomoci nemůže, anebo nechce. (Kain. Jidáš.)

Nedůvěrnosti se dopouští, kdo v Boha úplné důvěry nemá, nýbrž pochybuje a malomyslní. (Mojžíš. ³⁾ Učenníci.) ⁴⁾

Opovázlivého spoléhání na milosrdenství Boží se dopouští, kdo beze strachu hřeší a pokání až na konec života odkládá. (Amon.) ⁵⁾

Nenávisti v Boha se dopouští, kdo se na Boha hněvá a sobě přeje, aby ho nebylo. (Fari-seové.) ⁶⁾

Modloslužebnosti (sprosté neb zjevné) se dopouští, kdo nějakému tvoru božskou úctu prokazuje, n. p. slunci, zvířeti, řezbě, obrazu a t. p. (Zlaté tele. Bál.)

* *Modloslužebnosti* (jemné neb skryté) se dopouští, kdo časných věcí více, nežli Boha si váží n. p. lakomec. ⁷⁾

Svatokrádeže se dopouští, kdo Bohu posvěcené osoby, věci, neb místa zneuctivá. (Baltasar. ⁸⁾ Heliodor.) ⁹⁾

§. 60. O úctě andělů a svatých.

Bohu se také zevnitřně klaníme, když anděly a svaté ctíme.

K úctě jejich slaví se zvláštní svátky, staví se chrámy a přináší se obět mše svaté.

¹⁾ 1. Kr. 28, 1. ²⁾ Sk. ap. 13, 11. ³⁾ 4. Moj. 20, 12. ⁴⁾ Mat. 8, 15. ⁵⁾ 4. Kr. 21, 20. ⁶⁾ Luk. 23, 21. ⁷⁾ Efes. 5, 5. ⁸⁾ Dan. 5. ⁹⁾ 2. Mak. 3, 24.

Není proti prvnímu přikázání, ale dobře jest a užitečno, anděly a svaté ctíti a vzývati. * Úctou touto sobě jich dobré vlastnosti a cnosti připomínáme a tím sami se k dobrému povzbuzujeme. (Modlitby a písně.)

Ctíme anděly a svaté zvláště tím, že je o přímlovu *vzýváme*.

Katoličtí křesťané vzývají anděly, poněvadž lidem k ochraně ustanoveni jsou, lidi milují, o spasení jejich péči mají, za ně prosí, a poněvadž na Boha ustavičně patří, také mu lidskou modlitbu přednášejí.

Katoličtí křesťané vzývají také svaté, ne jako by oni z vlastní moci pomoci mohli, ale poněvadž přátelé Boží jsou, a poněvadž také za lidi u Boha prosí.

* Vzývání andělů a svatých jest nám užitečné. Velmi zajisté musí nám prospěti přímlova jejich v nebi, an již tu na zemi „mnoho může modlitba spravedlivého.“ ¹⁾

Mezi všemi anděly a svatými náleží největší úcta bl. p. Marii, ona jest matkou Syna Božího. Mezi anděly náleží zvláštní úcta sv. andělům strážným. Mezi svatými náleží zvláštní úcta našim krajanům a patronům, jakož i těm, kteří buď stejně s námi trpěli, neb cností vynikali, kterou nejvíce potřebujeme.

* Církev katolická ctí a vzývá jen ty za svaté o nichž dokázáno jest: 1. že božské a mravné cnosti v míře nadobyčejné konali; 2. že Bůh na jich přímlovu po smrti zázraky činil. Rozhodovati o tom, ná-

¹⁾ Jak. 5, 16.

leží papeži, co hlavě církve. On tedy po bedlivém vyšetřování o takovém služebníkovi Božím prohlásí, buďže za *blahoslaveného* ctěn býti *může*, aneb že za *svatého* v celé církvi ctěn býti *má*. Prvnější prohlášení sluje *blahořečením*, poslednější pak *svatořečením*.

§. 61. O uctění obrazů a ostatků svatých.

Katoličtí křesťané užívají také obrazů v chrámě, doma a na veřejných místech.

*Užívání obrazů v katolické církvi není proti prvnímu Božímu přikázání; neb toto zapovídá jen obrazy dělati, aby se jim kdo klaněl.*¹⁾ My však neklaníme se jim, nybrž je ctíme jen, an je líbáme, před nimi smekáme, klekáme a se modlíme.

Katoličtí křesťané ctí obrazy, poněvadž představují něco ctihodného, k. p. nějakou božskou osobu, aneb matku Boží, aneb anděla, neb některého svatého. Tato pocta nevztahuje se na obraz, nýbrž na toho, kdo se jím představuje.

Obrazy svatých jsou nám užitečné, neboť:

1. pamatují nás na Boha a jeho dobrodiní, která svatým prokázal;
2. pamatují nás na cnosti svatých a vzbuzují nás k následování;
3. zastupují místo ústního vyučování a modlitební knihy u těch, kteří neslyší, anebo čísti neumí.

Katoličtí křesťané ctí také *ostatky svatých*. Jsou to věci, které nám po svatých pozůstaly,

¹⁾ 3. Moj. 26. 1.

totiž: tělo, kosti, popel, krev, jazyk, neb oděv, aneb také nástroje umučení jejich. (Krev sv. Januaria. Jazyk sv. Jana Nep. Kříž a hřeby Páně. Pouta sv. Petra.)

Ostatky svatých ctíme, an je ve skvostných nádobách chováme, na oltář stavíme, zbožně líbáme atd.

Katoličtí křesťané nejednají proti prvnímu přikázání, majíce ostatky svatých v uctivosti, jenom-li se jim neklanějí. (Sněm Trid.)

Katoličtí křesťané mají svaté ostatky v uctivosti:

1. poněvadž jsou ostatky oněch těl, která byla živými údy Ježíše Krista a chrámy Ducha svatého a která Bůh v soudný den k věčné slávě vzkřísí;¹⁾

2. poněvadž Bůh skrze sv. ostatky často divy činil a lidem mnohá dobrodiní prokazoval. (Kosti Elisea.²⁾ Pásky sv. Pavla.)³⁾

§. 62. O druhém přikázání Božím.

Druhé přikázání Boží zní takto: Nevezmeš jména Božího nadarmo.

V druhém přikázání se zapovídá, jméno Boží zneužívat.

* Jménem Božím rozumí se Bůh sám, i jeho jméno: Bůh, Hospodin, Ježíš, Spasitel, Duch svatý a t. p.

Jméno Boží se zneužívá:

1. *všemi hříchy;*⁴⁾ (Pohané a židé.)

2. *obzvláště rouháním, když o Bohu, o pravém náboženství a o svatých jeho potupně mluvíme;* (Kore, Datan, Abiron.)⁵⁾

¹⁾ Filip. 3, 21. ²⁾ 4. Kr. 13, 21. ³⁾ Sk. ap. 19, 12. ⁴⁾ Řím. 2, 23. ⁵⁾ 4. Moj. 16, 13.

* S rouháním bývá namnozo spojeno i klení a zlořečení.

3. *když bez potřeby, aneb dokonce křivě přísaháme*; (Petr u Kaifáše.) ¹⁾

* Hříchem jest také zařikání, neb zaklínání: namou duši a t. p.

4. *když Bohu učiněné sliby rušíme*; (Kráľ Farao.) ²⁾

5. *když jméno Boží bez potřeby a bez uctivosti jmenujeme*;

* Také jest hříchem, jména svatých a posvátných věcí neuctivě vysloviti. (Maria, sakrament.)

6. *když slovo Boží buď falšujeme, aneb ho zle užíváme*. (Kacíři.) ³⁾

V druhém přikázání se poroučí, abychom jméno Boží světili a uctivě ho užívali.

Ctíme a světíme jméno Boží:

1. *když Boha svobodně před celým světem vyznáváme*; (Petr před soudem.) ⁴⁾

Vyznání to děje se znamením (kříže), slovem i skutkem, čímž víra naše se poznává.

* Povinni jsme víru svou vyznati: a) když od vrchnosti tázáni jsme, b) když by mlčení naše se považovalo za zapření víry a c) když bychom slabého u víře posilnili.

2. *když Boha v duchovních i tělesných potřebách za pomoc a přispění žádáme*; (David.) ⁵⁾

3. *když náležitou přísahou Boha za svědka берeme, abychom něco hodnověrně potvrdili*; (Pán Ježíš před Kaifášem.)

¹⁾ Mat. 26, 74. ²⁾ 2. Moj. 8, 19. ³⁾ 2. Kor. 2, 17. ⁴⁾ Sk. ap. 4, 8. ⁵⁾ Žalm 30, 1.

4. *když bylis Bohu učiněné věrně plníme;*
(Matka Samuelova.) ¹⁾

5. *když slovo Boží pilně a pobožně posloucháme;* (Maria, sestra Marty.)

6. *když všechno ke chvále a ke cti jména Božího konáme, aneb Bohu obětuje.* (Pán Ježíš.) ²⁾

§. 63. O přísaze.

Přísaha jest odvolání se k Bohu na svědectví, že pravdu mluvíme, nebo slib svůj splníme. (Sv. Alf. Lig.)

* Přísaha jest Bohu příjemná, neboť ní vyznáváme víru svou v Boží vševědoucnost, svatost a spravedlnost.

Přísaha jest dovolená, neboť i Kristus Pán,³⁾ i sv. apoštolové⁴⁾ přísáhali.

* Slovy: „Já ale pravím vám, abyste nikterak nepřísáhali; řeč vaše budiž: ano, ano: ne, ne! Což pak nad to více jest, od zlého jest“ — nezakázal Pán Ježíš přísahu, nýbrž chtěl toliko říci, že mezi křesťany taková upřímnost a pravdomluvnost panovati má, aby přísaha byla zbytečnou.⁵⁾

Přísaha jest dovolená, když se přísáhá: „v pravdě, v soudu a ve spravedlnosti.“⁶⁾

V pravdě přísáhá, kdo o pravdě výroku svého pevně přesvědčen jest, a slib daný jistě splniti chce. *V soudu* přísáhá, kdo jen z důležité příčiny přísáhá, n. p. když od vrchnosti vyzván jest. *Ve spravedlnosti* přísáhá, kdo na věc mravně dovolenou přísáhá.

¹⁾ 1. Kr. 1, 11. ²⁾ Jan 8, 50. ³⁾ Mat. 26, 63. ⁴⁾ Řím. 1, 9.
⁵⁾ Mat. 5, 37. ⁶⁾ Jer. 4, 2.

* **Prísaha jest hříšná :**

1. když se přísáhá na to, co pravda není, (p. *křivá* n. p. Petr) aneb, co splniti se nehodlá (p. *zrušená* n. p. Antioch) ;

2. když se přísáhá bez důležité příčiny, aneb na věci malicherné (p. *lehkovážná* n. p. Esau) ;

3. když se přísáhá na věci nedovolené aneb hříšné (p. *svatokrádežná* n. p. Herodes.)

Prísaha hříšná náleží ke hříchům nejtěžším ; neboť, kdo ji skládá, samého Boha v posměch uvádí a pomstu Boží na sebe volá.¹⁾

§. 64. O slibu.

Slib jest dobrovolná, dobře uvážená, Bohu daná přípověď, že něco dobrého učiníme, k čemuž zavázání nejsme, n. p. každodenně slyšeti mši svatou.

* Slib jest Bohu příjemný ; neboť jest důkazem obzvláštní horlivosti a lásky k Bohu. Proto Bůh častěji lidem udílí, zač ho slíby svými žádají.

Slib jest platný : 1. když osoba, která slibuje, v jednání svém svobodna jest, a 2. když slíbená věc možná jest a lepší, nežli opak toho.

Slib jest buď *jednoduchý*, aneb *slavný*. Slib jednoduchý činí se soukromě bez schválení církve. Slib slavný koná se veřejně před tváří církve, n. p. slib, jímžto se zavazují osoby klášterní čili řeholní. (Viz evangelické rady.)

* Řeholníci mají zvláště čtvero zaměstnání : a) rozjímání života, b) duchovní správu, c) vyučování mládeže, d) obsluhování nemocných.

¹⁾ Ezech. 17, 19.

Pakli slib splniti nemůžeme, musíme prositi duchovní vrchnost, aby nám ho změnila, nebo prominula.

* Právo sliby měniti, nebo prominouti, mají tolik papež a biskupové; v čas jubilea může však i kněz při zpovědi obyčejný slib změniti, nebo prominouti.

§. 65. O třetím přikázání Božím.

Třetí přikázání Boží zní takto: Pomni, abys den svátečný světli.

V starém zákoně byla *sobota* dnem svátečním. Bůh sám ji ustanovil za den svátečný.* On pravil: „Šest dní budete dělati dílo, sedmý den bude vám svatý, sobota a odpočinek Hospodina.“¹⁾

V novém zákoně hned za časů apoštolských ustanovena jest *neděle* za den svátečný.

* Stalo se to na památku, že téhož dne Pán Ježíš vstal z mrtvých, a seslal Ducha svatého. Také proto se to stalo, aby svěcením neděle rozeznávali se křesťané od židů.

Máme tedy místo soboty neděli světiti.

V třetím přikázání se poroučí: v neděli, která hned za časův apoštolských na památku vzkříšení Krista Pána za náš den svátečný ustanovena byla, od práce odpočívati a nábožné skutky konati.

Máme od práce *odpočívati*, bychom na těle pookřáli a nerozdílným srdcem Bohu sloužiti mohli. Bůh sám to žádá, jakož ukázal příklady mnohými. (Manna.²⁾ Izraelita.)³⁾

1) 2. Moj. 35, 1. 2) 2. Moj. 16, 26. 3) 4. Moj. 15, 32.

Máme *nábožné skutky konati* t. j. ráno a pokud možná, i odpoledně službám Božím obcovati, nábožným zpěvem a čtením se baviti a bližním skutky milosrdné prokazovati. (Pán Ježíš.) ¹⁾

V třetím přikázání se zapovídá :

1. *všeliká služebná práce bez potřeby a náležitého povolení ;*

2. *všelike jiné zaměstnání, které ten den buď zneuctívá, neb svěcení jeho překáží.*

Služebná práce jest každá těžká práce, která se od čeledínů, dělníků, rolníků a řemeslníků za mzdu vykonává.

Služebná práce se dovoluje :

1. když jí nutná potřeba jest : a) pro bohoslužbu (ozdobení oltáře), b) pro domácnost (vaření, poklizení) a c) pro blaho bližního (ošetřování, oheň, povodeň) ;

2. když ji představení duchovní z důležitých příčin řádně povolují (sklizení v čas žní.)

Práce duchem konané: čtení, psaní, zpěv a hudba, jakož i slušné hry a zábavy ku posile a zotavení, se dovolují.

Zaměstnání, zakázané v neděli, jest : řízení soudní, honby, veřejný kup a prodej, hlučné veselosti v čas služeb Božích a hříšné zábavy.

Těm, kdož neděli světí, zaslíbeno jest požeňování Boží ;²⁾ těm pak, kdož ji ruší, vyhrožuje Bůh přísnými tresty.³⁾

¹⁾ Mat. 12 ; Luk. 13, 14 ; Jan. 9. ²⁾ Is. 56, 2. ³⁾ 2. Moj. 31, 14.

* Přísloví naše také dí: „Svět svátek, nebude tvůj statek krátek.“ „Jestli pak sloužíš jen sám sobě, proč by Pán Bůh platil tobě?“

Tři první přikázání Boží jednají o vnitřní, zevnitřní a veřejné úctě Boží; obsahují tedy povinnosti naše k Bohu.

Díl druhý.

O sedmi posledních přikázáních, která povinnosti k bližnímu obsahují.

§. 66. O čtvrtém přikázání Božím.

Čtvrté přikázání Boží zní takto: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.

Čtvrté přikázání obsahuje povinnosti společenské v rodině, v obci, v církvi a v státu.

Ve čtvrtém přikázání obzvláště se poroučí, aby děti rodiče své milovaly, ctily, jim sloužily, ve všem co by proti božským přikázáním nebylo, jich poslouchaly, v duchovních i tělesných potřebách jim pomáhaly, a za ně se modlily. (Izák. Tobiáš.)

Rodiče *milujeme*, když v nich zalíbení máme, z nich se radujeme a jim chováním dobrým radost působíme.¹⁾

Rodiče *ctíme*, když je ve vážnosti máme a slovem i skutkem uctivě k nim se chováme.²⁾

Rodičům *sloužíme*, když je vždy zvláště pak ve stáří a v nemoci pečlivě ošetřujeme, a po smrti uctivě pochováváme.³⁾

¹⁾ Přisl. 10. 1. ²⁾ Sir. 3. 9. ³⁾ Sir. 3. 14.

Rodiče *posloucháme*, když rozkazy jejich, nejsou-li hříšné, plníme, a jich rady, napomínání, varování a kárání ochotně přijímáme, byť bychom i nebyli více pod mocí jejich.¹⁾

Rodičům *pomáháme*, když jim v nesnázích radou a útěchou přispíváme a v chudbě o ně láskavě pečujeme.²⁾

Za rodiče *se modlíme*, když Boha prosíme, aby jim odměnil časně i věčně všelikou lásku a péči o naše vychování.³⁾

Všecko, co jest proti povinnostem těmto, se zapovídá.

Ve čtvrtém přikázání se zapovídá: rodičů neposlouchati,⁴⁾ jich nenáviděti,⁵⁾ jimi pohrdati,⁶⁾ jim se posmívati,⁷⁾ je haněti neb jim zlořečiti,⁸⁾ v potřebách je opouštěti, neb jim škoditi.⁹⁾

Dětem, jenž toto přikázání zachovávají, slíben jest dlouhý život a štěstí. * Písmo sv. dí: „Cti otce svého, aby došlo na tě požehnání od něho.“¹⁰⁾ (Josef eg. Ruth.)

Dětem, jenž toho přikázání nezachovávají, jest obávati se nejtěžších časných i věčných trestů. * Písmo sv. dí: „Zlořečený, kterýž nectí otce svého a matky.“¹¹⁾ (Synové Heliho; Absolon.)

Čtvrté přikázání týká se také rodičů. Rodičové jsou povinni o tělesné i duševní blaho dítek svých pečovati. (Elkana a Anna — Heli.)

¹⁾ Přísl. 13, 1. ²⁾ Sir. 3, 15. ³⁾ Sir. 7, 30. ⁴⁾ 5. Moj. 21, 18. ⁵⁾ 2. Moj. 21, 15. ⁶⁾ Přísl. 23, 22. ⁷⁾ Přísl. 30, 17. ⁸⁾ 3. Moj. 30, 9. ⁹⁾ Přísl. 28, 24. ¹⁰⁾ Sir. 5, 10. ¹¹⁾ 5. M. 27, 16.

Čtvrté přikázání týká se netoliko dětí a rodičů, ale i všech poddaných a všech jejich duchovních i světských vrchností, jakož i všech učitelů, ano poněkud i těch osob, jenž pro svůj věk a vážnost ctihodny jsou.

Představení a vrchnosti mají poddané své v nábožnosti zachovati, spravedlivě s nimi nakládati, jich se zastávati a o blaho jejich pečovati. (Setník v Kafarnau. — Roboam.)

*Poddaní jsou povinni ke svým představeným a vrchnostem, dobrým i zlým, tak se chovati, jako děti ke svým rodičům. * Písmo sv. dí: „Poslušni buďte správců svých; oni zajisté bdějí nad vámi, jako majíce počet vydati za duše vaše.¹⁾*

Větším dílem to, co dětem z ohledu rodičů se přikazuje a zapovídá, jest také poddaným z ohledu na představené přikázáno a zapovězeno.

Žáci mají učitele své milovati a ctíti, je poslouchati a za ně se modliti. (Samuel.)²⁾ Mladší lidé mají starší a ctihodné osoby v uctivosti míti a je nepotupovati. (Eliseus.)³⁾

Služební mají pány své milovati a ctíti, je poslouchati a jim věrni býti. (Jakub.)⁴⁾

Věřící mají duchovní vrchnosti milovati a ctíti, je poslouchati, za ně se modliti a k výživě jejich ochotně přispívati. (Galaté.)⁵⁾

Poddaní mají vrchnosti světské sobě vážiti, zákony její věrně zachovávatí, daně a poplatky svědomitě odváděti a vlast svou milovati. (Pán

¹⁾ Žid. 13, 17. ²⁾ 1. Kr. 3. ³⁾ 4. Kr. 2, 24. ⁴⁾ 1. Moj. 30, 26. ⁵⁾ Gal. 4, 14.

Ježíš.)¹⁾ * Rozkazů hříšných nesluší poslouchati. (Petr a Jan.)²⁾

§. 67. O pátém přikázání Božím.

*Páté přikázání Boží zní takto: Neza-
biješ.*

Pátým přikázáním hájí Bůh život náš, kterýž nejpřednější jest mezi všemi statky pozemskými.

V pátém přikázání zapovídá se jiného neb sebe samého zabiti, aneb poraniti.

Kdo jiného zabije, jmenuje se vrah a skutek jeho *vraždy*. (Kain. Herodes.) Kdo sebe zabije, jmenuje se sebevrah a skutek jeho *sebevraždy*. (Saul. Jidáš.)

Vraždy i sebevraždy jest buď *úmyslná* neb *neúmyslná*.

* *Úmyslná* jest, když někdo ze zlé vůle bližnímu aneb sobě život bere, n. p. zastřelením, oběšením, utopením, otrávením. *Neúmyslná* jest, když někdo mimo vůli tak sobě počíná, že bližnímu nebo sobě zdraví kazí a život ukracuje n. p. neopatrným zacházením se zbraní, pranicemi, odvážlivým lezením a nestřídmostí.

Vrah se dopouští těžkého zločinu, neboť hřeší: 1. proti Bohu, který jediný jest pánem života i smrti, 2. proti bližnímu, jehož vrhá v záhubu časnou a mnohdy i věčnou, 3. proti společnosti lidské, jížto odnímá užitečného úda.³⁾

Vraždy pochází z hněvivosti, z opilství, neb lakomosti.

(¹ Mat. 17 a 22. ²) Sk. ap. 5, 29. ³) 1. Moj. 9, 6.

* Člověka usmrtiti dovoleno jest: 1. ku potre-
stání zločince řádnou vrchností, 2. k zákonnité obraně
vlasti ve válce, 3. ke spravedlivé obraně svého vlast-
ního života.

* Zvířata zabiti dovoleno jest, pakli k majetku
člověka přináležejí, nebo životu jeho nebezpečná jsou;
nemají se však mučiti a trápiti. (Oslice Balaamova.)¹⁾

Sebevrah se dopouští těžkého zločinu, neboť
hřeší: 1. proti Bohu, kterýž mu život dal, 2. proti
sobě, an duši svou hubí, 3. proti společnosti lid-
ské, an k jejímu prospěchu žíti měl.²⁾

K sebevraždě přivádí: bezbožný život, vý-
čitky svědomí, bázeň před trestem a hanbou a
zoufanlivost.

* Církev dává ošklivost svou před tímto zloči-
nem na jevo tím, že sebevraha pohřbu církevního
zbavuje.

* Smrti si přáti z netrpělivosti a malomyslnosti
hříchem jest; ne ale když se to děje z toužebnosti po
Bohu.³⁾

Jest také vražda a sebevražda *duchovní*. Té
se dopouští, kdo duši bližního, aneb svou vlastní
hříchem těžkým hubí a o život věčný připravuje.

* Jsou pak i hříchové, kteří k tělesnému nebo
duchovnímu usmrcení podnět dávají. Proto:

*V pátém přikázání také se zapovídá: hněv,⁴⁾
nenávist,⁵⁾ pohoršení,⁶⁾ a všelike bližního uražení.⁷⁾*

¹⁾ 4. Moj. 22, 27. ²⁾ Řím. 14, 7. ³⁾ Filip 1, 23. ⁴⁾ Mat. 5,
22. ⁵⁾ 1. Jan 3, 15. ⁶⁾ Mat. 18, 6. ⁷⁾ Mat. 5, 22.

Pohoršení záleží v příčině čili v podnětu, že někdo stává se horším. Rozeznává se pohoršení *dané a vzaté*.

Pohoršení *dává*, kdo slovem nebo skutkem příčinou jest, že jiný hřeší. (Synové Heliho.)¹⁾

Pohoršení *béře*, kdo ze slov a skutků jiných horším se stává. (Nazaretští.)²⁾

Kdo pohoršení dal, povinen jest, pohoršení odstraniti a vzniklé z toho zlé dle možnosti napraviti. (Zacheus. Maria Magd.)

* Páté přikázání nám nejen *zapovídá*, bližnímu nebo sobě na těle i na duši škoditi, nýbrž nám také *poroučí*, o tělesné a duševní blaho své a bližního pečovati.

Vzhledem sebe se nám *poroučí*, abychom všeho životu a zdraví škodlivého se chránili, v nemoci o své uzdravení se starali a duši svou v milosti Boží zachovali. (Naaman.³⁾ Josef eg.)⁴⁾

Vzhledem bližního :

V pátém přikázání poroučí se, abychom :

1. *pokoj a svornost zachovali s každým, ano i s těmi, kteří nám ublížili ;* (Abraham a Lot.)

2. *každému dobré příklady dávali ;* (Kráľ nini-vetský.)

3. *bližnímu duchovní i tělesná dobrodiní prokazovali.* (Tobiáš.)

§. 68. O šestém přikázání Božím.

Šesté přikázání Boží zní takto: Nese-smilníš.

¹⁾ 2. Kr. 2, 17. ²⁾ Mat. 13, 57. ³⁾ 4. Kr. 5. ⁴⁾ 1. Moj. 39.

Šestým přikázáním hájí Bůh čistotu těla našeho, kteréž příbytkem duše jest a chrámem Duha svatého. Abychom těla neposkvrnili, dal nám Bůh cit *stydlivosti*.

* Stydlivost učí nás, tělo své vždy slušně zakrývati a naň, neb na tělo jiných nehleděti, tím méně pak jeho se dotýkati. Stydlivost bývá také příčinou, že se vždy zastydíme neb začervenáme, kdykoli povstane v nás byť i jen myšlenka neb žádost nečistá. Myšlenky takové a žádosti musíme ihned od sebe odvrátiti a v sobě potlačiti. Kdyby v nečistých myšlenkách zalíbení měl a k nečistým žádostem svolil, dopustil by se těžkého hříchu. Podobně by se prohřešil a ještě trestu hodnějším stal, kdyby nečisté čili nestydaté řeči mluvil, aneb nečistý skutek sám, nebo s jiným učinil.

Cokoli se čistotě protiví, nazývá se nečistota, smilstvo, chlipnost a oplzlost.

V šestém přikázání se zapovídáji všeliké nečisté skutky a spůsoby (t. j. hnutí těla i údův jeho), řeči, dobrovolné zalíbení a svolení při nečistých myšlenkách a žádostech, jakož i všechno, co k nečistotě ponouká. * Písmo sv. dí: „Smilstvo a všeliká nečistota aniž jmenována buď mezi vámi.“¹⁾

K nečistotě porouká nestydatost v oděvu, zahálka, nestřídmost v jídle a pití, příliš svobodné obcování s osobami druhého pohlaví, všetečnost očí a čtení oplzlých knih.

* Druh nečistoty jest *cizoložství*. Ono se v tomto přikázání zvlášť a výslovně zapovídá, poněvadž se ci-

¹⁾ Efes. 5, 3.

zoložník krom ohavnosti hříchu smilstva i hříchu ne-spravedlnosti dopouští.

Každý druh nečistoty jest těžkým hříchem a škodí člověku časně i věčně. * Písmo sv. dí : „Žádný smilník, anebo nečistý nemá dědictví v království Božím.“¹⁾ (Potopa. Sodomité.)

* K uvarování nečistoty máme: v jídle a pití střídmi býti, na smysly své (oči, uši, jazyk) pozor dáti, zlé společnosti se chrániti, dobré knihy čísti, horlivě se modliti a na Boha pamatovati a sv. svátosti častěji přijímati.

Kdo se všeho varuje, co stydlivost uráží a žádost tělesnou budí, nazývá se čistým. Tuto čistotu máme pečlivě zachovati.

V šestém přikázání se poroučí, abychom na těle i na duši, a to sice v myšleních, řečech a spůsobech čistě se chovali; též se přikazuje, abychom všech hříšných příležitostí se varovali.

Kdo stydlivý a čistotný jest, Bohu se nade všecko líbí, andělům se rovná a u všech lidí ve vážnosti jest.

§. 69. O sedmém přikázání Božím.

Sedmé přikázání Boží zní takto: Nepokradeš.

Sedmým přikázáním hájí Bůh jmění naše. Jměním se nazývá všecko, co člověku spravedlivě přináleží.

Vzhledem *vlastního* jmění:

¹⁾ Efes. 5, 5.

Poroučí se nám, abychom: 1. potřebného jmění poctivě nabyti hleděli a ho zachovali; 2. nabytého jmění náležitým způsobem užívali.

* Jmění *nabýváme* vlastní pilností, dědictvím neb obdarováním. Máme ho *užívat* k potřebám vlastním a dle možnosti k podpoře chudých. Pakli co přebývá, můžeme také vynaložiti na zábavy dovolené.

Zapovídá se nám na jmění sobě škoditi, neb ho zle užívat. Hřeší tudy:

1. lenoch, kterýž nedbá, aby potřebného jmění nabyt;¹⁾

2. lakomec, kterýž vždy většího jmění se domáhá, nežli má dosti;²⁾

3. marnotratník, kterýž jmění své mrhá nestřídmostí, marností neb hrou.³⁾

Vzhledem *cizího* jmění:

*V sedmém přikázání zapovídá se: krádež, podvod v míře a váze, zadržování cizího statku a mzdy, lichva a všeliké uškození bližnímu na mohovitosti a právech jeho.*⁴⁾

Krádeže se dopouští, kdo cizí jmění bez vědomí majitele bere, a nazývá se zloděj. (Achan.)⁵⁾

* Krádež stává se *loupeží*, pakli se cizí jmění s vědomím majitele, avšak násilně bere. (Achab.)⁶⁾

* Krádež stává se *svatokrádeží*, pakli odcizena byla věc svatá, aneb na místě svatém. (Baltasar.)⁷⁾

* *Cizí* krádeže a loupeže vinen jest, kdo zlodějům a loupežníkům radu dává, jim pomáhá, věc ukradenou vědomě kupuje, prodává neb ukrývá.

¹⁾ Přísl. 20, 4. ²⁾ Žid. 13, 5. ³⁾ Přísl. 21, 17. ⁴⁾ 1. Kor. 6, 10. ⁵⁾ Jos. 7, 21. ⁶⁾ 3. Kr. 21. ⁷⁾ Dan. 5.

Podvodu v míře a váze se dopouští, kdo bližního lstivě při koupi klame, neb váhou, měrou, počtem a špatným zbožím šidí.)¹⁾

Zadržování cizího statku se dopouští, kdo nalezené nebo vypůjčené věci nenavracuje.²⁾

Zadržování mzdy se dopouští, kdo služebným nebo dělníkům dlužné odplaty zcela neb částečně ujímá.³⁾

Lichvy se dopouští, kdo nouze a potřeby bližního k vlastnímu zisku zneužívá, n. p. nedovolené úroky bere.⁴⁾

Uškození bližnímu na mohovitosti a právech jeho se dopouští, kdo v zahradách a na poli škodu činí, cizí dobytek zabíjí, povinnou práci zanedbává, cizí zvěř chytá neb střílí a nespravedlivě se soudí.⁵⁾

Děti nesmí majetek rodičů bráti, aniž *služební* ze statku pánův almužnu dávat, leč by oni o tom věděli.

V sedmém přikázání se poroučí, abychom každému, co jeho jest, nechávali, dávali a prokazovali, odcizenou věc navrátili a učiněnou škodu zase nahradili. Sv. Augustín dí: „Hřích krádeže se neodpustí, dokud odcizená věc se nenavráť a škoda učiněná nenahradí.“

Nahraditi má:

1. Kdo? Ten, kdo statek odcizil, neb škodu učinil. Nemůželi vinník, musí nahraditi účastník.

¹⁾ 3. Moj. 19, 36. ²⁾ 3. Moj. 6, 2—5. ³⁾ Jer. 22, 13. ⁴⁾ Ezech. 18, 13. ⁵⁾ 3. Moj. 19, 13. 35.

2. *Co?* Odcizenou věc neb cenu její, jakož i škodu, jakou majitel měl a užitek, který mu tím ušel.

3. *Komu?* Vlastníku, a není-li ho na živě, tedy jeho dědicům. Nemožno-li to, má se cizí statek dáti chudým, neb vynaložiti na dobré skutky.

4. *Kdy?* Hned, neb co nejdříve. Nemožno-li pojednou, má se nahraditi po částech.

Náhrada *přestáva* když nahraditi nemožno jest, aneb vlastník ji odpouští. Nemůže-li vinník nahraditi, má dle okolností vlastníka za odpustění prositi.

§. 70. O osmém přikázání Božím.

Osmé přikázání Boží zní takto: Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.

Osmým přikázáním hájí Bůh čest a dobré jméno naše, kteráž vzácnější jsou, než všelike jmění.

* *Čest* jest dobré mínění jiných o hodnosti naší. O kom dobře se praví, že ctnostný a poctivý jest, má chválu, čili *dobré jméno*.

Jsme povinni o *vlastní čest* dbáti; neboť člověk beze cti jest jako mrtvý úd na těle.

* O vlastní čest *dbáme*: 1. když spravedlivě živi jsme a všeho se varujeme, co by zlému bylo podobno; 2. když čest svou prostředky dovolenými hájíme.

* Proti vlastní cti *hřeší*: 1. kdo si cti neváží a nedbá, co se o zlých jeho mravech soudí a mluví (*nestoudnost*); 2. kdo po nezasloužené cti a chvále lidské nemírně baží (*ctižádost*).

Jsme povinni také o *čest bližního* dbáti. Tudy:

V osmém přikázání se zapovídá: křivé svědectví, křivé obžalování, všeliká i žertovná a služebná lež, pomluva, na cti utrhání, křivé podezření, opovážlivé posuzování a nadýmání (osočování).

Křivě svědčiti jest, proti bližnímu před soudem nepravdu dotvrzovati. (Starcové.)¹⁾

Křivě obžalovati jest, bližního neprávě ze zlého viniti. (Putifarka.)²⁾

Lhati jest úmyslně nepravdu mluvit. (Ananiáš a Safíra)³⁾

* Lež jest: 1. *zlomyslná*, když někdo lže, aby bližnímu uškodil; 2. *lež z nouze*, když někdo lže, aby sobě prospěl, anebo z nesnáze pomohl; 3. *služebná*, když někdo lže, aby bližnímu prospěl, anebo s nesnáze pomohl; 4. *žertovná*, když někdo lže, aby bližního obveselil.

Každá lež jest *hříchem*, tím těžším, čím větší škoda bližnímu se děje a čím více Bůh se uráží.

* Písmo sv. dí: „Ústa, která lhou, zabijí duši.“⁴⁾

Pomlouvati (klevetiti) jest, o bližním chyby roznášeti, kterých nemá. (Fariseové.)⁵⁾

* Pomluva jest tím *větší* hřích, čím horší byl úmysl pomluvače, čím nevinnější a vážnější byla osoba pomluvená, čím větší jest škoda z pomluvy pošlá a čím více bylo při pomluvě svědků.

Utrhati na cti jest, skutečné chyby bližního bez potřeby vyjevovati. (Aron.)⁶⁾

¹⁾ Dan. 13, 16. ²⁾ 1. Moj. 39, 17. ³⁾ Sk. ap. 2. ⁴⁾ Moudr. 1, 11. ⁵⁾ Mat. 11, 19. ⁶⁾ 4. Moj. 12, 1.

* Jest dovoleno, aňo jsme i *povinni*. chyby bližního vyjeviti: 1. když vlastní chybujiícího prospěch toho žádá. 2. když se tím většímu zlu předejiti může.¹⁾

Křivě podezřívati jest, o bližním bez důvodu zle smýšleti (Fariscové.)²⁾

Opovázlivě posuzovati jest, o bližního bez důvodu za zlého prohlásiti. (Sofar.)³⁾

Nadýmati (osočovati) jest, bližnímu vyprávěti, co jiný proti němu mluvil neb činil.⁴⁾

V osmém přikázání se poroučí: pravda a upřímnost v řeči a v jednání, zastávání dobrého jména bližního, odvolání pomluvy a na cti utrhaní. (Gamaliel.)⁵⁾

Pomlvač musí lživé řeči o bližním pronešené odvolati a upřímně vyznati, že co mluvil, není pravda. *Utrhač* má skutečné chyby bližního, které vyjevil, omlouvati, dobré vlastnosti a skutky jeho vychvalovati a tak čest jeho šířiti.

§. 71. 0 devátém a desátém přikázání Božím.

Deváté přikázání Boží zní takto: Ne-požádáš manželky bližního svého.

Desáté zní takto: Aniž požádáš statku jeho.

Obě tyto přikázání obsahují povinnosti ohledně myšlení a žádostí našich. Bůh od nás žádá, abychom i nad myšlenkami a žádostmi svými bděli a jim odpírali.

* Při každém hříchu, jenž se páchá myslí a žádostí, jsou *stupně*. Nejprv jest pomýšlení na zlé, kte-

¹⁾ 1. Moj. 27. 2. ²⁾ Mat. 9. 8. ³⁾ Job. 11, 6. ⁴⁾ Sir. 21, 31.

⁵⁾ Sk. ap. 5, 35.

réž samo o sobě ještě není hříchem. Neodvrátí-li člověk toto pomyšlení, povstane zalíbení ve zlém. Pakli tomu neodpírá, povstane žádost zlého. A jestli i této neodpírá, povstane svolení ve zlé. První stupeň hříchu jest tedy *zalíbení*, druhý *žádost* a třetí *svolení*, kterým se hřích v duši dokonává, byťby i skutek zevně nenásledoval. Proto :

Dvě poslední přikázání zapovídají všelike žádosti po tom, co jiným přináleží.

* Zlé myšlenky a žádosti *nepočítají* se nám za hřích, když je svévolně nevzbudíme a v nich vědomě se nezdržujeme; ano jsou nám k zásluze, pakli jim hned na počátku odpíráme a srdce své jimi neposkvrníme.

Ve dvou posledních přikázáních se poroučí čistota srdce, krocení zlých žádostí a zvláště, abychom netoužili po tom, co našeho není.¹⁾

Bůh i naše toužebnosti a žádosti zákonu podrobil, aby nám ukázal :

1. *že on pánem srdcí našich jest ;²⁾*

2. *že před ním ze všeho toho, co se v našich srdcích děje, nic skrytého není ;³⁾*

3. *že zákon jeho mnohem výbornější jest, než všelike lidské zákony, jenž toliko naše zevnitřné jednání, ne však také naše vnitřné smýšlení řídit mohou ;⁴⁾*

4. *že k uvarování se hříchu zapotřebí jest, hned v prvním jeho počátku, to jest ve zlé žádosti, jemu odporovati.⁵⁾*

¹⁾ 1. Kor. 9, 27. ²⁾ Přísl. 21, 2. ³⁾ Přísl. 24, 12. ⁴⁾ Řím. 7, 14. ⁵⁾ Jak. 1, 14.

Z posledních dvou přikázání učíme se, že křesťan předepsané povinnosti netoliko zevnitř plnit, ale i vnitř vůli míti, to jest, z celého srdce hotov býti má, všecko činiti a zanechat, co přikázáno, aneb zapovězeno jest.¹⁾

*Bůh těm, jenž přikázání jeho zachovávají, slíbil život věčný a na tomto světě mnohonásobné pože-
hnání. * On sám pravil: „Milosrdenství (činím) nad ti-
síci těm, kteříž milují mne a ostříhají přikázání mých.“²⁾*

Oddělení čtvrté.

§. 72. O přikázáních církevních vůbec.

Kromě přikázání Božích máme i přikázání *církevní* zachovávat.

* Církev katolická *má moc*, přikázání dávat. Pán Ježíš jí tuto moc udělil, an apoštolům pravil: „Jakož mne poslal Otec, i já posílám vás.“ „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“³⁾

* Církev katolická také povždy moc tu *vykoná-
vala*. Již za časů apoštolských, když povstal spor mezi křesťany v Antiochii o zachovávání zákona Mojžíšova, rozhodli apoštolové, aby pohané na víru obrácení „zdržo-
vali se od věcí obětovaných modlám, od krve, od udá-
veného a od smilstva.“⁴⁾

Jsme povinni přikázání církevní zachovávat:

*1. poněvadž nám čtvrté přikázání Boží povin-
nost ukládá, abychom jak duchovní, tak světské
vrchnosti poslouchali; * Proto dí sv. Pavel: „Po-
slušní buďte správců svých a jim poddáni.“⁵⁾*

¹⁾ Mat. 7, 21. ²⁾ 2. Moj. 20, 6. ³⁾ Luk. 10, 14. 16. ⁴⁾ Sk. ap. 15, 29. ⁵⁾ Žid. 13, 17.

2. *poněvadž Kristus, náš božský zákonodárce, ve svatém evangeliu zřetelně poručil, bychom církve poslouchali.* * On pravil: „Pakli bratr tvůj ani církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán.“¹⁾

Přikázání církevních, která obzvláště věděti a zachovávatí máme, jest následujících pět:

1. *Svátky zasvěcené světiti.*

2. *V zasvěcený svátek celou mši svatou nábožně slyšeti.*

3. *Čtyřicetidenní půst, čtvero suchých dní a jiné ustanovené posty zachovávatí, též v pátek a v sobotu od masitých pokrmů se zdržovati.*

4. *Nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátostí oltářní přijímatí.*

5. *V zapovězený čas svadebního veselí nedržeti.*

Oddělení páté.

O přikázáních církevních zvlášť.

§. 73. O prvním církevním přikázání.

První církevní přikázání jest: Svátky zasvěcené světiti.

* Každá doba má býti člověku svatá. Jsou však jisté doby neb dni, které zvláštního svěcení zasluhují. Tyto služby Boží a spasení duše od církve zvláště určené dny nazýváme *svátky* neb *slavnosti*. Ony během roku jednoho řádně se vracují a opakují a tvoří takto *rok církevní* neb posvátný.

¹⁾ Mat. 18. 17

Obyčejným svátkem jest každá *neděle*. Čítáme 4 neděle adventní, 6 neděl po zjevení Páně, 9 neděl před velikonocí, 6 neděl po velikonocí a 24 neděl po svatém Duchu.

* Rok církevní počíná první nedělí adventní a končí se poslední nedělí po svatém Duchu. Dělí pak se na *tři posvátné doby*: vánoční, velikonoční a svatodušní.

* *Doba vánoční* počíná první nedělí adventní a končí poslední nedělí po zjevení Páně. Ona nám představuje neskončenou lásku *Boha Otce*, který vlastního Syna pro vykoupení naše na svět seslati ráčil.

* *Doba velikonoční* počíná nedělí devitník (9. před velikonocí) a končí na nebe vstoupením Páně. Ona nám představuje neskončenou lásku *Syna Božího*, který utrpením a vzkříšením svým vykonal veliký skutek vykoupení lidského.

* *Doba svatodušní* počíná od na nebe vstoupení Páně a sáhá až k první neděli adventní. Ona nám představuje neskončenou lásku *Ducha svatého*, jehožto sesláním vykoupení lidstva dokonáno a skrze církve do veškerého světa uvedeno a rozšířeno jest.

* Středem těchto posvátných dob jest slavnost *narození Páně, vzkříšení Páně a seslání Ducha svatého*. Nejdůležitější děj jest vzkříšení Páně. Proto koná církve památku jeho netoliko jednou za rok, nýbrž obnovuje ji každého téhodne v den, na němž se vzkříšení událo, totiž v *neděli*.

Mimo neděli ustanovila církve během času ještě jiné *svátky*. Ony se nazývají *kostelní svátky*, pakli se slaví jen v kněžských hodinkách a o mši svaté bez závazku věřících, aby přítomni byli. Ony

se nazývají *zasvěcené* svátky, pakli se tak slaví, jako neděle. Některé z nich mají slavení předběžné neb *vigilie*, a poslední neb *oktáv*.

Rozeznáváme svátky *Páně*, panny *Marie*, *andělů a svatých*.

* Svátky *Páně* jsou: Boží hod vánoční, velikonoční, svatodušní, slavnost obřezání, zjevení, na nebe vstoupení Páně a Božího Těla.

* Nejhlavnější svátky *panny Marie* jsou: slavnost neposkvrněného početí, očišťování (Hromnic), zvěstování, na nebe vzetí, narození a jména panny Marie.

* Nejprzednější svátek andělů jest slavnost svatých andělů strážných.

* Největší svátky svatých jsou: slavnost všech svatých, slavnost sv. apoštolů Petra a Pavla, sv. Štěpána a slavnosti sv. patronů zemských a kostelních.

Církev poroučí v prvním přikázání, abychom svátky rovně tak světili, jako neděle, následovně také ve svátky odpočívali, nepracovali a nábožné skutky činili.

Církev zapovídá v prvním přikázání všechno to ve svátek činiti, co v neděli zapovězeno jest, totiž:

1. služebnou práci bez potřeby a náležitého povolení, kterážto práce tak ve svátek, jako v neděli na celý den zapovězena jest;

2. taková zaměstnání a vyražení, která se svatostí dne svátečního buď se nesrovnávají, aneb svěcení jeho překážejí.

§. 74. O druhém církevním přikázání.

Druhé církevní přikázání jest: V zasvěcený svátek celou mši svatou nábožně slyšeti.

V druhém církevním přikázání se poroučí, abychom v neděli a ve svátek celou mši svatou nábožně slyšeli.

* Každý katolický křesťan *povinen jest* v ty dny mši svatou slyseti, když užívání rozumu nabyl a důležitými příčinami omluven není.

Abychom neděle a svátky podle úmyslu církve světili, máme kromě mše svaté i kázání pozorně slyseti, svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní přijímati, duchovní knihy čísti, odpoledním službám Božím obcovati a jiné dobré skutky konati.

* Ve svátky *Páně* máme se upamatovali na svatá tajemství, která v těch dnech slavíme.

* Ve svátky *andělů* máme: 1. o milostech rozjímati, kteréž nám Bůh skrze ně prokázal a ještě prokazuje; 2. Bohu za tyto milosti děkovati; 3. anděly o přímluvu vzývati.

* Ve svátky panny *Marie* a *svatých* máme: 1. o milostech rozjímati, kterými je Bůh oslavil; 2. cnosti jejich uvažovati a z nich příklad si bráti; 3. o přímluvu je vzývati.

V druhém církevním přikázání obzvláště se zapovídá lenost ve službách Božích v neděli a ve svátek.

Takové lenosti se dopouští:

1. *kdo neslyší celou mši svatou, aneb ji neslyší s pobožností, neb kdo kázání zřídka toliko přítomen bývá;*

2. *kdo čas přikázaných služeb Božích jídlem, pitím, hraním a jinými od služeb Božích nás odtrhujícími veselostmi tráví.*

§. 75. 0 oběti mše svaté.

a) *Co mše svatá jest, a co se při ní děje.*

* *Obět* jest dar Bohu podaný. Dar takový Bohu podáváme, abychom ho co nejvyššího Pána uctili, jemu děkovali, jej prosili a usmířili. Rozeznáváme tudy obět *chvály, díků, prosby a smíření.*

* Oběti nacházíme *v každé době* a u všech národů. Tak obětovali již Kain a Abel, Noe, Abraham. Později ustanovil Bůh sám skrze Mojžíše oběti *krvavé a nekrvavé*. K obětem krvavým bral se dobytek hovězí, ovce, kozy a holubice; k obětem pak nekrvavým obilí, mouka, chléb a víno. Jedny i druhé, pakli se spálily, slouly *zápalné oběti.*

* Oběti starého zákona byly však *nedokonalé*. Ony nepostačovaly, aby shladily vinu a tresty hříchu¹⁾ a byly toliko obrazem oběti kříže. Tuto obět *dokonalou* přinesl Pán Ježíš, an sama sebe na kříži za hříchy světa obětoval.²⁾

* S obětí kříže pak neměla obět všeliká přestati. Na památku její měla i v novém zákoně *ustavičná* obět trvati, která by obět kříže stále obnovovala a ovoce její nám přivlastnovala. Obět tu ustanovil Pán Ježíš a ona se nazývá — *mše svatá.*

Mše svatá jest nekrvavá obět nového zákona, vždy trvající památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonal. Ona byla již v starém zákoně obětí kněze Melchisedecha předobrazena³⁾ a prorokem Malachiášem předpověděna.⁴⁾

¹⁾ Žid. 10, 4. ²⁾ Žid. 9, 14. ³⁾ 1. Moj. 14, 18. ⁴⁾ Mal. 1, 11.

* Pán Ježíš *ustanovil* mši svatou: 1. aby své církvi pravou a zvláštní obět až na konec světa pozůstavil; 2. aby vždy trvajícím památku krvavé oběti na kříži ve své církvi měl; 3. aby nám zvláštní důkaz své neskončené lásky dal.

Ježíš Kristus obět mše svaté při poslední večeři ustanovil: 1. Vzal chléb a kalich s vínem. 2. Požehnal oboje, a řekl nad chlebem: Totoť jest tělo mé, a nad kalichem: Totoť jest krev má nového zákona. 3. Dal oboje přítomným apoštolům k požívání. 4. Pravit: To činite na mou památku.

* Pán Ježíš slovy těmi *proměnil* chléb ve své tělo a víno ve svou krev, obětoval oboje Otci nebeskému za nás a za hříchy naše, a vykonal tak způsobem nekrvavým tu obět, kterouž druhého dne na kříži dokonal způsobem krvavým.

* Na to rozkázal Pán Ježíš apoštolům, *aby i oni* těmitéž slovy chléb v tělo jeho a víno v krev jeho *proměňovali*, oboje Otci nebeskému obětovali a věřícím za pokrm k životu věčnému rozdávali.

* Svatí apoštolové i jich nástupcové to skutečně *činili* a posud to samé činí biskupové a kněži při mši svaté.

* Poněvadž kněz při mši svaté to samé činí, co Pán Ježíš při poslední večeři činil, Pán Ježíš pak sama sebe tenkrát v obět přinesl, jest mše svatá *pravou a skutečnou obětí*.

Obět mše svaté a obět na kříži jest *jedna a táž obět*, neboť:

1. při obou jest ten sám *obětující*, totiž Pán Ježíš;

2. při obou jest ta sama *obět*, totiž tělo a krev Pána Ježíše;

3. při obou jest ta sama *příčina* oběti, totiž čest Boží a spása lidí.

Obět mše svaté a obět na kříži jsou jen *rozdílné ve způsobu obětování* a sice:

1. při mši svaté obětuje se Pán Ježíš *bez bolesti a krve*; na kříži pak obětoval se s bolestí a krví;

2. při mši svaté obětuje se *ve způsobě chleba a vína*; na kříži pak obětoval se v těle lidském;

3. při mši svaté obětuje se *stále a po celém světě*; na kříži pak obětoval se jen jednou a na jednom místě.

* Poněvadž jest mše svatá jedna a táž obět, jako obět kříže, má tu samu *nesmírnou cenu*, co obět kříže, a jest nejdokonalejší obětí chvály, díků, prosby a smíření.

Při mši svaté obětuje neviditelným způsobem Ježíš Kristus sebe samého svému nebeskému Otci za nás; viditelným pak způsobem kněz tu obět koná.

* Obětování Pána Ježíše *záleží v tom*, že se před Boha jako ueskončeně poslušný staví a z lásky k němu sebe samého za nás dává a jako zničuje.

Kněz koná obět mše svaté:

1. *na vyznání božského nejvyššího panování, a nejvyšší moci, kterou Bůh nade vším, stvořením má; (Obět chvály.)*

2. *na poděkování Bohu za všecka jeho dobrodiní; (Obět díků.)*

3. *za vyprošení od Boha všech nám potřebných milostí; (Obět prosby.)*

4. *za dosažení od Boha odpuštění hříchů.* (Obět smíření.)

Obět mše svaté se obětuje, a může se obětovati jen samému Bohu. Koná se sice také na památku a na uctění svatých; ale ne jim, nýbrž samému Bohu se obětuje.

* Mše svatá koná se *ke cti svatých*: 1. abychom děkovali Bohu za milosti, svatým prokázané; 2. abychom na přímluvu svatých dosáhli užitků mše svaté.

Mše svatá *obětuje se od kněze za živé i za mrtvé*, kteří v jednotě katolické církve se nacházejí.

Mše svatá má ten *účinek*, že skrze ni docházíme těch milostí, kterých nám Pán Ježíš dobyl svou smrtí na kříži.

* Zvláště pak působí: 1. rozmnožení posvěcující milosti; 2. odpuštění všedních hříchů a časných trestů; 3. milost pravé lítosti a kajivosti; 4. pomoc a posilu v potřebách těla i duše.

Mše svatá *prospívá celé církvi* svaté; ale zvláštní užitek z ní mají: 1. kněz, jenž ji slouží; 2. ten, za koho se obětuje; 3. každý, kdo ji nábožně slyší.

b) *Jak máme mši svatou slyšeti.*

*Máme celou mši svatou slyšeti, žádného znamenitého dílu mše svaté z vlastní viny nezane-
dbati.*

Není dost na tom, abychom, když mše svatá se slouží, jen přítomni byli, ale máme ji: 1. pozorně, 2. uctivě, 3. pobožně slyšeti.

Pozorně slyší mši svatou, kdo beze vší roztržitostí na částky mše svaté pozor dává.

Uctivě slyší mši svatou, kdo se při ní i zevně tak chová, že jiných tím vzdělává.

* *Máme* tedy: 1. při evangeliu povstati a sv. křížem se žehnati; 2. při pozdvihování a přijímání kleknouti a v prsy se bít; 3. všetečné se neohlížeti; 4. všech neslušností n. p. rozmlouvání a smíchu se varovati.

Pobožně slyší mši svatou, kdo vroucí modlitbou s Bohem se obírá a jemu za obdržená dobrodiní děkuje.

Nejpřednější dílové mše svaté jsou: evangelium, offertorium aneb obětování, pozdvihování a přijímání.

Při evangeliu máme sobě připomínati, že povinností jest, abychom učení svatého evangelia poznávali, před celým světem vyznávali, hájili a podle něho živi byli.

Při offertoriu aneb obětování máme svůj úmysl s úmyslem kněze sjednotiti a Bohu se obětovati.

Při pozdvihování máme se Kristu Ježíši pod spůsobami chleba a vína klaněti, a bijíce se v prsy vyznávali, že hříchové naši jsou příčinou smrti Kristovy. Máme hříchů svých litovati, a víru, naději a lásku vzbuzovati.

Při přijímání kněze, nepřijímáme-li skutečně, máme to duchovním způsobem činiti, to jest, máme toužebnost míti, abychom tělo Kristovo hodně přijali.

§. 76. O kázání.

Kázání, poslouchání slova Božího, přináležejí také ke službám Božím.

Kázání máme poslouchati:

1. poněvadž v kázáních slovo Boží se přednáší a vysvětluje;

2. poněvadž velmi málo lidí pravdy víry svaté důkladně ví; nebo mnozí v mladém věku ne dlouho a ne dosti pozorně poslouchají, když se učení o víře a o mravech vykládá.

* Máme, byť bychom v náboženství sebe *důkladněji vycvičení byli*, kázání poslouchati: 1. poněvadž člověk snadno zapomene, co byl z náboženství uměl; 2. poněvadž často nečiníme, co bychom činiti měli, jestli nás nikdo nepamatuje a nepovzbuzuje.

Kdo z kázání užitek míti chce, musí:

1. bez roztržitosti a velmi pozorně poslouchati;

2. co se povídá, musí na sebe obracet, a ne na jiné vykládati;

3. musí opravdovou vůli míti a přičiniti se, aby učení kazatelovo ve skutek uvedl.

* *Popolední služby Boží* jsou vlastně nešpory; v rozličných kostelích pak i jiné pobožnosti, jako: kázání, křesťanské cvičení, růženec, litanie a požehnání.

K důstojnému *odbyvání* služeb Božích ustanovila církev svatá: 1. posvátná *místa*, 2. posvátné *věci* a 3. posvátné *obřady*.

* §. 77. Posvátná místa.

Posvátná místa jsou taková, na kterých se služby Boží řádně vykonávají a kteráž k tomu cíli zřízena a posvěcena jsou. K nim počítáme: *chrámy, kaple a hřbitovy*.

Z počátku *neměli* křesťané chrámů. Oni se scházeli ke službám Božím v domech soukromých a později, za doby pronásledování, v jeskyních, sklepích a chodbách, které se nazývaly *katakomby*. Teprv za času císaře Konstantína (r. 312) počali křesťané stavěti chrámy neb kostely, jaké nyní máme.

Na chrámě *pozorujeme* jednu neb více *věží s křížem a zvony*, pak *hodiny*, někde i *kohouta a korouhvičku*.

Věže k nebi se pnoucí ukazují nám jako prstem k nebeské naší vlasti. *Kříž* hlásá nám, že toliko skrze Ježíše Krista k nebi přístup máme. *Zvony* nás hlaholem svým vybízejí ke službám Božím. *Hodiny* nám připomínají, jak rychle prchají dnové života našeho. *Kohout* nás pamatuje na slova Páně: „Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ *Korouhvička* nás pamatuje, že se máme řídit dle učení Ježíšova a ne dle větru neb mínění světa.

Hlavní *dílové* chrámu jsou:

- a) *Presbyterium* či kněžiště. V presbyteriu jest *oltář*, pokrytý lněnými prostěradly, uprostřed něhož se nachází *kámen* s ostatky svatých. Na oltáři viděti *tabernakl* či svatostánek, *kříž* a *svícny*. Před oltářem visí lampa se světlem dnem a nocí hořícím, které se proto nazývá *světlo věčné*.

Oltář znamená obětní stůl, při němž Pán Ježíš poslední večeři slavil, jakož i svatý kříž, na němž se obětoval. *Kámen* oltářní představuje samého Ježíše, který jest kámen úhelný a základ lidského spasení. *Tabernakl* slouží k uschování nejsvětější svátosti. *Kříž* ukazuje, že se na oltáři obět kříže

koná. *Swíce* hořící poukazují na světlo, které Pán Ježíš učením svým a příkladem na zemi roznítil.

Blíže presbyteria nachází se *sakristie*, kdež se kostelní nářadí chová a kněži ke službám Božím se oblékají. Někde bývá i *oratorium* či modlitebna, opatřena okny do presbyteria.

- b) *Loď chrámová*. V loďi nachází se: 1. *kazatelna* t. j. vyvýšené místo, odkud se kaže slovo Boží; 2. *křtitelnice* t. j. nádoba víkem přikrytá, v níž se křestní voda chová; 3. *zpovědnice* t. j. místo, kdež se zpověď koná a kajícím hříchy odpouští; 4. *kropeníček* t. j. nádoba na svěcenou vodu, kterou se věřící kropí na znamení vnitřní čistoty a kajivosti; 5. *kruchta* neb kůr t. j. povýšené místo pro zpěváky, hudebníky a varhany.

* §. 78. Posvátné věci.

K odbývání služeb Božích patří: a) bohuslužebná *roucha*, b) *nádoby*, c) *knihy*.

a) *Roucha* bohoslužebná jsou:

1. *Humerál* či náramník, t. j. bílý šátek, jímžto kněz krk a ramena zahaluje. On znamená šat, kterýmž u Kaifáše tvář Pána Ježíše zakrývali, když ho ve tvář bili.

2. *Alba* či říza t. j. bílý dlouhý šat, který až k nohám sáhá. Ona znamená bílý šat, kterýmž Herodes Pána Ježíše na posměch odíti dal. Z alby povstala zkrácením pro pohodlí *rocheta*.

3. *Cingulum* či přepáska t. j. šňůra, kterou se alba k tělu přepáše. Ono znamená provazy, jimiž Pán Ježíš svázán byl.

4. *Manipul* či náruční šat, který kněz na levé ruce nosí. On znamená spojené biče a řemeny, jimiž Pán Ježíš bičován byl.

5. *Štola* t. j. široký pás, který kněz na prsy a bedra přes kříž klade. Ona znamená sv. kříž, kterýž Pán Ježíš na ramenou svých nésti musel.

6. *Ornát* t. j. vrchní mešní roucho. On znamená šarlátový plášť, kterýmž Pán Ježíš v domě Pilátově přioděn byl.

Koná-li kněz slavné obřady mimo mši svatou, mívá *pluvial* či obřadní plášť; jáhen pak a podjáhen, když přísluhují, nosí tak zvané *dalmatiky*, neb roucha levitů.

Biskupové mají při službách Božích ještě jiné ozdoby, *pontifikalie* zvané. Ony jsou: tunika (hedbávná dalmatika), sandalie (skvostné střevíce), náprsní kříž, prsten, berla, mitra (čepice) a rukavice.

Roucha mešní se mění *v barvách* podle času a slavnosti, která se koná. Jsou pak barvy ty paterý:

1. Barva *bílá* znamená radost a nevinnost. Užívá se jí o svátcích Páně, panny Marie, vyznávaců a panen, jakož i při pohřbu nevinných dětí.

2. Barva *červená* znamená oheň a krev. Užívá se jí v den seslání Ducha svatého, o svátcích sv. kříže, apoštolů a mučenníků.

3. Barva *zelená* znamená naději. Užívá se jí v nedělích po zjevení Páně a po sv. Duchu.

4. Barva *modrá* či fialová znamená toužení a pokání. Užívá se jí v času adventním a postním, jakož i v prosebných dnech.

5. Barva *černá* znamená nejhlubší smutek. Užívá se jí na velký pátek, dušiček, při zádušních mšech svatých a při pohřbu dospělých.

Barva *žlutá* nemá církevního významu a zastává barvy jiné.

b) *Nádoby* bohoslužebné jsou :

1. *Kalich* a příslušné věci, totiž : *purifikatorium* (vytěrátko), *patena* (mísa), *palla* (pokrývka), *velum* (závoj) *bursa* (tobolka) a *corporale* (prostěrátko).

2. *Monstrance* t. j. skvostná nádoba, ve které velebná svátost pod způsobou větší hostie se ukazuje.

3. *Ciborium* t. j. kalich, který bývá zastřen pláštěm a ve kterém se chovají menší sv. hostie ku přijímání lidu.

4. *Konvičky* na víno (zn. l. V.) a na vodu (zn. l. A.)

5. *Kaditelnice* s nádobou na uhlí a *lodka* na kadidlo.

6. Nádoba na trojí *svatý olej*. Jest to: 1. olej křtěnců (*katechumenů*), 2. olej biřmovanců (*křížmo*), 3. olej *nemocných*. Biskup je světí na zelený čtvrtek

c) *Knihy* bohoslužebné jsou: 1. *missál* neb meš, kniha, obsahující mše svaté na každý den v roce, a řád, je sloužiti; 2. *rituál* neb *agenda*, obsahující způsob konání obřadů posvatných; 3. *pontifikál*, obsahující bohoslužebné výkony biskupské; 4. *bržář*, obsahující modlitby kněžské; 5. *Evangelium*, obsahující epištoly a evangelia na všechny neděle a svátky. První čtyry knihy sepsány jsou v řeči latinské.

* §. 79. Posvátné obřady.

Posvátné obřady jsou zevnější výkony, jimiž se zobrazuje vnitřní zbožná mysl naše a spolu i ta milost, kterou nabýváme. K nim se počítají: církevní modlitby, úklony hlavy, tepání prsou, klekání na kolena, zdvíhání, spínání a vzkládání rukou, žehnání sv. křížem, rozžíhání světél, podkuřování kadidlem, kropení svěcenou vodou, mazání sv. olejem. Obzvláště významné jsou *obřady mše svaté*.

I. Díl první: *Evangelium*.

1. Kněz jde k oltáři a postaviv naň kalich, sestupuje a říká dolu u oltáře s ministranty *modlitbu stupňovou*. Ona pozůstává ze 42. žalmu, z obecné zpovědi a z prosby za odpuštění hříchů. Potom vystupuje k oltáři, líbá ho na místě, kdež jsou ostatky svatých, a prosí Boha pro zásluhy svatých za odpuštění hříchů svých.

2. Na to kráčí kněz na levou stranu oltáře a říká *introitus* či úvodní modlitbu. Ona pozůstává z míst písma svatého, která se vztahují na slavnost toho dne, a z chváloslov: Sláva Bohu Otci i Synu i Duchu svatému.

3. Pak jde kněz do prostřed oltáře, říká s ministranty k úctě nejsvětější Trojice devětkrát: *Kyrie elejson* (Pane smiluj se) a zanotí neb tíše se modlí chválozpěv andělský: *Gloria* (Sláva na výsostech Bohu). Ukončiv *Gloria*, obrací se k lidu, a vztáhna ruce, jako by všech objati chtěl, praví: *Dominus vobiscum* (Pán s vámi). Jest to pozdravení, o němž písmo svaté častěji zmínku činí, a jímžto kněz lidu zvěstuje, že mu Bůh chce býti milostiv. Ministrant ve jménu lidu odpovídá: *Et cum spiritu tuo* (I s duchem tvým).

4. Na to přechází kněz opět na levou stranu oltáře a vzbuzuje lid slovem: *Oremus* (Modleme se), aby se s ním modlil. A nyní přednáší Bohu v modlitbách žádosti a potřeby přítomných i ostatních křesťanů. Tyto modlitby se nazývají proto *kollekty* t. j. modlitby úhrnné. Ministrant po každé odpovídá: *Amen*. Po těchto modlitbách čte kněz *epištolu* t. j. nějakou část z písma svatého, načež ministrant odpovídá: *Deo gratias* (Bohu díky). Pak říká tíše z písma svatého ještě několik průpovědí, zvaných *graduale*, a odchází do prostřed oltáře, aby modlitbou se připravil ku čtení sv. evangelia.

5. Po *graduale* přenáší se mešní kniha z levé strany na pravou, na znamení, že zákon Páně od židů, kteří si ho nevážili, přenešen byl na jiné národy, kteří ho s radostí přijali. Nyní předčítá kněz sv. *evangelium*, při čemž lid vstává na znamení, že sobě slova Božího váží a je plni hotov jest. Po přečtení líbá kněz missál na důkaz, že svatou pravdu miluje a ministrant ve jménu lidu děkuje za dar svaté pravdy slovy: *Laus Tibi Christe* (Chvála Tobě Kriste).

Část tato mše svaté nazývá se *mše katechumenů* (neokřtěnců), poněvadž jí za starodávna obcovati směli i neokřtěnci a veřejní kající. Po evangeliu počíná *mše věřících*, tak zvaná, poněvadž jí obcovati směli jen věřící.

II. Díl druhý: *Offertorium* (Obětování.)

1. V evangelium má každý člověk věřiti. Proto po něm hned následuje *Kredo* (Věřím v jednoho Boha), a sice podle usnešení sněmu Niceno-Cařihradského. Při slovech: „a vtělen jest z *Ducha svatého*, narozen z

Marie panny," kleká kněz, aby uctil tajemství vtělení Syna Božího. Pak políbiv oltář, obrací se k lidu a pozdravuje ho slovy: Pán s vámi.

2. Víra se má skutky ukazovati. Proto po Kredo následuje *obětování*. Kněz vybízí nejprv k modlení slovem: *Oremus*, a říká slova písma svatého, která se vztahují na slavnost a obět konanou. Na to odhalí kalich, pozdvihuje patenu s hostií a pak kalich, do něhož nalil vína a něco vody, a obětuje oboje za hříchy své i přítomných a všech křesťanů živých i zemřelých. Do vína se přilévá něco vody dílem proto, že Pán Ježíš tak činil; dílem také proto, že na kříži ze svatého boku jeho krev a voda jest tekla. Před časy kladli také věřící při obětování své dary neb oběti na oltář. Potom skloněn nad oltářem prosí kněz Boha, aby nás i obět naši přijal a požehnal, a sám žehná oběti svatým křížem.

3. Po obětování přechází kněz na levou stranu oltáře a *myje sobě ruce*, říkáže žalm 25. na znamení, že tuto nejsvětější obět jen s čistým srdcem konati má. Pak hluboce skloněn uprostřed oltáře, žádá nejsvětější Trojici, by milostivě přijala tuto obět, kterouž přinášíme na památku utrpení Páně, ke cti svatých a k svému spasení. Na to políbiv oltář, obrací se k lidu a napomíná ho, by úmysl svůj s úmyslem jeho spojil. Ministrant ve jménu lidu odpovídá: „Přijmiž Pán z rukou tvých obět ku chvále a zvelebení jména svého, jakož i k prospěchu našemu a veškeré své svaté církve.“ Načež kněz dokládá: Amen.

4. Po tom říká kněz tiše modlitby zvané *sekrety* t. j. modlitby tiché, které se na obět konanou a po-

třeby věřících vztahují. Nyní již kněz a přítomní všechno vykonali, co dobré děti Bohu povinni jsou. Již ho o smilování prosili, ho velebili, evangelium jeho vyslechli, víru svou před ním vyznali, jemu i oběti za hříchy své přinesli. I doufají tudy, že jim Bůh chce býti milostiv. Proto kněz radostným hlasem začíná: *praefaci* t. j. zpěv díků za milost našeho vykoupení, který končí slovy: *Sanctus* (Svatý, svatý, svatý a t. d.) Ministrant pak zvoní na znamení, že se právě kánon neb tichá mše začíná.

III. Díl třetí: *Pozdvihování (Proměňování).*

Díl třetí mše svaté sluje *kánon* neb pravidlo, poněvadž obsahuje řád a modlitby od dávných časů církevně ustanovené, od kterých nelze se uchýliti. Sluje také *tichou mší*, poněvadž se říká v tichosti od kněze samého. Kánon obsahuje modlitby: 1. *před*, 2. *při*, 3. *po* proměnění.

1. Napřed prosí kněz Otce nebeského, aby milostivě přijal darů obětovaných, a pak žádá o spasení a požehnání pro papeže, biskupa, zeměpána a celé katolické křesťanstvo. Na to modlí se zvláště za ony živé, za které se modliti ustanovil. Modlitba to sluje: *memento za živé*. Pak spojuje prosby své s přímluvou bl. panny Marie, sv. apoštolů a oněch svatých, kteří v starší době umučeni byli. Potom vzkládá ruce nad kalichem a hostií. Tím vyznává, že on a všickni lidé jsou hříšníci a tudy, že jim zapotřebí jest jiné oběti. oběti Kristovy, ve které on a všickni věřící podíl bráti chtějí. Konečně žehná po třikráte obětní dary a chystá se, proměnění vykonati.

2. Při proměňování zastupuje kněz samého Ježíše Krista, který skrze něho obětní dary proměňuje. Proto

činí a mluví kněz totéž, co Pán Ježíš při poslední večeři. Když pak proměnil, kleká a *pozdvihuje* jak svatou hostii, tak i kalich se svatou krví, od čehož se tato částka mše svaté také *pozdvihováním* nazývá. On to činí, aby se věřící klaněli, k čemuž se také znověním vybízejí.

Při pozdvihování máme klečeti, pokorně v prsy se bití a říkati: „O Ježíši, buď milostiv mně hříšnému!“ Aneb: „O Ježíši, v Tebe věřím, v Tebe doufám, Tebe miluji a srdečně želím hříchů svých.“ Aneb: „O Ježíši, Tobě živ jsem, o Ježíše, Tobě umírám, o Ježíši, Tvůj jsem živ i mrtev. Amen.“

3. Po proměnění říká kněz několik modliteb, ve kterých se obsahuje také modlitba za mrtvé. Ona se nazývá: *memento za mrtvé*. Když se byl ještě chvíli po tichu modlil, žehná třikráte oběti. Pak bere svatou hostii a dělá ní pětkráte kříž, aby ukázal, že jenom skrze obět Kristovu všelikého požehnání se nám dostává. Modlitbu, kterou při tom říká, končí nahlas slovy: *per omnia saecula saeculorum* (po všechny věky věkův), načež se odpovídá: Amen. On vyslovuje slova ta hlasitě na znamení, že tichá mše ukončena jest.

IV. Díl čtvrtý: Přijímání.

Díl čtvrtý obsahuje: 1. přípravu k sv. přijímání, 2. přijímání samo, 3. díkučinění.

1. Kněz připravuje se k sv. přijímání, an se hlasitě modlí: *Pater noster* (Otčenáš), na znamení, že všickni přítomní v této modlitbě podíl mají. Proto také modlí se ministrant poslední prosbu: *Sed libera nos a malo* (Ale zbav nás od zlého), a kněz dokládá: Amen. Na to bere mezi modlitbou patenu, dělá ní zna-

mení kříže nad sebou, líbá ji a podstrčiv ji pod sv. hostii, kleká. Pak béré svatou hostii a nad kalichem dělí ji na tři díly; dva větší díly položí na patenu, třetím pak menším dělá nad kalichem tři kříže řka: *Pax Domini sit semper vobiscum* (Pokoj Páně buď vždycky s vámi). Načež lid odpovídá: I s duchem tvým. Mezi tím spustí kněz částku do kalichu.

Kněz *líbá* patenu z úcty a lásky k Pánu Ježíšovi, jehož svaté tělo se na ni položí. On *láme* hostii, póněvadž Pán Ježíš při poslední večeři totéž činil. On *vpouští* částku do kalichu, aby naznačil, že ačkoliv chléb a vino, každé samo o sebe se poměňuje, předce oboje jsou jedno a totéž t. j. celý, nerozdílný Bůh — člověk, Ježíš Kristus.

Když spustil částku svaté hostie do kalichu, bije se kněz třikráte v prsy a praví: Beránku Boží (*Agnus Dei*), který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.“ Na to říká tři modlitby k sv. přijímání, béré svatou hostii do ruky levé nad patenou, bije se třikráte v prsy a praví: „*Pane, nejsem hoden*, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.“ Spolu se zvoní třikráte a všichni přítomní opakují slova ta a bijí se v prsy na znamení, že aspoň duchovním způsobem přijímají, nemohou-li skutečně.

2. Nyní *přijímá* kněz nejsvětější svátost pod obojí způsobou. Nejprv žehná se svatou hostií řka: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši mou k životu věčnému,“ a *přijímá tělo Páně* pod způsobou ohleba. Po chvíli, když se byl tiše pomodlil, béré kalich, žehná se ním řka: „Krev Pána našeho Ježíše

Krista zachovej duši mou k životu věčnému,“ a požívá *ke sv. Páně* pod spůsobou vína.

3. Po sv. přijímání splákně kněz vínem kalich, omyje prsty své vínem a vodou, vytře kalich a opět ho přikryje. Potom jde na levou stranu oltáře, kam zatím mešní kniha se přenesla, a čte několik veršů z písma svatého, řečených: *communio*, proto že se někdy zpívala mezi sv. přijímáním věřících. Pak jde kněz do prostřed oltáře, líba ho a obrátiv se, pozdravuje lid slovy: Pán s vámi! Načež se odpovídá: I s duchem tvým. Nyní navrátí se opět k mešní knize a říká modlitby po sv. přijímání, zvané: *postcommunio*. Ony se dle rozličných dnů střídají, ale vždycky Bohu díky vyslovují za milost ve sv. přijímání obdrženou. Po modlitbách těchto následuje:

V. Závěrek mše svaté.

Kněz ho oznamuje slovy: *Ite missa est* (Jděte mše ukončena jest), načež se odpovídá: *Deo gratias* (Bohu díky). Potom kněz obrácen k oltáři, prosí nej-sv. Trojici: „by přijala s líbezností obět tuto, aby jemu a všem, za kteréž ji konal, sloužila k spasení.“ Na to se obrací k lidu a žehná ho znamením kříže řka: „Zehnejž vás všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Ministrant odpovídá: Amen. Konečně jde kněz na pravou stranu oltáře a čte začátek evangelia sv. Jana, není-li jiného na ten den předepsaného. Ministrant pak děkuje slovy: *Deo gratias*.

Místo „*Ite missa est*,“ říká kněz v kající dny: *Benedicamus Domino* (Dobrořečme Pánu), což bývalo někdy znamením, že nemají věřící ještě odcházeti, an hned zase počínala pobožnost jiná. Při zádušních

mšech svatých říká kněz: *Requiescant in pace* (Ať odpočívají v pokoji). což bývalo někdy znamením, že se mají věřící ještě za mrtvé pomodliti.

V *zádušních* mšech svatých vynechává se všechno, co slavnostného jest, totiž žalm ve stupňové modlitbě, Gloria, Kredo, chváloslova a požehnání kněžské.

§. 80. O třetím církevním přikázání.

Třetí církevní přikázání jest: Čtyřicetidenní půst, čtvero suchých dnů a jiné ustanovené posty zachovávat; též v pátek a v sobotu od masitých pokrmů se zdržovat.

Dnové postní nazývají se:

1. dnové, v nichžto požívání masitých pokrmů zdržeti se máme:

2. dnové, v nichžto pouze jednou a sice ne před polednem nasytiti se máme.

Třetí církevní přikázání poroučí, abychom v pátek a v sobotu od masitých pokrmů, v ostatních ustanovených postech pak také všelikého pokrmu z mléka a vajec se zdržovali, leč by platný a všeobecný obyčej, jaký ve mnohých krajínách uveden jest, takových pokrmů požívatí dovoloval.

Máme se (na Moravě) od masitých pokrmů zdržeti:

1. každý pátek, leč by hod vánoční na ten den připadl;

2. ve středu popelečnou a ve středu čtvera suchých dnů t. j. na počátku každého čtvrtletí (*quatember*);

3. den před hodem vánočním. tři dny před hodem velkonočním a den před hodem svatodušním.

Abý třetí církevní příkázání docela vyplněno bylo, máme sobě v ustanovené posty také nějakou ujmu učiniti, která v tom pozůstává, abychom jen jednou za den do sytosti se najedli.

Máme se pouze jednou za den nasytiti:

1. každý den čtyřcetidenního postu, mimo neděle;

2. ve středu, v pátek a v sobotu suchých dnů;

3. ve středu a v pátek doby adventní;

4. v den před hodem Božím vánočním a svatodušním, a před svátkem sv. apoštolů Petra a Pavla, na nebe vzetí panny Marie a Všech Svatých.

Povinni jsme od masitých pokrmů se zdržeti od 7. roku, a pouze jednou za den se nasytiti od 21. až do 60. roku věku svého.

* *Omluveni jsou* nemocní, těžce pracující, jakož i ti, kteří bez patrného uškození na zdraví postiti se nemohou, aneb zvláštní povolení k požívání masitých pokrmů mají.

V postních dnech máme dle úmyslu církve svaté všech hlučných, radovánek se straniti, poněvadž dnové postní kající dnové jsou.

* Máme proto *se postiti*: 1. poněvadž to Bůh schválil, a Pán Ježíš jakož i apoštolové a svatí vždy činili; 2. poněvadž postem za hříchy své zadost činíme, zlé žádosti krotíme, ducha lépe k Bohu povzbuzujeme a milostí Božích jistěji dosahujeme.

* Máme *v ustanovené dny* se postiti, abychom nejen z postu, ale i z poslušnosti k církvi zásluhu měli.

§. 81. 0 čtvrtém přikázání církevním.

Čtvrté přikázání církevní jest: Nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídati a při času velikonočním velebnou svátost oltářní přijímati.

Čas velkonoční počíná (na Moravě) nedělí smrtnou a končí sobotou před svatou Trojicí.

Čtvrté přikázání církevní poroučí každoroční zpověď, jakož i svaté přijímání v čas velkonoční.

* Máme svátost oltářní v čas velkonoční přijímati: 1. poněvadž Pán Ježíš v ten čas svátost tu ustanovil; 2. poněvadž v ten čas umřel a z mrtvých vstal, a proto i my hříchu zemřítí a k novému, svatému životu povstati máme.¹⁾

* Svátost oltářní máme ve svém *farním chrámu* Páně a toliko s vědomím vlastního faráře jinde vykonati.

§. 82. 0 pátém církevním přikázání.

Páté církevní přikázání jest: V zapovězený čas svadebního veselí nedržeti.

V pátém církevním přikázání se zapovídá odbývání svadebního veselí od první neděle adventní, až do svátku svatých tří králů, aneb zjevení Krista Pána, a od popelčné neb škaredé středy až do neděle provodní.

Svadební veselí jest v tu dobu zapovězeno, abychom se upamatovali, že posvátné časy v kajicnosti a tichosti, ne ale v roztržitostech a veselostech trávití máme.

¹⁾ 1. Kor. 5. 7.

Čtvrtá hlavní částka.

O svátostech.

Oddělení první.

§. 83. O svátostech vůbec.

Svátost jest viditelné znamení neviditelné milosti, kteréž od Krista Pána k našemu posvěcení ustanoveno jest.

* Svátosti jsou *viditelná* znamení, poněvadž se při každé svátosti něco viditelného nalezá, n. p. voda při křtu svatém.

* Svátosti jsou *účinná* znamení, poněvadž vnitřní milost nejen vyznamenávají, nýbrž ji skutečně působí.

Ke každé svátosti *náleží tři částky*: 1. viditelné znamení, 2. neviditelná milost, 3. ustanovení od Ježíše Krista.

* Pán Ježíš ustanovil k udílení své milosti *znamení viditelná*: 1. abychom jistě věděli, že milost neviditelnou přijímáme, 2. abychom jimi své s církví sjednocení projevili.

Svátostí jest sedm a jmenují se: 1. křest, 2. biřmování, 3. svátost oltářní, 4. pokání. 5. poslední pomazání, 6. svěcení kněžstva, 7. stav manželský. Víme to z učení církve.¹⁾

¹⁾ Sněm Trid. ss. 7. can. 1.

Pán Ježíš ustanovil svaté svátosti k našemu *posvěcení*.

Svátostmi býváme posvěceni, když nám některé řádným způsobem posvěcující milost a ospravedlnění udělují, a jiné tuto milost v nás rozmnožují.

Milost posvěcující a ospravedlnění řádným způsobem ve svátostech křestu a pokání nám udělena bývá.

Každá svátost uděluje také zvláštní milost a ta sluje *svátostná*.

Svaté svátosti dělíme na svatosti *mrtvých* a svátosti *živých*.

Svátosti *mrtvých* jsou: křest a pokání. Svátosti *živých* jsou: biřmování, svátost oltářní, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský.

Křest a pokání se nazývají svátosti *mrtvých*, poněvadž, kdo je přijímá, duchovně mrtvým jest, nebo býti může. Ostatní se nazývají svátosti *živých*, poněvadž, kdo je přijímá, duchovně živým býti má.

Duchovně *mrtvým* jest, kdo ve hříchu smrtelném postaven a tudy milosti posvěcující zbaven jest.

Duchovně *živým* jest, kdo hříchu smrtelného nemá a tudy v milosti posvěcující se nalezá.

Svátosti mají moc působení od svého původce Ježíše Krista. Účinná moc svátostí nezávisí tudy od hodnosti rozdavače, ani přijímače.

Aby svátosti *platnost* měly, musí *rozdavač* míti úmysl, to činiti, co církev činí a musí to činiti způsobem od Ježíše Krista ustanoveným.

Aby svátosti *účinek* měly, musí je *přijímač* platně a hodně přijmouti. Kdo nehodně svátost přijímá, dopouští se těžkého hříchu *svatokrádeže*.

Svátosti *křtu, bířmování a svěcení kněžstva* mohou toliko *jednou* přijaty býti, poněvadž duši nezrušitelné znamení vtiskují t. j. jí důstojnost a vznešenost dávají, která jí věčně zůstává.

Oddělení druhé.

O s v á t o s t e c h z v l á š t.

§. 84. O svátosti křestu.

* Kdo chce spasení dojíti, musí nejprv. údem církve býti, an by jinak nemohl Bohu náležitě sloužit i, aniž zásluh Kristových účastným se stati. Do církve vcházíme a právo na užívání pokladů její nabýváme svátostí *křestu*.

Křest jest nejprvnější a nejpotřebnější svátost, ve které člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvopočátečního, i od všelikých skutečných hříchů, jestliže se jich před křestem dopustil, očištěn a v Kristu jako nové stvoření k věčnému životu zrozen a posvěcen bývá.

Křest se jmenuje nejprvnější svátost, poněvadž prvé pokřtěni býti musíme, než nějakou jinou svátost přijmouti můžeme.

Křest se jmenuje nejpotřebnější svátost, poněvadž bez křestu žádný, ani dítě spasení dojíti nemůže.¹⁾

O dítkách, které *bez křestu* umírají, víme, že patření na Boha nedojdou, ale předce takové tresty netrpí, jako ti, kteří osobně zhřešili.

¹⁾ Jan 3, 5.

Křest svatý jest *pravá svátost*; neboť: 1. Pán Ježíš ho ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *ustanovil* křest svatý, an apoštolům svým pravil: „Jdouce učte všechny národy, *křtíce* je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“¹⁾

Křest svatý má *viditelné znamení*, totiž polévání vodou a slova: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Křest svatý uděluje také *neviditelnou milost*.

Křest svatý působí:

1. *Odpustění hříchu prvopočátečného,²⁾ i všech jiných přede křestem zpáchaných hříchů,³⁾ jakož i všech věčných a časných trestů.⁴⁾*

2. *Duši naší na křestu svatém božská milost se uděluje, kterou býváme ospravedlněni, syny Božími a dědici věčného spasení učiněni.⁵⁾*

3. *Kterí křest svatý přijímají, vcházejí do církve, a údy jejími učiněni bývají.⁶⁾*

4. *Duši se vtiskuje nezrušitelné znamení; proto křest svatý nelze více než jednou platně a bez smrtelného hříchu přijmouti.⁷⁾*

* Některé *následky* prvotného hříchu, jako jsou: smrt, žádostivost a bídy, zůstávají v nás i po křestu svatém, ale nikoliv co trest, nýbrž abychom bojováním a utrpením rozmnožili zásluhy své pro nebe.

V čas potřeby může každý člověk křestiti; ale kromě potřeby mají toliko biskupové a faráři právo

¹⁾ Mat. 28, 19. ²⁾ Jan 3, 5. ³⁾ Sk. ap. 2, 38. ⁴⁾ Řím. 8, 1.

⁵⁾ Tit. 3, 5—7. ⁶⁾ Sk. ap. 2, 41. ⁷⁾ Sněm. Tríd. ss. 7. can 9.

křestiti; s jejich pak povolením mohou také jiní kněží i jáhnové křestiti.

* Byl-li křest z nouze platně udělen, vykonává kněz v chrámě nad křtěncem toliko *obřady* křestní.

Kdo křestí, musí:

1. *míti úmysl, že chce podle ustanovení Ježíše Krista křestiti;*

2. *musí na osobu, kterou křestí, přirozenou vodu liti;*

3. *musí při lití spolu tato slova říkati: Já tě křestím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.*

Křest svatý může *přijmouti* každý živý člověk, ať jest dospělý, nebo dítě.¹⁾

* *Dospělý*, chtěje pokřtěn býti, *musí*: 1. nejpotřebnější články víry věděti a věřiti; 2. do církve svaté vejít chtíti; 3. svých hříchů litovati; 4. upřímně přislíbiti, že až do smrti křesťansky živ bude.

Křest vody může *nahražen* býti: 1. křtem *žádosti*, 2. křtem *krve*.

* *Křest žádosti* záleží v tom, že nekřtěnec z lásky k Bohu hříchů svých dokonale želí a křtu svatého sobě žádá, ale dosáhnouti nemůže.²⁾

* *Křest krve* záleží v tom, že nekřtěnec krev a život svůj pro Boha a víru obětuje.³⁾

Ke křtu svatému brávají se *kmotrové*. Oni slibují ve jménu křtěnce, že všechno vyplní, co křest svatý ukládá.

Křtěnec slibuje, že chce dábla a skutkův jeho se odříci, v Boha trojjediného věřiti a přikázání

1) Sk. ap. 10. 48. 2) 1. Jan 4. 7. 3) Mat. 16. 25.

jeho zachovávat. Bůh naproti tomu zaslibuje křtěnci svou milost a věčnou blaženost. Obapolná ta úmluva sluje *slib křestní*.

* Slib křestní můžeme *obnoviti těmito slovy*: Věřím v Boha Otce, Syna i Ducha svatého. Věřím v Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího, jenž Bůh a spolu člověk jest, který lidské pokolení svým utrpením a svou smrtí vykoupil. Věřím všecko, co Bůh zjevil, čemu Ježíš Kristus a sv. apoštolové učili, a co katolická církev, ve které žíti a umříti si žádám, k věření předkládá. Z celého srdce se odříkám ďábla, pýchy jeho, i všech skutků jeho. Také se odříkám všech hříchů, vší marnosti a všech svodných učení tohoto světa. Ustanovil jsem se na tom, že po křestansku žíti budu. Bůh mne v tomto mém předsevzetí všemohoucí milostí svou posilniž. Amen.

Slib křestní máme *častěji obnoviti*, zvláště pak: 1. když k užívání rozumu dospějeme, 2. při sv. biřmování, 3. o narozeninách, 4. před sv. zpovědí a sv. přijímáním.

Kmotrové jsou povinni, ty, které z křestu zdvíhali, v nedostatku, aneb při nedbanlivosti rodičů, v křesťanském náboženství dobře vyučovati.

Naproti tomu se kmotrům zapovídá, s těmi, jež z křestu zdvíhali, neb z jejich rodiči v manželství vstoupiti, proto že takové manželství pro příbuzenství duchovní, které církev mezi těmito osobami ustanovila, neplatné jest.

* Za kmotry *nemohou státi*: vlastní rodičové křtěnce, řeholníci, nedospělí a nekatolíci.

* §. 85. Obřady svátosti křestu.

1. *Před udělením.* Kmotrové nesou dítě ke křtu svatému a zůstávají u dvířích kostelních státi na znamení, že teprv křtem svatým má dítě vejíti do církve svaté. *Kněz* oděn rochetou a štolou barvy fialové *táže se*: „Jak do dítě chcete jmenovati?“ Kmotrové dávají dítěti jméno svatého, aby na něm mělo příklad cnosti a přímluvce u Boha. Kněz *táže se* dále křtěnce: „Co žádáš od církve Boží?“ Kmotrové odpovídají: „Víru.“ Kněz: „Víra co tobě dá?“ Kmotrové: „Život věčný.“ I praví na to kněz: „Chceš-li do života věčného vejíti, ostríhej přikázání. Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a ze vší duše své, a ze vší mysli své, bližního pak jako sebe samého.“ Nyní *dýchá* kněz třikráte na křtěnce, aby ukázal, že se mu milost Ducha svatého uděluje. Pak ho *znamená na čele a na prsou sv. křížem*, aby ukázal, že křtěnec víru v Ježiše Krista veřejně vyznáváti a také skutky ukazovati má. Dále *klade* kněz mezi modlitbou *ruce* na hlavu dítěte, jak to činil Pán Ježíš, když maličké žehnal, a *dává sůl* křtěnci do úst, aby mu v pozdějším věku věci božské příjemné byly. Také pozdvíhuje kněz vícekrát ruku a *zaklíná* zlého ducha, v jehož moci křtěnec se nachází, aby od něho se vzdálil. Na to klade kněz štolu na křtěnce a *uvádí ho* do chrámu slovy: „Vejdi do chrámu, abys měl podíl s Kristem v životě věčném.“ Při uvádění tom modlí se kněz i kmotrové: „*Věřím*“ a „*Otčenáš*“, na znamení, že pravá víra a vroucí modlitba člověku milostí křtu svatého zasluhuje.

2. *Při udělování.* U křtitelnice zaklíná kněz opět zlého ducha a *dotýká se* pak slinou *uší a nosu*

dítěte se slovy: „*Effeta*“ (Otevři se), aby tím ukázal, že křtěnc jako onen hluchoněmý od Ježíše Krista uzdravený, smysly své pro pravdy božského učení vždy otevřené zachovati má. Na to kněz *táže se* křtěnce: „Odríkáš-li se satanáše? I všech skutkův jeho? I vsí pýchy jeho?“ Kmotrové odpovídají ve jménu jeho po každé: „Odríkám.“ Tehdy maže ho kněz olejem katechumenů na prsou a mezi lopatkami na znamení, že jako hrdina Kristův proti tělu, světu a ďáblu bojovati má. Pak na znamení radosti vymění kněz štolu fialovou za štolu bílou a *táže se opět* křtěnce: „Věříš-li v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele nebe i země? Věříš-li v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho narozeného a ukřižovaného? Věříš-li v Ducha svatého, svatou církev obecnou, svatých obcování, hříchův odpuštění, těla vzkříšení a život věčný?“ Kmotrové odpovídají po každé: „Věřím.“ Naposledy pak se ho *táže*: „Chceš-li pokřtěn býti?“ Kmotrové řkou: „Chci.“ Tehdy leje kněz dítěti vodu na hlavu třikráte v podobě kříže a říká při tom: „*Ja tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.*“

3. *Po udělení.* Po křtu svatém *maže* kněz sv. křížmem křtěnce na hlavě na znamení, že od té doby jest křesťanem a celý přináleží Kristu, jenž dle jména sluje „Pomazaným Páně.“ Na to klade na křtěnce *bílé roucho*, napomínaje ho slovy: „Přijmiž roucho bílé (nevinności duše), které neposkvrněné přines před soudnou stolicí Pána našeho Ježíše Krista, abys měl život věčný. Amen.“ Také dává kmotrům místo křtěnce *hořící svíci* do rukou, aby vždy ve světle pravé víry

a dobrých příkladů obcoval. Ku konci propouští ho kněz slovy: „Jdi v pokoji a Pán budiž s tebou.“

§. 86. O svátosti biřmování.

* Na křtu svatém slíbili jsme, v Boha trojjedného věřiti, víru tu vždy vyznávat i a podle ní žiti t. j. přikázání Boží zachovávat. To však snadno není, an nás tělo, svět a ďábel ke zlému lákají a nám pro víru nejedno protivenství snášeti jest. K tomu třeba nám posilující milosti Boží, a té nabýváme svátostí *biřmování*.

Biřmování jest svátost, ve které pokřtěný člověk svatým křížem a slovem Božím od Ducha svatého v milosti Boží posilněn bývá, aby víru svou stále vyznával a podle ní živ byl.

Biřmování jest *pravá svátost*, neboť: 1. Pán Ježíš ho ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *ustanovil* svátost biřmování. Svátí apoštolové Petr a Jan udíleli Samarským modlitbou a vzkládáním rukou milost Ducha svatého.¹⁾ Poněvadž pak jenom Pán Ježíš s viditelným znamením neviditelnou milost spojití může, tedy jisté jest, že on tuto svátost ustanovil.

Biřmování má *viditelné znamení*. Biskup klade ruce na biřmovance, maže ho sv. křížem a praví: „Znamenám tě znamením kříže a biřmuji tě křížem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

Biřmování uděluje také *neviditelnou milost* :

¹⁾ Sk. ap. 8, 17.

Biřmování působí rozmnožení posvěcující milosti¹⁾ a uděluje zvláštní milost, aby pokřestěný člověk víru stále vyznával a podle ní žil. Vtiskuje také duši nezrušitelné znamení; proto nemůžeme také častěji, než jednou biřmování býti.

Biřmování *není* sice ke spášení nevyhnutelně potřebné; ale pro ty veliké milosti, které poskytuje, nemá té svátosti opominouti, kdo ji přijmouti může.

* Jen biskupové mají *moc* biřmovati. S povolením římského papeže mohou však někdy i kněži biřmovati n. p. v krajinách missionářských.

Aby biřmování hodně přijato bylo, musejí obzvláště dospělí lidé ve víře a v tom, co se té svátosti týká, dobře vycvičení a ve stavu milosti býti; mají se také modlitbou a jinými dobrými skutky k tomu připravit.

I ke svatému biřmování se kmotrové berou. Pro uvedené příbuzenství duchovní nesmějí kmotrové ani s biřmovanci, ani s jejich rodiči ve stav manželský vstoupiti.

* §. 87. Obřady svátosti biřmování.

Prvé nežli počne svaté biřmování, postaví se biřmovanci vedle sebe, majíce za sebou kmotry, a vzbuzují tři božské cnosti. Biskup přistoupiv k oltáři, *modlí se*, aby na ně Duch svatý sestoupil. Pak vztáhna ruce své nad nimi, prosí Boha, aby sedmerý dar Ducha svatého jim udělití ráčil a žehná je svatým křížem. Na to jde biskup ke každému zvlášť, dává mu jméno,

¹⁾ 2. Kor. 21, 22.

jaké sobě biřmovanec sám vyvolil a *vzkládá naň ruce* na znamení, že se mu skutečně udělují darové Ducha svatého ku posile ve víře. Při tom *maže čelo jeho sv. křížmem* v podobě kříže, řka: „Znamenám tě znamením kříže a biřmuji tě křížmem spasení ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“

Křížmo jest olej smíchaný s balsamem. *Olej* znamená, že biřmovanec od Ducha svatého posilněn jest, aby víru svou stále vyznával a podle ní živ byl. *Balsám* znamená, že božská milost, kterou v biřmování dostává, duši jeho před hnilobou hříchu chrání a ji Bohu líbeznou činí. *Znamení kříže* vypodobňuje učení Ježíše ukřižovaného. Znamení kříže dělá biskup biřmovanci *na čele*, aby ho upoměl, že se nemá za víru v Ježíše Krista styděti, nybrž ji všude slovem i skutkem vyznávat.

Na to se dotýká biskup prsty svými tváře biřmovance, dáváje mu *lehký policěk*, řka: „Pokoj s tebou!“ na znamení, že hotov býti má, pro víru i všeliké nesnáze a protivenství ochotně trpěti. Konečně *modlí se* biskup u oltáře nade všemi zavěrečnon modlitbu žádaje, aby Duch svatý v srdcích jejích přebýval a je pravou věrou v Ježíše Krista k bohumilému životu vedl. A uděliv jim požehnání, propouští je.

§. 88. O nejsvětější svátosti oltářní.

* Tělu našemu potřebí jest pokrmu tělesného, aby žilo a sílilo se; podobně i duši naší třeba jest pokrmu duchovního, aby život svůj uhájila a jej sílila. Pokrmem duchovním duší našich jest Pán Ježíš sám. Onť pravil: „Já jsem chléb živý, který s nebe sstoupil.

Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky." ¹⁾ Pán Ježíš dává se nám za pokrm v nejsvětější *svátosti oltářní*.

Svátost oltářní jest nejsvětější svátost; jest pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod spůsobami chleba a vína.

Svátost oltářní jest *praví svátost*, neboť: 1. má viditelné znamení, 2. uděluje neviditelnou milost, 3. jest ustanovena od Ježíše Krista.

Svátost oltářní má *viditelné znamení*, totiž spůsoby chleba a vína.

* *Spůsobami* rozumíme barvu, chuť, vůni a podobu. K svátosti té užívá se chleba přesného z mouky pšeničné, který se nazývá hostie, a vína bílého z révy.

Svátost oltářní uděluje *neviditelnou milost*; onať obsahuje samého Ježíše Krista, původce vši milosti a svatosti. Proto se také nazývá *nejsvětější svátost*.

Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní při poslední večeři, když se svými učenníky beránka velikonočního jedl.

On vzal chléb a kalich s vínem, požehnal oboje a řekl nad chlebem: „*Totoť jest tělo mé,*“ a nad kalichem: „*Totoť jest krev má.*“ Pak dal oboje přítomným apoštolům k požívání a pravil: „*To číňte na mou památku.*“

* Slovy: „*Totoť jest tělo mé*“ řekl Pán Ježíš: To, co v ruku držím a co se vám zdá býti chlebem, není více chléb, nýbrž tělo mé.

¹⁾ Jan 6. 51. 52.

* Slovy: „*Totoť jest krev má*“ řekl Pán Ježíš: To, co se v kalichu nachází a co se vám zdá býti vínem, není více víno, nýbrž krev má.

Pán Ježíš *proměnil* chléb a víno ve své tělo a ve svou krev, ale tak, že spůsoby chleba a vína zůstaly.

* Slovy: „*To činite na mou památku*“ poručil Pán Ježíš apoštolům, aby i oni proměňovali chléb a víno v tělo a v krev jeho.

Svatí apoštolové také *proměňovali*. * Sv. Pavel zřejmě praví: „Chléb, kterýž lámeme, zdaliž není účastenství *těla* Páně? A kalich, který žehnáme, zdaliž není společenství *krve* Kristovy?“¹⁾

Svatí apoštolové proměňovali *na oltáři*. * Sv. Pavel výslovně dí: „Máme oltář, z něhož požívati nesmí ti, kteří slouží stánu“ t. j. židé.²⁾

Svatí apoštolové *odevzdali moc* proměňovati chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše biskupům a kněžím, a oni ji vykonávají při mši svaté před pozdvihováním.

* *Kněži poměnují* chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše, když říkají nad chlebem slova Kristova: „*Totoť jest tělo mé,*“ a nad vínem také slova Kristova: „*Totoť jest krev má.*“

* Slova tato *působí*, že na oltáři není více chléb a víno, nýbrž tělo a krev Pána Ježíše, ačkoliv se neměnily spůsoby chleba a vína. Proto kleká kněz, když proměnil, a pozdvihuje tělo a krev Páně, aby se i věřící klaněli.

¹⁾ 1. Kor. 10. 16. ²⁾ Žid. 13. 10.

Poněvadž se proměna ta děje na oltáři, nazývá se svátost tato svátost *oltářní*.

Pán Ježíš jest v nejsvětější svátosti oltářní přítomen: *pravdivě, skutečně a podstatně*. On jest přítomen ne teprv v tu chvíli, kdy se přijímá, nýbrž jak mile byl kněz slova ustanovení pronesl. Neboť Pán Ježíš neřekl při ustanovení: Totoť „*bude*“, nýbrž: Totoť „*jest*“ tělo mé — krev má. Proto pravíme, když kněz nese tělo Páně k nemocnému, že jde „s Pánem Bohem.“

* Pán Ježíš dal svým apoštolům k požívání *živé* své tělo a *živou* krev. Živé tělo však nemůže býti bez krve a duše, aniž krev živá bez těla. Proto pravíme:

Pod spůsobami chleba jest živé tělo Ježíše Krista, následovně i krev jeho i duše přítomna.

Pod spůsobami vína jest netoliko krev, ale i tělo Ježíše Krista přítomno.

Onť jest pod každou spůsobou, a pod každou, i nejmenší částkou té spůsoby celý, jakožto Bůh a člověk přítomen.

Z toho následuje:

1. *že Kristu Ježíši v nejsvětější svátosti oltářní klaněti se máme;*

2. *že kdo svátost oltářní jen pod jednou spůsobou, aneb také jen v nějaké částce Hostie svaté požívá, celého Ježíše Krista, to jest, jak tělo jeho, tak i jeho krev přijímá;*

3. *že Ježíš Kristus, dokud ty spůsoby ztráveny nejsou, pod nimi vždy přítomen ostívá.*

Aby nejsvětější svátosti *povinná* úcta se vzdávala, vystavuje ji církev svatá k veřejnému

uctění na oltáři, hoří před ní ustavičné světlo, udílí se ní sv. požehnání, obnáší se ve slavném průvodu a klaníme se jí, kdykoliv se nese k nemocnému.

* Nejsvětější svátost oltářní nazývá se také: *Večeře Páně*, poněvadž při poslední večeři ustanovena jest; *Tělo Páně*, poněvadž nejsvětější tělo Pána Ježíše obsahuje; *Stůl Páně*, poněvadž nás v ní Pán Ježíš tělem a krví svou nasycuje; *Obcování* (společnost), poněvadž nás co nejužěji s Ježíšem spojuje; *Pokrm na cestu*, poněvadž nás silí na cestu do věčnosti.

Ježíš Kristus svátost oltářní ustanovil:

1. na památku svého umučení a smrti své;

* Sv. Pavel píše: „Kolikrátkoli budete chléb tento jísti a kalich píti, smrt Páně zvěstovati budete.“¹⁾

2. za pokrm dušem věřících k životu věčnému.

* Pán Ježíš praví: „Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj.“²⁾

Jsme povinni svátost oltářní přijímati, poněvadž to Ježíš Kristus zřetelně poručil a ji ustanovil, abychom jí k životu věčnému krmení byli. * On pravil: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života.“³⁾

Dle nařízení církve pod těžkým hříchem povinni jsme, svátost oltářní nejméně jednou v roce a to sice v čas velikonoční přijímati. (Čtvrté přikázání církevní.)

Máme velebnou svátost také přijmouti v čas nebezpečství smrti, poněvadž jest potravou k vě-

¹⁾ 1. Kor. 11, 26. ²⁾ Jan 6, 56. ³⁾ Jan 6, 54.

čnému spasení. * Pán Ježíš dí: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný.“¹⁾

Jest také žádost církve, aby ji věřící její častěji v roce přijímali, poněvadž jest pravým duchovním pokrmem duší lidských. * Pán Ježíš praví: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“²⁾

Řádní *rozdavací* svátosti oltářní jsou biskupové a kněži, mimořádní pak jáhnové.

§. 89. 0 svatém přijímání.

a) *O přípravě k hodnému přijímání této svátosti.*

Svaté *přijímání* jest skutečné požívání těla a krve Ježíše Krista.

* Svaté přijímání děje se toliko pod *spůsobou chleba*: 1. aby se skutkem vyznávalo, že Pán Ježíš pod každou způsobou celý přítomen jest; 2. aby nebylo nebezpečí, že by se krev Páně vylila a tím zneuctila; 3. aby i ti mohli přijímati, kdož vůně vína nesnesou, aneb s₂druhými z jednoho kalichu píti nemohou.

Účinky svatého přijímání jsou: 1. spojuje nás co nejužěji s Pánem Ježíšem a rozmnožuje v nás posvěcující milost;³⁾ 2. oslabuje zlé žádosti a dává sílu ke všemu dobrému;⁴⁾ 3. otvírá nám vchod do života věčného.⁵⁾

Jenom *hodné* přijímání má takové účinky.

* „Kdo jí a pije (tělo a krev Páně) nehodně, odsouzení sobě jí a pije.“⁶⁾ (Jidáš.)

¹⁾ Jan 6, 55. ²⁾ Jan 6, 57. ³⁾ Jan 6, 57. ⁴⁾ Jan 15, 5. ⁵⁾ Jan 6, 55. ⁶⁾ 1. Kor. 11, 29.

*Chceme-li velebnou svátost oltářní hodně přijmouti, musíme se k tomu dobře připravit. * „Zkusíš sám sebe člověk, a tak z toho chleba jez a z kalicha pít.“¹⁾*

Příprava, které třeba jest k hodnému přijímání velebné svátosti oltářní, jest dvojí: jedna se týká duše, druhá těla.

Příprava duše se týkající záleží v čistotě svědomí a v pobožnosti srdce.

Čisté svědomí míti jest: aspoň bez těžkých hříchů býti t. j. ve stavu posvěcující milosti Boží se nalézati.

** Kdo sobě těžkého hříchu vědom jest, musí ho z celého srdce litovati, z něho se upřímně zpovídati a teprv po dosaženém rozhřešení kněžském může velebnou svátost oltářní přijmouti.*

Pobožnost srdce záleží:

1. ve zbuzování víry, naděje a lásky;

2. ve klanění se nejsvětější svátosti oltářní;

3. ve vděčném sobě připomínání smrti Ježíše Krista, na jejížto památku tato svátost ustanovena a jí požívati nařízeno jest;

4. v pokoře a v konání jiných křesťanských cností, zvláště pak v lásce k bližnímu.

** U večer před svatým přijímáním máme se modlením, rozjímáním, čtením nábožných knih a odepřením si i dovolených radovánek připravovati.*

Abychom velebnou svátost oltářní (i dle těla) hodně přijali, máme kromě nebezpečné nemoci:

1. od dvanácté půlnoční hodiny lačni býti, to jest, nemáme jísti, ani píti;

¹⁾ 1. Kor. 11, 28.

2. máme ve slušném oděvu a s největší uctivostí k stolu Páně přistupovati

b) O tom, co činiti máme přijímající velebnou svátost oltární.

Když před přijímáním konfiteor t. j. obecná zpověď se říká, máme ještě jednou lítost nad svými hříchy vzbuditi.

Když kněz lidu svatou Hostií ukazuje, máme se jí pokorně klaněti, a bijíce se v prsy, říkati: *Pane nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou (do srdce mého), ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.*

Přijímající Hostií svatou, otvíráme slušně ústa, klademe jazyk na dolní rty a берeme před sebe bílé roucho, neb modlitební knihu. I požíváme Hostií svatou beze všeho žvýkání a bez dalšího v ústech zadržování.

* Stane-li se, že svatá Hostie v ústech se přilepí, ne prstem, nýbrž jazykem ji odloupnouti máme.

c) O tom, co po svatém přijímání činiti máme.

Po svatém přijímání máme :

1. Kristu Ježíši za neskončenou milost děkovati, kterou nám tím prokázal, že k nám přijíti ráčil;

2. jemu v pokore se klaněti;

3. jemu se obětovati t. j. přislíbiti, že chceme všechny síly těla i duše své dle vůle jeho řídit;

4. jeho prositi, aby se svou milostí v nás stále ostával;

5. víru, naději a lásku vzbuzovati a všechna učiněná dobrá předsevzetí obnovovati;

6. jemu všechny své bídy a všechny potřeby duše i těla přednáseti.

* *V den svatého přijímání* máme zvláště : 1. le-
nosti se chrániti, doma dobré skutky konati, a nábožné
knihy čísti; 2. kostely navštívití a tam pobožně se
modlití; 3. světským radovánkám a zábavám všemožně
se vyhýbatí.

* §. 90. Obřady svátosti oltářní.

Svátost oltářní uděluje se takto: Nejprv říká mi-
nistrant ve jménu přijímajících: „*Konfiteor*“ t. j. obe-
cnou zpověď. Tím je vzbuzuje, aby hříchů svých želeli
a Boha o smilování prosili. Na to se k nim obrací
kněz a *modlí se*: „Smiluj se nad vámi všemohoucí
Bůh, a po odpuštění hříchů vašich přivediž vás k ži-
votu věčnému. Amen.“ A *žehnaje* jich, dí: „Promi-
nutí, rozhřešení a odpuštění hříchů vašich uděliž vám
všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Amen. „Pak
bere svatou Hostii z ciboria, ukazuje ji přítomným
řka: „Ejhle beránek Boží, který snímá hříchy světa!“
a opakuje třikráte: „Pane, nejsem hoden, abys vešel
pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena
bude duše má.“ Přitom zvoní ministrant, aby se vši-
ckni skroušeně v prsy bili a slova kněze opakovali.
Potom jde kněz ke každému zvlášt a *klade mu svatou
Hostii na jazyk*, řka: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista
zachovej duši tvou k životu věčnému. Amen.“ A očistiv
prsty své vodou, uschová velebnou svátost v tabernáklu.

§. 91. O svátosti pokání vůbec.

* Kdo ztratil roucho nevinnosti, které byl na křtu
svatém obdržel, a poskvřnil se hříchy, může opět duši
svou očistiti, hodně-li přijme *svátost pokání*.

Svátost pokání jest svátost, ve které k tomu zřízený kněz na místě Božím hříšníkovi hříchy po křestu svatém zpáchané odpouští, vyzná-li se z nich skroušeně a úplně, a má-li opravdovou vůli, se polepšiti a pravé pokání činiti.

Knězem zřízeným jest ten, který od svého biskupa ke slyšení zpovědi splnomocněn jest.

Svátosti pokání jest třeba všem, kteří po křestu svatém těžce zhřešili.¹⁾

Pokání jest *pravá svátost*, neboť: 1. Pán Ježíš ho ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *ustanovil* svátost pokání, an apoštolům svým pravil: „Přijměte Ducha svatého! Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.“²⁾

Svátost pokání má *viditelné znamení*. Jest to skroušené vyznání hříchů a slova kněžského rozhřešení: „Já tě rozhřešuji od hříchů tvých ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.

Svátost pokání uděluje také *neviditelnou milost*.

Svátostí pokání dosahujeme:

1. *odpuštění hříchů,³⁾*
2. *odpuštění trestu věčného,⁴⁾*
3. *milosti Boží (posvěcující),⁵⁾*
4. *pokoje svědomí.⁶⁾*

* Tresty *časné* (všecky) se spolu nepromijí, jak vidíme z příkladu Adama a Evy, Mojžíše a t. d. Tyto

¹⁾ Luk. 13, 3. ²⁾ Jan 20, 22. ³⁾ 1. Jan 1, 19. ⁴⁾ Luk. 23, 43. ⁵⁾ Luk. 17, 19. ⁶⁾ Filip. 4, 7.

musíme buď v životě tomto, anebo po smrti v očistci přetrpěti.

Spravedlivým se milost posvěcující *rozmnožuje*.

* Jenom *pravé* pokání má takové účinky. Nemůžeme však sami ze sebe pravé pokání činiti. K tomu nám pomáhá milost Boží skutečná. Onať osvěcuje nás, že poznáváme hříšný stav svůj, a vzbuzuje i posiluje nás, že hotovi jsme, upřímně se káti.

* Máme *uposlechnouti*, když nás milost Boží k pokání pobízí, abychom, odkládající pokání, milosti Boží neztratili a ve hříších svých nezahynuli.

Pravé pokání činiti, jest: k Bohu se zase obrátiti, od něhož jsme se hříchem odvrátili, hříchy své v ošklivosti míti, opravdu jich litovati, z nich se zpovídati, a za ně zadosť činiti.

Svátost pokání *uděluje* biskup a kněz od něho zřízený; v nebezpečenství smrti pak každý kněz. Avšak odpustění jistých velmi těžkých hříchů *vyhrazuje* sobě sám papež, nebo biskup. Hříchy *vyhražené* slují *zadržené pádové*.

Svátost pokání může *přijmouti* každý věřící, jak mile rozumem dospěl.

Chceme-li svátost pokání *hodně* přijmouti, musíme jako marnotratný syn:

1. o hříších svých přemýšleti (*svědomí zpytovat*);
2. je v ošklivosti míti (*skroušeně litovati*);
3. sobě umíniti, se polepšiti (*opravdové předsevzetí učiniti*);

4. ze hříchů se vyznati (*zpovídati*) ;

5. za ně se potrestati (*zadost činiti.*)

Ke svátosti pokání potřebí jest patera částek. To patero částek jest: 1. zpytování svědomí, 2. skroušenost a lítost, 3. opravdové předsevzetí, 4. zpověď, 5. zadostčinění.

Nejvíce záleží na lítosti, poněvadž bez lítosti odpuštění hříchů dosáhnouti nelze.

§. 92. O zpytování svědomí.

Svědomí zpytovati jest: sobě připomínati, čím jsme zhřešili od poslední zpovědi, neb od delšího času, aneb od té doby, když jsme počali hřích poznávati.

Při zpytování svědomí máme přede vším jiným Ducha svatého vzývati, aby nás osvětil, a nám poznati dal, jak a čím jsme zhřešili.

Při zpytování svědomí máme se upamatovati vůbec: zdali jsme myšlením, žádostmi, slovem aneb skutkem zhřešili.

Máme se také upamatovati na druh (neb rozdíl) a počet těžkých hříchů, jakož i na okolnosti, které hřích znamenitě zvětšují, aneb proměňují.

* Rozeznáváme rozličné *druhy* některých hříchů, n. p. pověry, krádeže, podvodu a lži.

* Rozeznáváme *okolnosti* osoby, místa a času. K vyšetření jich slouží otázky: Kdo? Co? Čí pomocí? Kde? Proč? Jak? Kdy — že co páchal's?

Při zpytování svědomí máme se upamatovati obzvlášť:

1. Zдали jsme jednali proti desateru Božích přikázání, aneb proti pateru církevních přikázání;

2. zdali jsme se dopustili jednoho aneb více vlastních, aneb také cizích hříchů;

3. zdali jsme opominuli bližnímu skutky milosrdné prokazovati, aneb jiné dobré činiti, co jsme povinni byli;

4. zdali jsme učinili zadost povinnostem stavu svého, anebo zdali jsme jich zanedbali.

Při zpytování zlých myšlenek máme pozorovati, zdali jsme v nich měli dobrovolné zalíbení, a při žádostech, zdali jsme svoliti, byť i skutek nebyl následoval.

Při zpytování svědomí můžeme se na počet těžkých hříchů upamatovati, rozpomínáme-li se, zdaž ten hřích každý den, každý týden neb měsíc, a kolikrát za den, za týden, za měsíc se stal.

* Nevíme-li na jisto počet, přidáváme k nejistému počtu slovíčko: „asi“.

Svědomí *zpytujeme* následovně:

1. *Vzhledem přikázání Božích a církevních:*

1. Modlil jsem se ráno, o poledni a na večer, před jídlem a po jídle i o klekání?

2. Nevyslovil jsem jména Božího neb svatých neuctivě? Nedušil jsem se nebo neklel?

3. Byl jsem v neděli a ve svátek nábožně přítomen mši svaté? Neohlédal jsem se, nešeptal nebo nesmál? Nepokoušel jsem i jiných?

4. Modlil jsem se za své rodiče? Poslouchal jsem je a choval se uctivě k nim? Poslouchal jsem své učitele? Neposmíval jsem se starším lidem?

5. Nebil jsem někoho? Nehněval jsem se na někoho? Nenadával jsem jemu? Netrýznil jsem zvířata?

6. Byl jsem stydlivý? Nemyslel jsem, nebo nemluvil něco nestydatého? Nedíval jsem se na něco hanebného? Nečinil jsem nečistých věcí sám se sebou, nebo s jinými?

7. Nevzal jsem něčeho? Vrátil jsem nalezenou věc? Neučinil jsem škody doma, na poli, nebo v zahradách?

8. Nelhal jsem? Nemluvil jsem zlých věcí o jiných? Nežaloval jsem na někoho bez příčiny?

9. a 10. Nežádal jsem věcí cizích?

1. a 3. Světil jsem svátky tak jako neděli? Zachoval jsem ustanovené posty?

2. *Vzhledem hříchů vlastních* (a sice hlavních) *a cizích*:

Nebyl jsem pyšný, lakomý, nestřídmý, závistivý a lenivý? Neradil jsem někomu ke hříchu? Neponoukal jsem ho k němu? Netajil jsem jeho hříchu?

3. *Vzhledem milosrdných skutků*:

Byl jsem štědrý k chudobným a potřebným? Navštěvoval jsem nemocné a provázel mrtvé, když jsem mohl? Pomáhal jsem neumělým spolužákům svým? Odpouštěl jsem křivdy mi učiněné? Modlil jsem se za živé i za mrtvé k Bohu?

4. *Vzhledem povinností stavu*:

Byl jsem vždy přítomen školní mši svaté? Modlil jsem se pobožně před učením i po něm? Byl jsem pozorlivý? Učil jsem se úlohám školním?

Na zpytování svědomí máme *takovou práci* vynaložiti, jakou vynakládáme na nejdůležitější díla. Zvláště ti mají sobě velikou práci vzíti, kteří málo

kdy se zpovídají, aneb kolikráte špatně se zpovídali, jakož i ti, kteří svědomí svého u večer nezpytují.

Kdo svědomí *nedbale* zpytuje, těžce hřeší, poněvadž nepůsobí s milostí Boží a v nebezpečí se vydává, že některý těžký hřích zapomene.

§. 93. O lítosti a skroušenosti.

Lítost a skroušenost jest ošklivost nad hříchem, nade všecko zlo a vnitřná bolest nad uražením Boha, s opravdovým předsevzetím, Boha nikdy více neuraziti.

Lítost a skroušenost má býti: 1. vnitřná, 2. nadpřirozená, 3. nade všecko, 4. všeobecná.

Lítost jest vnitřná, lituje-li hříšník netoliko ústy, ale také srdcem, to jest, nepronásí-li toliko skroušená slova, ale je-li také uvnitř v srdci lítostí proniknut. (Petr. Magdalena.)

*Lítost jest nadpřirozená, je-li hříšník k lítosti pohnut milostí Ducha svatého a z nadpřirozených příčin a důvodů. * Takové příčiny jsou: že Boha, to nejvyšší dobro, urazil, aneb že nebe ztratil a peklo zasloužil.¹⁾*

Lítost jest toliko přirozená, lituje-li hříšník svých hříchů a má-li je v ošklivosti jen z přirozených příčin a důvodů, k. p. že na tomto světě nešťastným učiněn jest, že byl zahanben, neb že se mu škoda stala. (Antioch. Saul.)

Pouze přirozená lítost není dostatečná k dosažení od Boha odpuštění.²⁾

¹⁾ 2. Kor. 7. 10. ²⁾ 2. Kor. 7. 10.

Lítost jest nade všecko, lituje-li hříšník více, že Boha urazil, než kdyby byl všecko na světě ztratil.

* N. p. když se více rmoutí, že Boha urazil, nežli by se rmoutil, kdyby mu rodičové umřeli.

Lítost jest všeobecná, litujeme-li všech hříchů, žádného nevyjímajíce.¹⁾

Lítost nadpřirozená jest dvojí: dokonalá a nedokonalá.

Lítost dokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost nad hříchem, proto že jsme Boha, nejvyšší dobro, které nade všecko milujeme, urazili; při tom musí býti opravdové předsevzetí, Boha nikdy více neuraziti. (David. Publikán.)

Abychom vzbudili dokonalou lítost, musíme:

- 1. Boha o milost k tomu prositi;*
- 2. dobře sobě k srdci bráti, že Bůh sám to jest, jehož jsme urazili;*

3. musíme se ve vzbuzování lítosti častěji cvičiti.

Člověk jest povinen, dokonalou lítost vzbuditi:

- 1. kdykoli některou svátost přijmouti má, ale ve stavu nemilosti se nalézá, a ke zpovědi příležitosti nemá;*

2. kdykoli jest v nebezpečství smrti.

Velmi užitečno jest, dokonalou lítost každý den vzbuditi, zvláště než spat jdeme. Dokonalá lítost působí odpuštění všech hříchů u těch, kteří nemajíce příležitosti, předce opravdovou vůli mají, co nejdřív možno, se zpovídati.

Lítost nedokonalá jest nadpřirozená bolest a ošklivost nad hříchem, buďto poněvadž hřích sám

¹⁾ Žalm 50, 11.

v sobě ošklivý jest, aneb poněvadž na něj ztráta nebe a věčný trest v pekle následuje; při tom musí býti opravdové předsevzetí, Boha nikdy více neuraziti.

Hříšník, jenž nedokonalou lítost vzbuzuje, musí skrze zásluhy Ježíše Krista odpuštění svých hříchů doufati, a Boha, jakožto původce vsí spravedlnosti a svého vlastního ospravedlnění, začínat milovati. (Lotr kající.)

Nedokonalá lítost působí jen *se zpovědí* odpuštění hříchů. Ona sice ke svátosti pokání postačí, předce ale má hříšník o to se snažiti, aby lítost dokonalou vzbudil.

* Obraz lítosti *dokonalé, nedokonalé* a jen *přirozené*: Otec jeden měl tři syny. První jej vroucně miloval a z lásky té i rozkazy jeho plnil. Když pak časem pochybil, srdečně plakal a prositi neustal, až rozhněvaného otce udobřil. Druhý také byl dobrý a poslušný a také provinění svých želel; ale více proto, že trest zasloužil, než že dobrého otce rozhněval. Třetí pak často se zlého depouštěl a litoval toho jen, když proto trestán byl.

§. 94. O opravdovém předsevzetí.

Opravdové předsevzetí jest upřímná vůle, život svůj polepsiti a nikdy více nehřešiti.

Kdo upřímnou vůli má, se polepsiti, musí u sebe ustanoviti, že chce:

1. *všech hříchů, jakož i blízkých příležitostí a nebezpečností ke hříchů se varovati;*

* Blízkou *příležitostí* míní se osoba, společnost, hra, místo a t. p. jimiž ke hříchu lákáni býváme.

2. *vší náklonnosti ke hříchu odporovati, a všech k zachování milosti potřebných prostředků se uchopiti;*

* Takové *prostředky* n. p. jsou : modlitba, půst, časté přijímání sv. svátostí, pamatování na Boha. (Josef egyptský.)

3. *cizí statek navrátiti, pohoršení, které hříchem spůsobil, a škodu, kterou bližnímu na cti, na statku, neb jiným způsobem učinil, zase napravit;* (Zacheus.)

4. *všem nepřátelům a protivníkům ze srdce odpustiti;* (Pátá prosba.)

5. *všecky povinnosti stavu svého bedlivě plniti.* (Davida svedla zahálka.)

* Aby hříšník pravý úmysl *v sobě vzbudil*, že se polepší, má : 1. Boha o milost k tomu prositi ; 2. častěji uvažovati, jak veliké dobro jest milost Boží, ana člověka nejšťastnějším činí, a jak veliké zlo jest hřích, an člověku nejvíce škodí.

§. 95. O zpovědi.

Zpověď jest skroušené vyznání, kterým hříšník před knězem k slyšení zpovědi náležitě zřízeným své spáchané hříchy na sebe žaluje, aby od něho rozhrěšení dosáhl.

* „Vyznání, hotové pokání.“ „Hotové zdraví, kdo nemoc poví.“ (Přísl.)

Zpověď *ustanovená jest* od Pána Ježíše, a potřebna k odpuštění hříchů.

* Vysvítá to *z moci*, kterou Pán Ježíš apoštolům a jich nástupcům udělil, totiž aby hříchy odpouštěli a zadržovali. Neboť má-li kněz spravedlivě a ne libo-

volně tuto moc vykonati, musí dříve rozsouditi, hoden-li jest hříšník rozhřešení čili ne. Úsudek tento může však kněz jen tehdaž učiniti, když hříšník sám z jednotlivých hříchů se vyzná a tudy vnitřní stav duše své knězi vyjeví.

* Z té příčiny žádali již sv. apoštolové, aby *věříci se zpovídali*. Sv. Jakub píše: „Vyznávejte se jedni druhým z hříchů svých, abyste spaseni byli.“¹⁾ A sv. Jan praví: „Budeme-li vyznávati hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy naše.“²⁾

Zpověď nazývá se *jenerální*, pakli se opakují všecky, neb aspoň více předešlých zpovědí.

* Ona jest *potřebna* těm, kteří neplatně se byli zpovídali. Ona jest *užitečna* zvláště těm, kteří stav svůj proměňují, aneb v nebezpečenství smrti se nalézají. Také jest užitečna před prvním svatým přijímáním, jakož i v čas missií a milostivého leta.

Zpověď má býti pokorná a úplná.

Zpověď jest *pokorná*, jestliže hříšník s pravým zahanbením a lítostí hříchy své vyznává a slova zpovědníkova za slova Boží považuje.

Zpověď jest úplná, jestliže hříšník na sebe všechny své těžké hříchy, z kterých se ještě platně nevzpovídal, před zpovědníkem s náležitou zevrubností, upřímností a bez přetváření žaluje, jak po pilném zpytování svědomí vinným býti se uznává.

* *Osobu*, s kterou kdo zhřešil, jmenovati nemá, a musí také pozorliv býti, aby něco neudal, co by bližnímu na cti škoditi mohlo.

¹⁾ Jak. 5, 16. ²⁾ 1. Jan 1, 9.

Zamlčí-li hříšník ve zpovědi nějaký těžký hřích úmyslně z bázně a lichého studu, neb z trestatelné nedbalosti, jest zpověď jeho nejenom neplatná, nýbrž takový hříšník dopouští se ještě nového a těžkého hříchu (svatokrádeže), jímž svátost pokání zneuctívá.

Hříšník, jenž ve zpovědi nějaký těžký hřích úmyslně neb z trestatelné neobanlivosti zamlčel, musí netoliko zo zamlčeného hříchu se zpovídati, ale také na sebe žalovati :

1. v kolika zpovědích ten hřích trestatelně zamlčel;

2. musí všechny zpovědi, v nichž ten těžký hřích zamlčel, úplně opakovati, jestliže se v nich také z jiných těžkých hříchů zpovídal ;

3. musí se zpovídati, zdali a kolikrát v takovém stavu nejsvětější svátost oltářní přijal, a zdali se to stalo také v čas velikonoční ;

4. musí říci, zdali také jiné svátosti v takovém stavu přijal.

Kdo bez viny na těžký hřích zapoměl, toho zpověď není neplatná. Hřích takový se mu také odpouští, ale jest povinen, při budoucí zpovědi ze hříchu toho se vyznati.

Abychom bázeň a lichý stud při zpovědi překonali, máme uvážiti :

1. že jsme se nestyděli před Bohem, jenž všechno vidí, hřešiti, a že jsme se nebáli, od něho věčně zatracenu býti ;

2. že lépe jest, z hříchů svých v soukromí zpovědníkovi se vyznati, nežli v hříších nepokojně žiti

býti, nešťastně umříti a při posledním soudu proto před celým světem zahanbenu býti;

3. že sám zpovědník svých vlastních křehkostí sobě povědom jest, a proto příčinu má, aby s hříšníkem útrpnost měl;

4. že zpovědník pod těžkým hříchem a pod nejprísnějšími časnými a věčnými tresty k mlčenlivosti zavázán jest.

* Máme se častěji zpovídati: 1. poněvadž častěji hřešíváme a pokání odkládati nebezpečno jest; 2. poněvadž nás častější zpověď od příležitosti hříchu chrání, v milosti Boží posiluje, a nám k útlému svědomí dopomáhá.

Hříšník má ve zpovědi:

1. vždy zřetelně, a pokud možno jest, počestnými slovy se vyjádřiti;

2. má tak mluvit, aby jen od zpovědníka, ne však také od přistojících slyšen byl.

Nejsme povinni, i ze všedních hříchů se zpovídati, jest to však velmi užitečno a radno. Neb mnohý má za všední hřích, co skutečně těžkým býti může.

Prvé, nežli ze hříchů svých zpovídati se počneme, klekneme, a udělavše kříž svatý, řekneme zpovědníkovi:

Prosím vás, ctihodný otče, o svaté požehnání, abych se z hříchů svých dobře a úplně vyzpovídati mohl.

Dosáhnuvše od zpovědníka požehnání, modlíme se, jestliže čas a okolnosti toho dovolují, obecnou zpověď neb konfiteor. Zní pak takto:

Já bídny hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu, Marii, jeho důstojné matce, všem milým svatým, a vám, otče duchovní, na místě Božím, že jsem od poslední zpovědi, která se stala . . . často a mnoho zhřešil myšlením, řečí a skutky, zvláště pak se vinen dávám těmito hříchy: . . .

Zde začínáme dle svrchu předepsaného způsobu, a jak se před Bohem vinnými uznáváme, ze svých hříchů se zpovídati. Pak zavíráme zpověď následujícími slovy:

Těch a všech svých jiných, vědomých i nevědomých hříchů, kterých jsem se buďto sám dopustil, anebo kdež jsem příčinou byl, že od jiných zpáchány byly, srdečně lituji, proto že jsem Boha, nejvyšší a milování nejhodnější dobro, jimi urazil. Činím také opravavá předsevzetí, nikdy více nehřešiti, a všelike příležitosti ke hříchu se varovati. Žádám vás, ctihodný otče, o kněžské rozhřešení a o spásitelné pokání.

Po skončené zpovědi máme na slova zpovědníkova pozor dáti, a když nás rozhřešuje, v prsy se bíti a hříchů svých litovati.

* Kdo kajícím *není*, nemůže rozhřešení obdržeti, a kdyby ho obdržel, bylo by neplatné.

§. 96. O zadostčinění.

Zadostčiněním, kterého ke svátosti pokání potřebí jest, rozumíme skutky, jež kněz hříšníkovi ukládá ku pokání za hříchy, z nichžto se zpovídal.

* Kněz má moc i povinnost, hříšníkovi skutky kající k pokání uložiti; neboť Pán Ježíš udělil apošto-

lům a jich nástupcům moc, nejen rozvazovati, nýbrž i zavazovati.

* Kněz *ukládá* hříšníkovi kající skutky :

a) co tresty *k pokání* :

1. aby se křivdy Bohu hříchem učiněné napravily ;
2. aby hříšník těmito skutky hřích na sobě trestal ;
3. aby mu zasloužené časné tresty odpuštěny byly ;

b) co prostředky *k vyléčení* :

4. aby pro budoucnost byl opatrnější a tak suadno opět nezhřešil.

Hříšník *nemůže* nižádným pokáním sám ze sebe Bohu *zadost učiniti*, proto že hřích jest neskončená urážka velebnosti Boží a taková může jenom neskončenou náhradou napravena býti.

Neskončenou *náhradu* velebnosti Boží *dal Pán Ježíš* smrtí svou na kříži. Kdo za hříchy své dle možnosti pokání činí, stává se účastným zadostčinění Kristova a proto jest pokání jeho Bohu milé a jemu samému prospěšné.

Hříšníci jsou, ačkoli Kristus za hříchy zadost učinil, předce povinni, i sami zadost činiti :

1. *poněvadž ti, jenž zadostčinění Kristova chtějí účastni býti, spolu se přičiniti, a co mohou, také konati musejí, aby urážky, které Bohu učinili, zase napravili ; (Zacheus.)*

2. *poněvadž Bůh hříšníky, jímžto vinu hříchů a tresty věčné odpouští, někdy ještě i časně trestává. (David.)*

Zadostčinění jest tak potřebná částka svátosti pokání, že kromě příhody, kdyby nemožno bylo, ho vykonati, svátost pokání by neúplná byla.

Modliti se, postiti se, almužnu dávatí, a jiné kající skutky, jenž s velikostí a povahou hříchů se srovnávají, bývají hříšníkovi na pokání uloženy.

* *Dříve trvaly tresty kající podle těžkosti hříchů více dnů, týhodnů, měsíců, ano i let.*

Uložené pokání máme vykonati:

- 1. s pokorným srdcem,*
- 2. věrně, jak uloženo jest,*
- 3. bez odkladu, co nejdříve možná.*

* Máme i jiné kající skutky na pokání sobě uložiti: 1. poněvadž víme, že ani naše největší obět nedostačí, aby se napravila křivda Bohu hříchem učiněná; 2. poněvadž církev pro mdlobu naši neukládá vždy takových trestů, jaké by za hříchy naše patřily.

* Takové kající skutky jsou: delší modlitby konati, pokrm, neb zábavu sobě odeprítí, chudých podporovati, chrám Páně, neb poutnické místo navštívití, všeliké zlé příhody trpělivě snášeti a t. p.

I odpustky jsou prostředek, jímžto lze za časné tresty aneb pokuty zadost činiti.

§. 97. O odpustcích.

Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které bychom po odpuštění vině hříchů v tomto životě, aneb po smrti trpěti měli.

* Odpustky zakládají se na pokladu církve t. j. na neskončených zásluhách Ježíše Krista, na zásluhách bl. panny Marie a jiných svatých. Zásluhy tyto nám církev svatá skrze odpustky přivlastňuje a tak spravedlnosti Boží na místě nás náhradu dává. Neboť ma-

jíce obcování svatých, jsme co údové jednoho těla spojení a tudy nadbytek jedněch, druhým prospívá.

Katolickým křesťanům náleží o odpustcích věřiti:

1. že pravá církev od Krista Ježíše moci dosáhla, odpustky udělovati;

2. že nám velmi užitečno, odpustky od církve udělené získati.

* Církev *má moc* odpustky udělovati. Neboť Pán Ježíš řekl sv. Petru: „Cožkoli rozvážeš na zemi, rozvázáno bude i na nebi.“¹⁾ A všem apoštolům také řekl: „Cožkoli rozvážete na zemi, rozvázáno bude i na nebi.“²⁾ Proto církev vždy odpustky udělovala³⁾ a posud uděluje.

* Odpustky *udělují* v církvi: 1. papež, co nástupce Petrův pro celou církev; 2. biskupové, co nástupcové apoštolův, pro své diecese.

Jsou plnomocné, i také neplnomocné odpustky.

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů, ježto hříšník zasloužil.

* Kdo *plnomocných* odpustků skutečně dosáhl, zbaven jest všech trestů, které by na tomto, neb na onom světě trpěti měl, tak že by jistě do nebe vešel, kdyby v tu chvíli umřel.

Neplnomocné odpustky jsou ty, kterými ne všechny časné tresty, nýbrž jen nějaký díl těch trestů se odpouští. Takové jsou odpustky 40. dnů jednoho neb více roku.

* Kdo n. p. *odpustků 40. dnů* dosáhl, zbaven jest tolika trestů, kolik by byl odkál, kdyby v prvotní církvi po 40 dní byl pokání činil.

¹⁾ Mat. 16. 19. ²⁾ Mat. 18. 18. ³⁾ 2. Kor. 2, 6.

Odpustky milostivého leta (*jubilejní*) jsou odpustky plnomocné, kterých uděluje papež každý 25. rok, aneb jindy z důležitých příčin a se zvláštními výhodami.

* *Výhody* takové *záleží v tom*, že zpovědníci v roce jubilejním zvláštní moc mají, která se týká slibů a pádů zadržených.

Církev nás svými odpustky zúplna od povinného za hříchy zadostčinění neosvobozuje; chce jen:

1 ducha kajicnosti v nás vzbudit, a odměniti horlivost, s kterou skutky pokání vykonáváme;

2. ku pomoci přispěti naší slabosti a nedostatečnosti, jenžto nám někdy překáží, že Bohu tak dosti nečiníme, jak bychom měli.

Každý *katolický křesťan* může odpustkův dosáhnouti.

K dosažení odpustků se žádá:

1. abychom byli ve stavu milosti Boží;

2. abychom předepsané výmínky vyplnili.

* Máme se *častěji* o získání odpustkův přičiniti, poněvadž často hřešíme, a nevíme, zdali jsme za hříchy dosti učinili a odpustkův jistě dosáhli.

Odpustky mohou také dušem v očištcí na způsob přímluvy prospěti, jsou-li i k tomu uděleny; tu však musejí živí od církve k získání odpustků předepsané dobré skutky Bohu za mrtvé obětovati.

* §. 98. Obřady svátosti pokání.

Kněz oděn rochetou a štolou, sedí ve zpovědnici a *žehná* hříšníka tu klečícího, prose zaň Boha, by se z hříchů svých hodně a úplně vyznal. Když hříšník

se vyzpovídal, dává mu zpovědník *spasitelná naučení* a ukládá mu nějaký kající skutek na pokání. Potom se *modlí* kněz, aby Bůh nad hříšníkem se smiloval, jemu hříchy odpustil, rozhřešení udělil a ho k životu věčnému vedl. Na to pozdvihuje ruku, žehná ho sv. křížem a uděluje mu *odpuštění hříchů* slovy: „Já tě rozhřešuji od hříchů tvých ve jménu Otce, i Syna, i Duha svatého. Amen.“ Posvátný ten úkon *uzavírá* kněz modlitbou: „Utrpení Pána našeho Ježíše Krista, zásluhy bl. panny Marie a všech svatých, a cokoli jsi dobrého učinil, aneb zlého přetrpěl, napomáhejž tobě k odpuštění hříchů, k rozmnožení milosti a k odplatě života věčného. Amen.“

§. 99. O svátosti posledního pomazání.

* Bůh nám přispívá pomocí svou v každé době života našeho. Nejvíce potřebujeme pomoci Boží, když těžce nemocní jsme, abychom podle úmyslu Božího se zachovali a z nemoci své užitek měli. Této obzvláštní pomoci Boží nabýváme svátostí *posledního pomazání*.

Poslední pomazání jest svátost, ve které nemocný skrze pomazání svatým olejem a skrze předepsanou modlitbu kněžskou milosti Boží ku prospěchu duše, a častěji také i těla, dosahuje.

Tato svátost jmenuje se poslední pomazání, poněvadž mezi vším svatým pomazáním, které Pán a Spasitel náš církvi své poručil, naposledy se udělovati má.

Poslední pomazání jest *pravá svátost*, neboť: 1. Pán Ježíš ho ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *ustanovil* poslední pomazání. Víme to ze slov sv. Jakuba, kteráž obsahují rozkaz Páně, aby nemocní olejem mazáni byli.

* Sv. Jakub píše: „Stůně-li kdo z vás, uveď k sobě kněží církve, ať se modlí nad ním, mažíce ho olejem *vejměnu Páně*; a modlitba víry uzdraví nemocného a polehčí jemu Pán a jestliže ve hříších jest, budou jemu odpuštěny.“¹⁾

Poslední pomazání má *viditelné znamení*. Jest to mazání svatým olejem a modlitba kněžská.

* Kněz *maže* nemocného na očích, uších, nose, ústech, rukou a nohou, řka při tom: „Skrze toto svaté pomazání a neskonale milosrdenství své odpustiž tobě Pán, cokoli jsi zavinil svým zrakem (sluchem, čichem, chutí a řečí, citem, chůzí a žádostí).“

Poslední pomazání uděluje také *neviditelnou milost*.

Poslední pomazání působí:

1. *rozmnožení posvěcující milosti Boží;*

2. *odpuštění všedních, i také oněch těžkých hříchů, z kterých nemocný, ačkoli se přičinil, zpovídati se zapoměl, nebo nemohl;*

3. *osvobození od zlých následků hříchů a jich ostatků;* (jakož jsou: slabost duše a veliká náchylnost ku statkům a radostem vezdejším.)

4. *sílu k odporování útokům a pokušením ďábelským;*

5. *pomoc proti příliš velké úzkosti pro bližící se smrt a nastávající soud;*

6. *častěji také tělesné zdraví, jestliže ke spasení duše slouží.*

¹⁾ Jak. 5, 14.

* Poslední pomazání může *udělovati* jenom kněz církevní; zvláště jest to úřad farářův.

Poslední pomazání může *přijmouti* každý katolický křesťan, jenž rozumem dospěl a povážlivě onemocněl. Možná-li, má ho přijmouti, dokud ještě při zdravém rozumu jest.

* *Nesmí* tu svátost přijmouti vojín před bitvou, kněz nebo lékař v čas nakažlivé nemoci, aneb zločinec před popravou.

Poslední pomazání smí nemocný *tolikráte* přijmouti, kolikráte nebezpečně onemocní; ale v jedné nemoci jenom jednou.

Nemocný má se k poslednímu pomazání připraviti se živou vírou a silnou důvěrností v Boha, s úplným odevzdáním se do vůle Boží; přede vším pak má svatou zpověď milost Boží získati, aneb, nemůže-li se zpovídati, má dokonale svých hříchů litovati.

Domácí mají k poslednímu pomazání na stůl čisté roucho prostříti, kříž svatý a dvě voskové svíce postavit, do čisté nádoby trochu svěcené vody nalíti a na talíř něco soli, bavlny a čtyry lněné pásy nachystati.

* *Kříž* nám připomíná, že nám Pán Ježíš všeliké milosti svou smrtí na kříži vydobyl. *Svíce* hoří jako na oltáři k úctě nejsvětější svátosti oltářní. *Svěcenou* vodou kropí kněz nemocného. *Solí* a *bavlnou* stírá kněz svatý olej s prstů svých. *Páskami* zavazují se na ruku a nohu nemocného ona místa, která kněz mazal svatým olejem. Sůl, bavlna i pásy mají se potom spáliti.

Posledního pomazání není ke spasení nevyhnutelně potřebí, předce však nemá nemocný zanedbatí je přijmouti, a sice pro tolikero milostí, kterých jím nabývá.

* Kdo přijímá pomazání, šťastné mívá dokonání. (Přisl.)

* §. 100. Obřady svátosti posledního pomazání.

Kněz oděn rochetou a štolou, *nese nejsvětější svátost* do domu nemocného, při čemž kostelník se světlem předchází a zvoní, aby věřící klekli a tělu Páně se klaněli. Vchází do obydlí nemocného, dí kněz: „Pokoj domu tomuto a všem přebývajícím v něm.“ On jim *přeje pokoj*, poněvadž tento křesťanu dává sílu, aby ani v neštěstí malomyslným nebyl.

Pak položí kněz bursu na stůl a *kropí nemocného* svěcenou vodou, aby ho napomenul, srdce své očistiti od hříchů svých. Na to *zpovídá* nemocného *a podává mu tělo Páně* řka: „Přijmiž bratře (sestro) na cestu pokrm těla Pána našeho Ježíše Krista; on sám tě ostríhej ode všeho zlého a doprovod do života věčného. Amen.“

Potom kráčí kněz mezi modlitbou přítomných k nemocnému, klade mu ruku na hlavu a *žehnaje ho modlí se*, aby vzkládáním rukou jeho a vzýváním všech andělů a svatých vyhasla v něm všeliká moc ďáblova. Pak *maže ho* olejem nemocných v podobě kříže na nástrojích pěti smyslů řka: Skrze toto sv. pomázaní a neskonale milosrdenství své odpustiž tobě Pán, cokoli jsi zavinil svým zrakem atd. Je-li však nemocný ve velikém nebezpečení života, maže ho jenom na čele.

Ukončiv pomazání, setře kněz solí svatý olej s prstu, a poklekna *prosí Boha* v modlitbách následujících, aby nemocného zachoval, rány jeho zhojil, všechny bolesti těla i duše od něho vzálil a vnitřní i zevnitřní zdraví mu navrátí, by kázní jeho polepšen, milostí jeho zachována se viděl. Pak povstane kněz a dává nemocnému *jenerální absoluci* (apoštolské požehnání), aby se účastným stal plnomocných odpustků, které církev svatá umírajícím skrze toho požehnání uděluje. Při tom má nemocný hříchů svých upřímně litovati a nejsvětější jméno Ježíš nábožně vzývati. Konečně *kropí* kněz nemocného svćenou vodou, podává mu k políbení kříž Páně, napomíná ho k trpělivosti, důvěře a odevzdanosti do vůle Boží, a pak odchází.

§. 101. O svátosti svćení knězstva.

Slovem *knězstvo* neb *duchovenstvo* rozumíme papeže, biskupy a kněze, jakož i ty služebníky církve, kteří vyššího a nižšího posvěcení dosáhli. Oni tvoří společně stav kněžský neb duchovní.

* Pán Ježíš sám v církvi své stav kněžský *založil*, an apoštoly kněžími nového zákona učinil.¹⁾ Chtěl pak Pán Ježíš, aby kněžství v církvi jeho vždy trvalo; proto sv. apoštolové jiných kněží zřízovali²⁾ a jich nástupcové posud to činí.

* Ačkoliv kněžství jen jedno jest, má předce rozličné úřady. K náležitému a svatému vykonávání úradů těchto potřebí jest duchovní *moci* a zvláštní *milosti*. Tato moc a milost se uděluje *svćením*.

¹⁾ Luk. 22, 19. ²⁾ Sk. ap. 14, 22.

* Rozeznáváme čtvero nižších svěcení, totiž: *vrátných, čtenářů, zaklínačů a přísluhovačů*; pak troje vyšší svěcení, totiž: *podjáhnů, jáhnů a kněží*. Svěcení na kněze jest svátostí.

Svátost svěcení kněžstva vůbec jest svátost, kterouž těm, jenž službě církevní se oddávají, duchovní moc a obzvláštní milost propůjčena bývá, aby jisté církevní úřady ke cti Boží a ke spasení duší náležitě a svatě vykonávali.

Moc svěcení kněžstva záleží v tom :

1. že kněží chleb a víno v pravé tělo a v pravou krev Pána našeho Ježíše Krista proměňovati a jej nebeskému Otci obětovati mohou;

2. že věřícím hříchy odpustiti aneb zadržeti mohou. (Věřící nazývají se duchovním tělem Pána Ježíše.)

Svátost svěcení kněžstva zvlášť jest svátost, kterouž těm, jenž se na kněžství světí, moc jak nad pravým tělem Ježíše Krista, tak také nad tělem duchovním, to jest, nad věřícími, se uděluje.

Svěcení kněžstva jest *pravá svátost*, neboť : 1. Pán Ježíš ho ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *ustanovil* svátost svěcení kněžstva. Svatí apoštolové udíleli kněžím modlitbou a vzkládáním rukou¹⁾ neviditelnou milost.²⁾ Poněvadž pak jenom Pán Ježíš s viditelným znamením neviditelnou milost spojití může, tedy jisté jest, že on tuto svátost ustanovil.

¹⁾ Sk. ap. 14, 21. ²⁾ 2. Tim. 1, 6.

Svátost svěcení kněžstva má *viditelné znamení*. Biskup vzkládá ruce na svěcence, modlí se nad nimi a podává jim posvátné nádoby.

Svátost svěcení kněžstva uděluje také *neviditelnou milost*. Onať:

1. rozmnožuje posvěcující milost a uděluje zvláštní milost, která svěcence k řádnému zastávání úřadů kněžských spůsobilé činí;

2. vtiskuje duši nezrušitelné znamení, kterým svěcenci od ostatních věřících se rozeznávají a službě Boží zcela oddávají. Proto se může jenom jednou přijmouti.

* Jen biskupové mohou na kněze *světiti*. Oni nabývají k tomu moci zvláštním svěcením na biskupy.

* Kdo na kněze *svěcen býti* má, musí potřebné umění míti, a neúhonného života a dobré pověsti býti.

Svátost svěcení kněžstva není sice jednotlivým osobám, ale celé církvi *potřebná*.

* §. 102. Obřady svátosti svěcení kněžstva.

1. *Tonsura a nižší posvěcení.*

Kdo službě církevní se oddává, bývá od biskupa v kostele zvláštním obřadem přijat do stavu duchovního. Obřad ten nazývá se *tonsura* či pleš. Biskup *stříhá* čekateli stavu duchovního díl vlasů ve způsobu kříže na znamení, že se marnosti světské odřící a jen Bohu živ býti má. Spolu ho *obléká* rochetou řka: „Pán obleč tebe v člověka nového, podle Boha stvořeného ve spravedlnosti a svatosti opravdivé.“ Od té doby

sluje *klerikem* (duchovním), od řeckého slovu *kleros* (podíl), poněvadž Bůh a jeho služba jest jeho podílem.

Klerikové bývají společně ve zvláštním domě, který se nazývá *seminář* (semeniště) neb *alumnát*. Proto také slují seminaristé neb alumni. V semeništi přebývají po čtyry roky a vzdělávají se pro budoucí povolání. Oděv kleriků jest dlouhý černý šat, zvaný *klerika* neb *talár*. K taláru nosí okolo krku pásek řecený *kolár* a na hlavě *biret* neb *quadrát*.

Za nějaký čas uděluje biskup klerikům v kostele *čtvero nižších svěcení*. Biskup je svěťí za *vrátné*, an jim mezi modlitbou klíče kostelní a zvonek odevzdává. Tím nabývají klerikové moci, dvěře kostelní otvírati a zavírat, hodných do kostela vpouštěti a nehodným vstup zabráňovati. Biskup je svěťí za *čtenáře*, an jim mezi modlitbou písmo svaté odevzdává. Tím nabývají moci, v kostele písma svatá, vyjma evangelium, předčítati. Biskup je svěťí za *zaklínače*, an jim mezi žehnáním a modlitbou knihu odevzdává, která zaklínání obsahuje. Tím nabývají moci, zlé duchy vymítati. Biskup je svěťí za *přísluhovače*, an jim mezi modlitbou a žehnáním svícen se svíčkou a mešní konvičky odevzdává. Tím nabývají moci, o mši svaté přísluhovati.

2. Svěcení na podjáhny a jáhny.

Ve čtvrtém roku uděluje biskup klerikům mezi mší svatou *vyšší posvěcení*. Nejprv je svěťí na podjáhny.

Svěcení na podjáhny děje se takto: Biskup *připomíná* svěcencům těžké povinnosti, jaké na sebe berou, totiž ustavičnou čistotu zachovati a denně kněžské hodinky (breviář) se modliti. Jsou-li k tomu odhodláni,

vrhnou se na tváře své a mezi tím biskup klečí a *modlí se* s přítomnými *litanie* ke všem svatým. Pak povstane a *žehná je třikráte*, prose Boha, aby těch, které vyvolil, požehnati, posvětiti a posilniti ráčil. Potom *podává* každému *kalich* s patenou, *konvičky* s vodou a vínem, zahalí mu hlavu humerálem, navlékne mu na levou ruku *manipul* a přioděje ho *dalmatikou*. Tím nabývá moci, o slavné mši svaté přisluhovati, epištolu čísti a při obětování kněze vodu do vína přimíchati.

Svěcení na jáhny děje se takto: Biskup *taže se* arcijáhna, jsou-li podjáhnové hodni, aby na jáhny svěcení byli. Když tento přisvědčí, vrhnou se všickni na tváře své, biskup pak *modlí se litanie* ke všem svatým a *žehná je* jako při svěcení na podjáhny. Na to každého *světí vzkládáním rukou a modlitbou*, jako za časů apoštolských, odívá ho *štolou* a *dalmatikou* a dává mu sv. *evangelium*. Tím nabývá moci, o slavné mši svaté přisluhovati, sv. evangelium zpívati, s povolením kázati, křtíti a svátost oltářní podávati.

3. *Svěcení na kněžství.*

Svěcení na kněze děje se takto: Biskup slouží mši svatou až ku konci epištoly. *Po epištole* posadí se na křeslo u oltáře a *táže se*, zdali přítomní jáhnové také hodni jsou, aby na kněze posvěcení byli. Arcijáhen odpovídá: „Pokud lidská křehkost poznati dá, vím a dosvědčuji, že jsou hodni.“ Na to jim *vykládá* biskup vysokou hodnost a povinnosti stavu kněžského. Pak se vrhnou všickni na tváře své a biskup *se modlí* s kněžími okolo něho klečícími *litanie* ke všem svatým, aby tito za svěcence u Boha se přimlouvali. Na konec

litanií vstane biskup a *žehná je třikráte*. Potom *vzkládá* biskup a přítomní kněži každému zvlášť *ruce na hlavu*, což naznačuje zvláštní ochranu Boží, pod kterou nastávající kněz k hodnému zastávání úřadu svého se staví. Pak drží biskup s přítomnými knězi pravici nad svěcenci a *modlí se*, aby Bůh i požehnání Ducha svatého, i kněžskou moc na ně vyliti ráčil.

Po té *přeloží* biskup každému *štolu* přes prsy v podobě kříže řka: „Vezmi na se břímě úřadu Páně; neb jeho jest sladké a břímě lehké.“ Tím značí se břímě úřadu kněžského, kteréz z lásky k Ježíši ukřižovanému ochotně nésti má. Pak vzývá Ducha svatého a *maže olejem katechumenů* přední dva prsty svěcenců, jimiž se velebné svátosti dotýkají a dlaně jejich, prose Boha, aby těchto rukou požehnal a posvětil. Tím se jím uděluje moc žehnati a světiti. Hned po tom *podává kalich s vínem a patenu s hostií* každému, řka: „Přijmiž moc, přináseti obět mše svaté za živé i za mrtvé ve jménu Páně.“ Pak následuje evangelium, které zpívá jeden ze svěcenců.

K obětování všickni *podávají hořící svíci* biskupovi na znamení vroucí lásky ke Kristu Ježíši, který z lásky k nám se obětoval. Od té doby *čtou noví kněži s biskupem celou mši svatou* z missálu nahlas, čímž se uvádějí v úřad svůj. Po „Agnus Dei“ dává biskup svěcencům políbení pokoje a po přijímání svém jim *uděluje nejsvětější svátost* pod způsobou chleba. Pak říkají všickni apoštolské *vyznání víry* na znamení své pravověrnosti. Na to *vzkládá* biskup na každého zvlášť *ruce* řka: „Přijmiž Ducha svatého; kterým odpustíš hříchy, odpustějí se jim, a kterým je zadržíš, zadržány jsou.“ Pak jim *rozvazuje zadní díl ornátu*

na znamení, že dosáhli úplné moci kněžské a dokonává s nimi mši svatou.

Konečně tiskne biskup obě ruce každého novokněze mezi své vlastní a *táže se ho*: „Slibuješ mi a nástupcům mým uctivost a poslušnost?“ Novokněz odpovídá: „Slibuji.“ I políbí ho biskup řka: „Pokoj Páně budiž vždycky s tebou.“ Na to krátce napomíná všech, aby úřad svůj svatě zastávali, poroučí se jich modlitbám a uděluje jim své požehnání.

§. 103. O svátosti stavu manželského.

* *Stav manželský* jest řádné spojení jednoho muže a jedné ženy ke společnému živobytí.

Bůh sám již v ráji stav manželský *ustanovil*.

* Dle nařízení Božího mělo manželství toliko mezi dvěma osobami, *mužem a ženou, stávati* a po celý život nerozlučitelným býti.¹⁾ Později však se lidé od tohoto původního nařízení Božího odchýlili.

Pán Ježíš stav manželský nejen opět tak zavedl, jak ho Bůh ustanovil, nýbrž ho i *za svátost povýšil*.

Svátost stavu manželského jest nerozlučitelný svazek, kterým se dvě svobodné křesťanské osoby, muž a žena, řádně s sebou oddávají, k čemuž jim Bůh tou svátostí uděluje milost, aby ve svém manželském stavu až do smrti bohabojně setrvali a děti své křesťansky vychovali.

* Poněvadž stav manželský *nerozlučitelný* jest, nemůže jeden z manželů za živobytí druhého v nový sňatek manželský vstoupiti. Z veledůležitých příčin však dovo-luje se *rozvedení* manželů t. j. aby pospolu živi nebyli.

¹⁾ Mat. 19, 6.

Stav manželský jest *pravá svátost*, neboť: Pán Ježíš ji ustanovil, 2. má viditelné znamení, 3. uděluje neviditelnou milost.

Pán Ježíš *povýšil* stav manželský za svátost. *Apoštol Pavel jmenuje tuto svátost velikou v Kristu a církvi, poněvadž duchovní sjednocení Krista s jeho církví vypodobňuje.*¹⁾

* An spojení Kristovo s církví na milosti *se zakládá*, tudy nemůže i spojení manželské bez milosti býti. Milost však může obsahovati toliko ustanovením Ježíše Krista.

Svátost stavu manželského má *viditelné znamení*. Jest to slib, kterým se snoubenci zavazují u oltáře.

Svátost stavu manželského *uděluje také neviditelnou milost*.

Svátost stavu manželského působí mimo rozmnožení posvěcující milosti tuto zvláštní:

1. *aby manželé nábožně spolu až do smrti živi byli;*

2. *aby děti své v bázni Boží vychovali.*

Stav manželský jest ustanoven:

1. *k rozmnožení pokolení lidského;*²⁾

2. *ke společné a obapolné pomoci manželů;*³⁾

3. *jako prostředek proti nepořádné žádosti těla.*⁴⁾

Stav manželský jest vůbec k rozmnožení pokolení lidského potřebný, ne však pro každého člověka zvlášť; neboť stav svobodný jest pro jednotlivé osoby dokonalejší.

¹⁾ Efes. 5, 32. ²⁾ 1. Moj. 1, 28. ³⁾ 1. Moj. 2, 18. ⁴⁾ 1. Kor. 7, 2.

Církev žádá od osob, jenž ve stav manželský vstupují :

1. *aby mezi nimi překážky sňatku manželskému odporující nebylo ;*

2. *aby z úmyslu, jenž s božským ustanovením této svátosti se srovnávají, v ten stav vstoupily ;*

3. *aby také v bázni Boží s čistým svědomím v ten stav vstoupily a proto dříve ke svaté zpovědi a ke svatému přijímání šly.*

** Překážky manželství jsou dvojí:*

1. *takové, které manželství neplatné činí, n. p. pokrvenství a švakrovství do 4. stupně, nekřesťanské náboženství strany druhé atd.*

2. *takové, které manželství nedovolené činí, n. p. prostý slib čistoty, přípověď manželství osobě jiné atd.*

** Manželství mezi katoliky a nekatoliky (smíšené) sice platné jest, předce však ho církev nikdy neschvalovala a nikdy nedovolila, leč by prvé bylo katolické vychování dítek písemně se pojistilo. (Revers.)*

Ti, jenž ve stav manželský vstupují, musejí po předešlých třech ohláškách, u přítomnosti dvou svědků, před svým vlastním farářem (neb od něho splnomocněným kužem) manželskou věrnost sobě připověděti, a od něho požehnání přijmouti.

Povinnosti manželů k sobě vespolek jsou :

1. *aby pokojně a křesťansky spolu živi byli ;*

2. *aby muž svou ženu jako své vlastní tělo miloval,¹⁾ živil a opatroval, žena pak může ve slušných věcech poslušna byla ;²⁾*

¹⁾ Efes. 5, 25. ²⁾ Efes. 5, 22.

3. aby v starostech a v soužních sebe vespolek neopouštěli, nýbrž až do smrti věrně spolu setrvali.¹⁾

Povinnosti manželů k dítkám jsou, aby je křestansky vychovali a o jejich věčné spasení i časné potřeby pečovali.²⁾

* §. 104. Obřady svátosti stavu manželského.

Svátost ta uděluje se obřadem církevním, který se nazývá kopulace či *oddavky*.

Oddavky dějí se takto: Kněz oděn rochetou a štolou barvy bílé přistoupí k oltáři a obrátiv se k snoubencům, tu stojícím, *táže se* ženicha a pak nevěsty, zdali z dobré vůle a ne z přinucení jeden druhého sobě berou a spolu žíti chtějí až do smrti. Když oba přisvědčili, *vykládá* jim krátce povinnosti stavu manželského. Potom podají ženich a nevěsta sobě pravou ruku a *slibují sobě*, že chtějí mezi sebou lásku a věrnost manželskou zachovati, sebe neopouštěti a dobré i zlé spolu snášeti až do smrti. Slib ten i *přísahou potvrzují* dokládajíce: „K tomu mi dopomáhej Pán Bůh, matka Boží a všickni svatí. Amen.“ Na to kněz *ovine štolou pravé ruce jejich* řka: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj. Pán Bůh všemohoucí rač vás spojití; já pak z úřadu svého kněžského potvrzují mezi vámi manželství to ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.“ I *žehná je* svatým křížem a *kropí* svěcenou vodou.

Po oddavkách kněz *žehná prsteny* snubné na oltáři a dává je novomanželům na znamení obapolné lásky a nerozlučitelnosti stavu manželského. Potom po-

¹⁾ 1. Moj. 2, 24. ²⁾ Efes. 6, 4.

klekna s přítomnými, *modlí se* přiměřenou modlitbu a propouští je s přáním, aby jim dal Bůh štěstí a své svaté požehnání. Konečně *uvádí nevěstu*, pakli svobodná a zachovalá jest.

§. 105. O svátostinách.

* Hřích prvotný zbavil člověka milosti Boží a uvalil na něho i na celou přírodu kletbu Boží, vykoupením Kristovým pak přišlo spasení všelikému stvoření. Církev svatá nám přivlastňuje vykoupení to. Ona nám uděluje milost Boží prostředkem *svátostí* a snímá kletbu Boží s nás i s přírody prostředkem *svátostin*.

Svátostiny jsou posvátná jednání, která církev svatá zavedla, aby jisté spasitelné účinky vyprosila.

Tyto *účinky* jsou: 1. odpuštění všedních hříchů a časných trestů; 2. dosažení skutečných milostí a jiných dobrodiní, jsou-li spasení našemu prospěšna; 3. ochrana proti ďáblu a pokušením jeho.

Svátostiny jsou buď *svěcení*, neb *žehnání*, aneb *zaklínání*.

Svěcení jest posvátné jednání, kterým církev nějakou osobu neb věc k účelům svatým ustanovuje.

* Nejhlavnější svěcení *osob* jest: korunování papeže, císaře a krále, a svěcení opata. Nejhlavnější svěcení *věcí* jest: svěcení chrámu, oltáře, zvonu, svatých olejů, kostelních nádob a rouch, hřbitova, kříže, vody, obrazů a pokrmů.

Žehnání jest posvátné jednání, kterým církev na nějakou osobu neb věc požehnání Boží vyprošuje.

* Nejhlavnější žehnání jest : požehnání novokněze, požehnání kněžské o mši svaté, požehnání nejsvětější svátostí, úvod šestinedělky a církevní pohřeb.

Zaklínání jest posvátné jednání, kterým církev nějakou osobu neb věc od vlivu zlého ducha osvobozuje.

Svátostiny *podobají se* svátostem; jsou vša k od nich podstatně *rozdílny*, a sice :

1. svátosti ustanovil Pán Ježíš, svátostiny pak církev svatá;

2. svátosti mají moc působení od Ježíše Krista, svátostiny pak nabývají moci z modliteb církve;

3. svátosti působí vnitřní naše posvěcení, svátostiny pak k němu dopomáhají, an nimi církev skutečných milostí nám vyprošuje;

4. svátosti jsou nevyhnutelně potřebny, svátostiny pak jen prospěšny.

Pátá hlavní částka.

O křesťanské spravedlnosti.

* *Spravedlivým* jest, kdo vůli Boží plní. Vůli Boží známe z přikázání Božích a církevních. V každém přikázání se něco zapovídá, a něco poroučí. Co se zapovídá, jest zlé, a toho se máme varovati. Co se poroučí, jest dobré, a to máme činiti. Kdo s milostí Boží zlého se varuje a dobré činí, jak to učení Kristovo žádá, nazývá se *křesťansky spravedlivým*.

Křesťanská spravedlnost jest, abychom se zlého varovali a dobré činili.

Díl první křesťanské spravedlnosti jest :

Varuj se zlého.

§. 106. Pojem a rozdíl hříchu.

Pravým a jediným zlem jest hřích. On nám na těle i na duši škodí a časné i věčné tresty připravuje. * „Hřích bídné činí národy.“¹⁾

Hřích vůbec jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího. „Každý, kdož činí hřích, činí i nepravost a hřích jest nepravost.“²⁾

Hřích jest dvojí: 1. hřích prvopočátečný neb dědičný, *2. hřích skutečný* neb osobní.

Hřích prvopočátečný neb dědičný *jest onen, kterého Adam v ráji a my v Adamovi se dopustili, a který jsme od něho zdědili.*

¹⁾ Přísl. 14, 34. ²⁾ 1. Jan 3, 4.

* Hřích ten sluje *dědičný*, proto že ho všickni lidé i s tresty a záhubnými následky jeho dědí. „Skrze jednoho člověka hřích na tento svět vešel a skrze hřích smrt; tak na všechny lidi smrt přešla, v němž všickni zhřešili.“¹⁾)

Maria, matka Boží, hřích Adamův nezdédila; pro zásluhy Ježíše Krista, Syna svého, byla od poskurnění hřichu prvopočátečního uchována a tudy bez poskurny hřichu počata.

Hřích skutečný neb osobní *jest přestoupení zákona Božího, jehož se hříšník sám dobrovolně dopouští.*

* Hřích skutečný sluje také *osobní*, aby se rozeznával od hřichu dědičného, jehož potomci Adamovi osobně nezpáchali.

Hřichu skutečného aneb osobního dopouštíme se :

1. *myslením*; * „Převrácená myšlení odlučují od Boha.“²⁾)

2. *řečí*; * „Z každého slova prázdného, kteréž mluvití budou lidé, vydají počet v den soudný.“³⁾)

3. *skutky*; * Na soudě Božím přijme „každý na těle vlastním, jakž činil, buďto dobré, neb zlé.“⁴⁾)

4. *opominutím toho, co činiti povinni jsme.*
* „Kdo umí dobře činiti a nečiní, má hřích.“⁵⁾)

Rozdíl mezi skutečnými hříchy jest tento: Některé hříchy jsou těžké neb smrtelné, jiné pak malé neb všední.

* Také jsou hříchy *vlastní* a *cizí*. Hříchy *vlastní* jsou ty, které sami pácháme. Hříchy *cizí* jsou ty, které

¹⁾ Rím. 5, 12. ²⁾ Moudr. 1. 3. ³⁾ Mat. 12, 36. ⁴⁾ 2. Kor. 5, 10. ⁵⁾ Jak. 4, 17.

sice jiní páchají, ale nám se také za vinu přičítají, když příčinou jsme, že někdo zhřešil, aneb ve hříchu trvá.

Hřích smrtelný jest těžké přestoupení zákona Božího.

On se nazývá *smrtelným hříchem*, poněvadž jím *zbavuje se duše duchovního života, to jest, posvěcující milosti Boží; člověk stává se nepřitelem Božím a vinným věčné smrti.*

Aby hřích byl *smrtelným*, žádá se: 1. důležitost předmětu neb zákona, který se přestupuje; 2. dostatečná jeho známost; 3. úplné svolení neb svoboda v jednání beze všeho přinucení.

* Hřích smrtelný jest nejvyšší *ohavný*, neboť hříšník: 1. zpouzí se proti Bohu; 2. pohrdá mocí Boží; 3. dopouští se velkého nevděku k Bohu.

* Hřích smrtelný jest nejvyšší *záhubný*, neboť: 1. zbavuje člověka přízně Boží, všech zásluh pro nebe a pokoje svědomí; 2. hanobí na něm obraz Boží a činí ho otrokem ďábla a hříchu; 3. odnímá mu milost posvěcující a uvrhuje ho do věčného ztracení.

* Když hříšník nehledí hned milosti Boží nabytí, rozmáhá se hřích v duši jeho čím dále tím více. Nejprve povstává ze hříchu opakovaného *hříšný zvyk*, tak že hříšník bez bázně hřeší. Když se zvyku podává, povstává *hříšná vášně*, tak že silně touží po hříchu. A když ještě vášni povoluje, povstává *hříšná náruživost*, tak že se mu zdá, jako by hříchu již ani odpírati nemohl. On ztrácí lásku k Bohu, k sobě a k bližnímu, stává se otrokem hříchu a nachází se ve *stavu nepravosti*, který se stále horší, pokud se neobráti.

Všedními hříchy jmenujeme malá přestoupení zákona Božího.

Přestoupení jest *malé*: 1. když předmět méně důležitý jest; 2. když zákona méně sobě vědomi jsme; 3. když v jednání svém úplné svobody nepožíváme.

* Máme i všedních hříchů se *varovati*: 1. poněvadž i jimi Bůh uražen bývá; 2. poněvadž jimi lásky k Bohu a milosti Boží nám ubývá a proto snadno do hříchů těžších klesáme; 3. poněvadž jimi mnohých darů Božích a zásluh pro nebe se zbavujeme; 4. poněvadž jimi časné tresty na sebe uvalujeme.

Chranidla proti hříchu jsou: *bdělost* a *modlitba*. Pán Ježíš dí: „Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení.¹⁾“

* *Bdělostí* se míní, abychom zlé příležitosti se varovali, hned prvnímu lákání ke hříchu odporovali a hříšnou žádost v sobě přemáhali. *Modlitbou* se míní, abychom častěji ohavnost hříchu, hořké umučení Páně a poslední věci člověka uvažovali, v pokušení na Boha pamatovali, jej o pomoc prosili, a matku Boží, anděla strážce a svého patrona o přímluvu vzývali.

Druhové hříchů.

Rozdílní druhy skutečných hříchů jsou:

1. *sedmero hlavních hříchů,*
2. *šestero hříchů proti Duchu svatému,*
3. *čtvero hříchů do nebe volajících,*
4. *devatero cizích hříchů.*

¹⁾ Mat. 26, 41.

§. 107. 0 sedmeru hlavních hříchů.

Sedmero hlavních hříchů jest: 1. pýcha, 2. lakomství, 3. smilstvo, 4. závist, 5. obžerství, 6. hněv, 7. lenost.

* Tyto hříchy jmenujeme *hlavní*, poněvadž jsou hlavou neb pramenem skoro všech nepravostí.

Pýcha jest přílišná vážnost sebe sama a nezřízené bažení po přednostech.¹⁾ (Farao.²⁾ Lucifer.³⁾

* Z pýchy *pochází*: Domýšlivost a ctižádost, nevěra, kacírství a nevážnost náboženství, pohrdání bližním, nesnášenlivost, svévolnost, neposlušnost a pokrytství.

Lakomství jest nezřízené milování statků ve zdejších.⁴⁾ (Achab.⁵⁾ Giezi.⁶⁾

* Z lakomství *pochází*: Nepokoj, lest a podvod, nespravedlnost, zrada, křivé přísahy, nemilosrdnost a zatvrzelost srdce.

Smilstvo jest nezřízená žádost po tělesných rozkoších.⁷⁾ (Putifarka.⁸⁾ Starcové.⁹⁾

* Ze smilstva *pochází*: Zaslepenost mysli, prudká žádost po časném žití, zapomenutí na Boha, na smrt a budoucí soud, zoufání nad spasením svým.

Závist jest truchlení nad štěstím bližního, jako by našemu štěstí na ujmu bylo.¹⁰⁾ (Bratři Josefovi.¹¹⁾ Saul.¹²⁾

* Ze závisti *pochází*: Pomluva, na cti utrhaní, křivé posuzování, nenávidění bližního, radování se z neštěstí a zármutek ze štěstí bližního.

¹⁾ Sir. 10, 15. ²⁾ 2) Moj. 5, 2. ³⁾ Isai. 14, 24. ⁴⁾ Sir. 10, 10.

⁵⁾ 3. Kr. 21. ⁶⁾ 4. Kr. 5. ⁷⁾ Žid. 13, 4. ⁸⁾ 1. Moj. 39.

⁹⁾ Dan. 13. ¹⁰⁾ Moudr. 2, 24. ¹¹⁾ 1. Moj. 37. ¹²⁾ 1. Kr. 18, 8.

Obžerství jest nezřízené dychtění po jídle a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje.¹⁾ (Holofernes.²⁾ Baltasar.³⁾

* Z obžerství *pochází*: Prostopášnost, hádky, nestydatost, nečistota, mrhání času i jmění, zkáza zdraví, oslabení duševních sil a schopností.

Hněv jest nezřízené rozhořčení mysli, kter é člověka ke mstě popouzí.⁴⁾ (Kain.⁵⁾ Esau.⁶⁾

* Ze hněvu *pochází*: Nenávist, pomatenost mysli, sváry, hádky a různice, hanění a zlořečení, rvačky a vraždy.

Lenost jest nedbalost a omrzelost ve všem, co se Boha a spasení duše týká.⁷⁾ (Lenivý služebník.⁸⁾ Bláznivé panny.⁹⁾

* Z lenosti *pochází*: Nedbalost ve službách Božích, zanedbání povinných prostředků duševních, truchlivost, malomyslnost, nekajicnost a zoufalství.

§. 108. O šesteru hříchů proti Duchu svatému.

Šestero hříchů proti Duchu svatému jest:

1. *zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti*; To činí, kdo směle a bez bázně hřeší, spoléhaje na milosrdenství Boží. (Amon.)¹⁰⁾

2. *nad milosrdenstvím Božím zoufati*; To činí, kdo se naděje zřekl, že by mu Bůh odpustil. (Jidáš.)¹¹⁾

3. *poznané křesťanské pravdě odpírati*; To činí, kdo o pravé víře přesvědčen jsa, o ní pochybuje a proti ní brojí. (Židé.)¹²⁾

1) Řím. 13, 13. 2) Judith 12, 20. 3) Dan. 5, 2. 4) Efes. 4, 31. 5) 1. Moj. 4, 5. 6) 1. Moj. 27, 41. 7) Přísł. 6, 6. 8) Luk. 19, 23. 9) Mat. 25, 3. 10) 4. Kr. 21, 20. 11) Mat. 27, 5. 12) Sk. 7, 51.

4. *bližnímu svému milosti Boží nepřátí a záviděti*; To činí, kdo se rmoutí pro cnosti a milosti, jakých bližní nabyt, an mu je závidí. (Kain.¹)

5. *ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzele míti*; Srdce takové má kdo se ničím od hříšného úmyslu a života odvrátiti nedá. (Farao.²)

6. *v životě nekajícím úmyslně až do konce setrvati*. To činí, kdo sobě umíní, nikdy se nepolepšiti. (Lotr na levici.)³)

Tyto hříchy jmenujeme hříchy *proti Duchu svatému*, poněvadž jimi hříšník zvláště Duchu svatému odporuje, an milostí jeho pohrdá.

Tyto hříchy se neodpustí ani na tomto světě, ani na onom (lcč velmi těžce.⁴) Neboť hřích nemůže odpuštěn býti bez pokání; pokání však nemůže činiti, kdo milostí Boží pohrdá.

§. 109. O čtveru hříchů do nebe volajících.

Čtvero hříchů do nebe volajících jest:

1. *úmyslná vražda*; * Řekl Bůh Kainovi: „Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země.“⁵)

2. *němý neb sodomský hřích*; * Řekl Hospodin: „Křik Sodomských a Gomorských rozmnožen jest a hřích jejich obtížen jest příliš.“⁶

* Jest to ohavný *druh smilstva*. On sluje hřích *němý*, dílem proto že se o něm pro jeho ohavnost ani mluvíti nemá, dílem také proto, že hříšník, maje se vyznati, ho zamlčuje a tudy jako němý jest. On sluje hřích *sodomský*, poněvadž se ho Sodomité dopustili.

¹) 1. Moj. 4, 4. ²) 2. Moj. 7, 13. ³) Luk. 23, 39. ⁴) Mat. 12, 31. ⁵) 1. Moj. 4, 10. ⁶) 1. Moj. 18, 20.

3. *utiskování chudých lidí, vdov a sirotků;*

* Písmo sv. dí: „Z líce (vdovy utiskované) vstupují slzy až do nebe a Pán nebude se z nich těšiti.¹⁾

4. *zadržování aneb ujímání mzdy dělníkům.*

* Písmo sv. dí: „Aj mzda dělníků, kterou jste jim zadrželi, křičí: a křik jejich vešel v uši Pána zástupců.“²⁾

Tyto hříchy jmenujeme *do nebe volající*, poněvadž dle písma svatého do nebe o pomstu volají, t. j. spravedlnost Boží k přísnému trestání vyzývají.

§. 110. 0 devateru cizích hříchů.

Devatero cizích hříchů jest:

a) Před skutkem:

1. *ke hříchu raditi*; Řekl Kaifáš lidu: „Užitečno jest vám, aby jeden člověk umřel za lid, a ne aby všecken národ zahynul.“³⁾

2. *hřešiti veleti*; Napsal David list Joabovi: „Postavte Uriáše v předu boje a opusťte ho, aby, jsa poražen, zahynul.“⁴⁾

3. *ke hříchu ponoukati*; * Jeroboam udělal dvě zlatých telat a řekl lidu: „Hle bohové tvoji Izraeli, kteříž tebe vyvedli ze země egyptské.“⁵⁾

b) Mezi skutkem:

4. *ve hříších povolovati*; * „Šavel přivolil k usmrcení jeho (Štěpána).“⁶⁾

5. *hříchy tajiti neb zamlčovati*; * Řekl Petr Safíře: „Pověz mi ženo, za toliko-li jste podali pole? A ona řekla: Ano, za tolik.“⁷⁾

¹⁾ Šir. 35, 19. ²⁾ Jak. 5, 4. ³⁾ Jan. 11, 50. ⁴⁾ 2. Kr. 11, 14.

⁵⁾ 3. Kr. 12, 28. ⁶⁾ Sk. ap. 7, 59. ⁷⁾ Sk. ap. 5, 8.

6. *hříchu netrestati*; * Pán Bůh řekl: „Souditi bude dům jeho (Heliho), poněvadž věděl, že nešlechetně činí synové jeho, a netrestal je.“¹⁾

c) Po skutku:

7. *hříchy vychvalovati*; * Židé chválili Heroda, že sv. apoštola Jakuba usmrtiti dal.²⁾

8. *ve hříších podíl bráti*; * Baltasar rozkázal, jsa opilý, aby přinesli nádoby zlaté a stříbrné, kteréž odnesl Nabuchodonosor, otec jeho, z chrámu, aby pili z nich.³⁾

9. *cizí hříchy zastávati* (aneb vymlouvati); * Fariseové chtěli zastávati strážných hrobu Páně).⁴⁾

Tyto hříchy jmenujeme *cizí*, poněvadž je sice jiní páchají, avšak i tomu se přičítají, kdo jich spoluvinným jest.

* *Máme*, kdekoli můžeme, zlému *brániti*: 1. z lásky k Bohu, který se hříchem uráží; 2. z lásky k bližnímu, který si hříchem škodí; 3. z povinnosti stavu svého.

Díl druhý křesťanské spravedlnosti jest : Čiň dobré.

Dobré jest, co se zákonem Božím se srovnává. Se zákonem Božím srovnávají se cnosti a dobré skutky.

§. 111. 0 cnosti vůbec.

Cnost jest stálá vůle a snažení po dobrém. Rozeznáváme cnosti *vlité* a cnosti *nabyté*.

¹⁾ 3. Kr. 3, 13. ²⁾ Sk. ap. 12, 2. ³⁾ Dan. 5, 2. ⁴⁾ Mat. 28, 14.

* *Cnost vlitá* jest dar, který Bůh duši naší s posvěcující milostí vlévá čili vštěpuje. Ona nás činí schopné a ochotné, abychom křesťanský spravedlivě žili.

* *Cnost nabytá* jest hbitost v dobrém, kterou člověk s milostí Boží častým cvičením nabyl.

Ke cnostem vlitým náleží *božské* cnosti, a ke cnostem nabytým *mravné* cnosti.

Jest více druhů cností, které křesťan konati má; jsou totiž božské a mravné cnosti.

§. 112. O božských cnostech. •

Božské cnosti jsou ty, které přímo k Bohu směřují, a k nimž Bůh neprostředným podnětem jest.

Božské cnosti jsou tři: víra, naděje a láska.

Víra křesťanská jest nadpřirozené světlo, dar Boží, od Boha vštípená cnost, kterouž všecko pevně a neomylně za pravé máme, co Bůh zjevil a co církev katolická věřiti ukládá.

Víra jest ku spasení nevyhnutelně *potřebna*. Písmo sv. dí: „Bez víry nemožno jest líbiti se Bohu.¹⁾

Víra má býti: 1. *obecná*, 2. *stálá*, 3. *činná*.

* *Obecná* jest, když všemu věříme, co Bůh zjevil a církev věřiti ukládá.

* *Stálá* jest, když ani při posměchu a potupě, ani v protivenství věřiti nepřestáváme.

* *Činná* neb *živá* jest, když ji skutky svými ukazujeme.

Naděje křesťanská jest nadpřirozená, od Boha vštípená cnost, kterou vše od Boha důvěrně žádáme a očekáváme, cokoli nám slíbil.

¹⁾ Žid. 11. 6.

Naděje jest ku spasení nevyhnutelně *potřebna*.
Písmo sv. dí: „V naději spasení jsme.“¹⁾

Naděje má býti: 1. *pokorná*, 2. *stálá*, 3. *činná*.

* *Pokorná* jest, když doufáme ne pro zásluhy své, nybrž pro zásluhy Ježíše Krista.

* *Stálá* jest, když ani při množství hříchů, ani u velikém neštěstí doufati nepřestáváme.

* *Činná* jest, když svědomitě konáme, co ku spasení našemu pomáhá.

Láska křesťanská jest nadpřirozená, od Boha vštípená cnost, kterou Pána Boha, poněvadž nejvyšší dobro jest, pro něho samého, bližního pak pro Boha jako sebe samého milujeme.

Láska jest ku spasení nevyhnutelně *potřebna*.
Písmo sv. dí: „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.“²⁾

Láska má býti: 1. *nade všecko*, 2. *stálá*, 3. *činná*.

* *Nadevšecko* jest, když si Boha více vážíme, nežli všeho jiného na světě, a když hotovi jsme, raději všecko, i sám život ztratiti, nežli Boha hříchem urazit.

* *Stálá* jest, když ani ve štěstí, ani v neštěstí Boha milovati nepřestáváme.

* *Činná* jest, když ochotně činíme, co Bůh prikazuje, a nečiníme, co zapovídá.

Člověk jest pod smrtelným hříchem povinen, tyto tři božské cnosti vzbuzovati:

1. *hned jak užívání rozumu nabyt;*

2. *častěji v živobytí;*

3. *v čas těžkého pokušení proti těm cnostem;*

4. *v nebezpečství života a na loži smrtelném.*

¹⁾ Řím. 8, 24. ²⁾ 1. Jan 3, 14.

§. 113. O mravných cnostech.

Mravné cnosti jsou ty, kterými mravy křesťana tak se zřizují, že se Bohu líbí.

* Slovem „*mravy*“ rozumíme svobodné jednání křesťana, které zákonem přikázáno jest.

Nejhlavnější mravné cnosti jsou tyto čtyry: 1. opatrnost, 2. střídmost (mírnost), 3. spravedlnost, 4. síla (udatnost).

Opatrnost záleží v tom, že schopných prostředků k dobrému užíváme (Šalomoun.)¹⁾

Střídmost záleží v tom, že nezřízené náklonnosti krotíme. (Josef eg.)²⁾

Spravedlnost záleží v tom, že jsme vždy hotovi, každému dáti, po povinni jsme. (Zacheus.)³⁾

Síla záleží v tom, že nižádnými překážkami od konání dobrého odstrašiti se nedáme. (Apoštolové.)⁴⁾

§. 114. O cnostech hlavním hříchům odporných.

Následující cnosti stojí na odpor hlavním hříchům:

1. Pokora pýše, *2. štědrost* lakomstvu, *3. čistota* smilstvu, *4. láska* závisti, *5. střídmost* obžerstvu, *6. trpělivost* hněvu, *7. horlivost* v dobrém lenosti.

Pokorným jest, kdo své slabosti poznává a pro ně se poníží. (Sv. Pavel.)⁵⁾

Štědrým jest, kdo ze statku svého nuzným ochotně uděluje. (Tobiáš.)⁶⁾

¹⁾ 3. Král. 3, 5. ²⁾ 1. Moj. 39, 10. ³⁾ Luk. 19, 8. ⁴⁾ Sk. ap. 5, 40. ⁵⁾ 1. Kor. 15, 9. ⁶⁾ Tob. 1, 19.

Čistotným jest, kdo všech nečistých myšlení, řečí a skutků se vystříhá. (Suzanna.)¹⁾

Láskavým jest, kdo ze štěstí bližního se raduje a k němu napomáhá. (Booz.)²⁾

Strídmým jest, kdo pokrmu a nápoje mírně užívá. (Mládenci žid.)³⁾

Trpělivým jest, kdo všeliké protivenství tíše snáší. (Job.)⁴⁾

Horlivým v dobrém jest, kdo ochotně koná, co se Boha a spasení jeho týká. (Apoštolové.)⁵⁾

§. 115. O šesteru povinnosti.

Ku křesťanské spravedlnosti náležejí také povinnosti, které Ježíš Kristus obzvláště naporučil.

* On pravil: „*Hledejte* nejprv království Božího a spravedlnosti jeho.“⁶⁾ „Chce-li kdo za mnou přijíti, *zapři* sebe sám, *vezmi* kříž svůj a *následuj* mne.“⁷⁾ „Učte se ode mne, neboť jsem *tichý a pokorný* srdcem.“⁸⁾ „*Milujte* nepřátely své, dobře činite těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vám protivenství činí a utrhnají vám.“⁹⁾

Povinnosti, které Ježíš Kristus obzvláště naporučil, jsou:

1. *hledati nejprv království Božího a spravedlnosti jeho*; * To činí, kdo všeho bedliv jest, co mu ku spasení slouží.

2. *zapříti sebe samého*; * To činí, kdo náklonnostem a libostem svým nepovoluje.

¹⁾ Dan. 13, 23. ²⁾ Ruth 2. ³⁾ Dan. 1. ⁴⁾ Job. 1. ⁵⁾ Sk. ap. 6.

⁶⁾ Mat. 6, 33. ⁷⁾ Mat. 26, 24. ⁸⁾ Mat. 5, 44.

3. *vzítí kříž svůj*; * To činí, kdo oddaně a trpělivě obtíže stavu svého snáší.

4. *následovati Krista*; * To činí, kdo dle učení a příkladu Kristova život svůj spravuje.

5. *tichým a pokorným býti*; * To činí, kdo ku každému láskav jest, s ním útrpnost má a se nad ním nevynáší.

6. *milovati nepřátely své; dobře činiti těm, kteří nás nenávidí; modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a nám utrhaží.*

§. 116. O osmeru blahoslavenství.

Ku křesťanské spravedlnosti náleží také osmero výborných cností, kterým Kristus Pán na hoře vyučoval a pro které člověka blahoslaveným nazval.¹⁾

Ony jsou následující:

1. *Blahoslaveni chudí duchem: nebo jejich jest království nebeské.* * Chudí duchem jsou, kdož pro chudobu svou nereptají, aneb na bohatství sobě neza-
kládají a skromně o sobě smýšlejí. (Sv. Pavel.²⁾

2. *Blahoslaveni tiší: nebo oni země vladnouti budou.* * Tiší jsou, kdož křivdy trpělivě a klidně snášejí. (Pán Ježíš.³⁾

3. *Blahoslaveni lkající: nebo oni potěšení budou.* * Lkající jsou, kdož vlastních neb cizích hříchů oplakávají. (Petr.⁴⁾

4. *Blahoslaveni, kteří lačnější a žíznějí po spravedlnosti: nebo oni nasyceni budou.* * Lační a žízniv

¹⁾ Mat. 5, 3—10. ²⁾ 1. Kor. 7. 3. ³⁾ Luk. 23, 33. ⁴⁾ Mar. 14, 72.

po spravedlnosti jsou, kdož touží a se přičinují, každým dnem spravedlivějšími se stati. (David.¹⁾

5. Blahoslavení milosrdní: nebo oni milosrdenství dojdou. * Milosrdní jsou, kdož bližním z útrpnosti v tělesných i duševních potřebách pomáhají. (Tobiáš.²⁾

6. Blahoslavení čistého srdce: nebo oni Boha viděti budou. * Čistého srdce jsou, kdož svědomí svého ani myšlenkami a žádostmi hříšnými neposkvřňují, aneb ho ihned očišťují. (Sv. Alois.)

7. Blahoslavení pokojní: nebo oni synové Boží slouti budou. * Pokojní jsou, kdož i při vlastní škodě s bližním pokoj zachovati usilují. (Abraham.³⁾

8. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost: nebo jejich jest království nebeské. * Protivenství pro spravedlnost trpí, kdož pro víru a cnosti své soužení bývají. (Mučenníci.)

§. 117 O dobrých skutečích.

Křesťanské dobré skutky jsou činy, ježto se Bohu líbí a křesťanu, který je provozuje, k zásluze jsou. * Záslužným sluje skutek, jemuž před Bohem odplata náleží.

Dobré skutky jsou *záslužny*, neboť jimi zasluhujeme: 1. rozmnožení milosti posvěcující;⁴⁾ 2. život věčný, jenž odplatou jest.⁵⁾

Dobré skutky, mají-li záslužny býti, *musíme vykonati*: 1. dobrovolně a ve stavu milosti posvěcující;⁶⁾ 2. ne z přirozených neb marných ponutek, nýbrž z lásky k Bohu.⁷⁾

¹⁾ Žalm 41, 2. ²⁾ Tob. 4, 8. ³⁾ 1. Moj. 13, 8. ⁴⁾ Mat. 25, 29. ⁵⁾ Mat. 5, 12. ⁶⁾ Jan 15, 5. ⁷⁾ Mat. 10, 42.

Dobré skutky vykonané ve stavu hříšném, *stávají se záslužnými* teprv, když hříšník milosti posvěcující opět nabyl.

Dobré skutky můžeme vykonati jenom *pomocí* skutečné milosti Boží.¹⁾

Dobré skutky jsou ku spasení *potřebny*, neboť „všeliký strom, jenž nenese ovoce dobrého, vyřát bude a na oheň uvržen.“²⁾

Nejpřednější dobré skutky jsou: 1. modliti se, 2. postiti se, 3. almužnu dávati.

Ony slují *nejpřednější* dobré skutky, poněvadž cokoli dobrého a záslužného učiniti můžeme, k některému z těchto tří skutků náleží.

Modlitbou rozumíme všechny skutky, jež ku počtě Boží směřují; *postem* rozumíme všeliké se-
bemrtvení; *almužnou* rozumíme všeliké prokazování milosrdenství bližnímu.

§. 118. O skutech milosrdných.

Milosrdné skutky bližnímu prokázané jsou dvojí: *tělesné*, pakli se týkají těla, a *duchovní*, pakli se týkají duše.

Tělesných skutků milosrdných jest následujících sedm:

1. *lačné krmiti*; (Vdova v Sareptě.³⁾)
2. *žíznivé napájeti*; (Rebeka.⁴⁾)
3. *pocestné do domu přijímati*; (Abraham.⁵⁾)
4. *nahé odívati*; (Tabitha.⁶⁾)
5. *nemočné navštěvovati*; (Setník.⁷⁾)

¹⁾ Filip. 2, 13. ²⁾ Mat. 7, 19. ³⁾ 3. Kr. 17, 15. ⁴⁾ 1. Moj. 24, 18. ⁵⁾ 1. Moj. 18, 3. ⁶⁾ Sk. ap. 9, 39. ⁷⁾ Mat. 8, 6.

6. *vězně vysvobozovati*; (Věřící.¹⁾)

7. *mrtvé pochovávat*. (Tobiáš.²⁾)

Duchovních skutků milosrdných jest následujících sedm :

1. *hřešící trestati*; (Pán Ježíš a Fariseové.³⁾)

2. *neumělé učit*; (P. J. a Samaritánka.⁴⁾)

3. *pochybujícím dobře raditi*; (P. J. a mládenec.⁵⁾)

4. *zarmoucené těšiti*; (P. J. a vdova Naimská.⁶⁾)

5. *křivdy trpělivě snášeti*; (Apoštolové.⁷⁾)

6. *ubližujícím mile odpouštět*; (Sv. Štěpán.⁸⁾)

7. *za živé a za mrtvé k Bohu se modliti*.⁹⁾

§. 119. 0 křesťanské dokonalosti.

Křesťanská dokonalost *záleží v tom*, že prázdní nepořádné lásky k světu a k sobě, ve všem a nade všecko Boha milujeme a jemu živi jsme.

* Máme se *snažiti*, dokonalými býti: 1. poněvadž to Pán Ježíš poručil; 2. poněvadž tím větší odplaty v nebi dojdeme, čím světěji na zemi žijeme; 3. poněvadž lehce ke zlému svedení býti můžeme, pakli v dobrém stále neprospíváme.

Abychom k dokonalosti *dospěli*, musíme:

1. horlivě se modliti, pilně slovo Boží poslouchati a častěji svaté svátosti přijímati;

2. stále se přemáhati a zapírat;

3. každé dílo své v milosti Boží a bohumilým způsobem vykonati.

¹⁾ Sk. ap. 9, 25. ²⁾ Tob. 12, 22. ³⁾ Mat. 23, 27. ⁴⁾ Jan 4, 24. ⁵⁾ Mat. 19, 21. ⁶⁾ Luk. 7, 13. ⁷⁾ Sk. ap. 5, 41. ⁸⁾ Sk. ap. 7, 59. ⁹⁾ Jak. 5, 16.

K dosažení dokonalosti odporučil také Pán Ježíš zvláštní prostředky, které nazýváme *evangelické rady*.

Evangelické rady jsou následující tři:

1. *dobrovolná chudoba*; ¹⁾ * Ji zachovávají, kdož se všech statků vezdejších a žádosti po nich odříkají.

2. *ustavičná čistota*; ²⁾ * Ji zachovávají, kdož nejen tělesných rozkoší se chrání, nýbrž i ve stav manželský nevstupují, aby tím lépe Bohu sloužiti mohli.

3. *dokonalé poslušství pod správcem duchovním*. ³⁾ * To zachovávají, kdož ochotně vůli vrchních svých se podrobují, není-li proti vůli Boží.

Tyto tři věci slují evangelické *rady*, poněvadž je Pán Ježíš ve sv. evangeliu všem lidem neporučil, nýbrž jednotlivým jen radil. ⁴⁾

Evangelické rady jsou *povinni* zachovávat i jenom osoby řeholní a ti, kdož k tomu slibem se zavázali.

¹⁾ Mat. 19, 21. ²⁾ Mat. 19, 12. ³⁾ Mat. 16, 24. ⁴⁾ Mat. 19, 11.

Přídavek.

O posledních věcech člověka.

Čtyry poslední věci člověka jsou: smrt, soud, peklo, království nebeské.

§. 120. O smrti.

Smrt jest rozdělení duše od těla. Po smrti se uloží tělo do hrobu, duše však se navrátí k Bohu.

Všickni lidé musejí umříti. Písmo svaté dí: „Uloženo jest lidem jednou umříti.“¹⁾

Že všickni lidé umříti musejí, pochází od hříchu, kterého se Adam v ráji dopustil.²⁾

Kdyby Adam byl nezhřešil, byli bychom také podle těla nesmrtelní zůstali. Smrt jest pokuta hříchu.³⁾

Kdy a jak zemřeme, nevíme. Bůh zajisté chce, abychom každé chvíle na smrt připraveni byli.⁴⁾

Na smrt jsme připraveni, když hříchu pečlivě se chráníme a přikázání Boží věrně plníme.

Smrt šťastná jest, když člověk ve stavu milosti umírá; nešťastná pak, když ve stavu hříšném umírá.⁵⁾

Na šťastné smrti všechno záleží, poněvadž na věky zůstaneme, jakými jsme byli při smrti. Nemůžemeť potom milosti posvěcující ani více získati, ani ztratiti.⁶⁾

¹⁾ Žid. 9, 27. ²⁾ Řím. 5, 12. ³⁾ Řím. 6, 23. ⁴⁾ Mat. 25, 13. ⁵⁾ Žalm 115, 6; 33, 22. ⁶⁾ Kaz. 11, 3.

§. 121. O soudu soukromém.

Hned po smrti souditi bude Pán Ježíš duši každého člověka zvlášť aneb soukromí. Soud ten se nazývá proto soukromý soud.¹⁾

Pán Ježíš bude *sám* lidi souditi. On pravil: „Aniž Otec soudí koho, ale veškeren soud dal Synu.“²⁾

Pán Ježíš bude lidi souditi z jich *myslen slov a skutků*; dobré odmění a zlé trestati bude.

Duše bude při soukromém soudu buď do očistce, aneb do pekla odsouzena, aneb do nebe vzata. Každému se usoudí, co zasloužil, neb „není přijímání osob u Boha.“³⁾

Soudu tomu nikdo neujde, a nikdy se nezmění, co bylo usouzeno.

§. 122. O očistci.

Očistec jest místo, kdežto duše časné tresty trpí za hříchy, za které v tomto životě zadost neučinily.

Očistec *jest*. Víme to :

1. ze slov písma svatého: „Svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů sprostěni byli ;⁴⁾

* Slova tato *předpokládají*, že jest očistec ; neboť se modliti můžeme jenom za duše v očistci, an duše v nebi modlitby naší nepotřebují a dušem v pekle modlitba naše neprospívá.

2. ze slov Pána Ježíše: „Kdož by mluvil proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím ;“⁵⁾

¹⁾ Žid. 9, 27. ²⁾ Jan. 5, 22. ³⁾ Řím. 22, 11. ⁴⁾ 2. Mak, 12, 46. ⁵⁾ Mat. 12, 32.

* Slova tato *předpokládají*, že jest očištec; neboť, mohou-li některé hříchy na věčnosti odpuštěny býti, může se to stati jen v očištcí, an do nebe nic nečistého nevejde a v pekle se nic neodpouští.

3. z jednání církve, která vždy za zemřelé modlitby konala a mši svatou obětovala.

Do očištcce odsouzeny bývají duše oněch, jenž ačkoli v milosti Boží zemřeli, předce za hříchy, v živobytí spáchané, Boží spravedlnosti zadost neučinili.

Duše v očištcí mají trápení *větší*, nežli jest kterékoliv trápení vezdejší. Trápíť je: 1. *ustavičná touha* po blaženosti věčné; 2. *muky*, jaké jim spravedlnost Boží usoudila.

Muky očištcové při všech *nejsou stejné*; ony se řídí dle velikosti viny.

Dušem v očištcí *můžeme pomoci*: 1. obětí mše svaté, 2. modlitbou, 3. jinými dobrými skutky, 4. odpustkami. Máme pomáhati všem dušem, zvláště pak rodičů, příbuzných a dobrodinců.

Duše v očištcí netrpí všecky stejně dlouho. *Doba trápení* jejich řídí se dle toho, jak Boha urazily, jak pokání činily a jak jim věřící modlitbou a jinými dobrými skutky pomáhají. Teprv když úplně očištěny jsou, mohou do nebe vejíti.

§. 123. O konci světa.

Svět viditelný pomine jednou ohněm a *promění se* ve svět nový, který nikdy více nepomine.¹⁾

Kdy nastane konec světa, *nevíme*.²⁾ Budou ho však předcházeti *znamení* tato:

¹⁾ 2. Petr. 3, 10. 13. ²⁾ Mat. 24, 36.

1. objevení se lichých proroků, odpadnutí mnohých od víry a všeobecná znemravňelost;¹⁾
2. rozšíření víry Kristovy na veškeré zemi;²⁾
3. strašlivá znamení na nebi a na zemi;³⁾
4. příchod Antikrista, který pomocí ďábla lichými zázraky mnohých svede, ale posléze Kristem zničen bude.⁴⁾

§. 124. O vzkříšení z mrtvých.

Na konci světa spojí Bůh tělo každého člověka s duší jeho, a všickni zemřelí obživnou.⁵⁾ Nazýváme to *vzkříšení z mrtvých*.

Vzkříšení z mrtvých *možné* jest; neboť se zakládá na všemohoucnosti Boží.

* Také tomu nasvědčují podobné úkazy v přírodě, n. p. zrno zaseté a spráchnivělé, z něhož spanilá bylina vyrůstá; housenka, která se zapřádá a z jejíž kukly krásný motýl se vylíná a t. p.

Vzkříšení z mrtvých *jisté* jest; neboť potvrzeno jest slovem Božím⁶⁾ a z mrtvých vstáním Ježíše Krista.⁷⁾

Všickni lidé vstanou z mrtvých *s těmiž těly*, která za živa měli.⁸⁾

Bůh *vzkřísí těla* všech lidí: 1. aby každý i na těle vzal odplatu neb trest, jak toho zasloužil; 2. aby dílo vykoupení Kristova dokonáno bylo na celém člověku, jenž z těla a z duše záleží.

¹⁾ Mat. 24, 11, 12. ²⁾ Mat. 24, 14. ³⁾ Mat. 24, 29. ⁴⁾ 2. Tess. 2, 3, 9. ⁵⁾ Jan 5, 28. ⁶⁾ Ezech. 37, 1. ⁷⁾ 1. Kor. 15, 20.

⁸⁾ Job 19, 26.

Těla, ač v podstatě ta sama, budou proměněna, ale s rozdílem. *Těla spravedlivých* budou nesmrtelna, oslavena a podobna tělu Kristovu; *těla bezbožných* také budou nesmrtelna, avšak oškliva a ohyzdna.

§. 125. O posledním neb všeobecném soudu.

Hned po vzkříšení bude Pán Ježíš všecky lidi souditi. Soud ten se nazývá poslední neb *všeobecný* soud.

Pán Ježíš bude *veřejně* souditi: 1. aby moudrost a spravedlnost Boží před celým světem osvědčil; 2. aby byl sám před celým světem oslaven; 3. aby spravedliví zaslouženého oslavení, bezbožní pak veřejného zahanbení došli.

Pán Ježíš *přijde k soudu* v oblacích nebeských viditelný, s velikou mocí a slávou. I shromáždí anděly svými všecky národy před trůnem svým, a postaví dobré na pravici, zlé pak na levici.¹⁾

Soud *záležeti bude* v tom, že Pán Ježíš veřejně objeví, co kdo myslil, mluvil neb činil, jak milosti Boží užíval a co skutky svými dobrého neb zlého způsobil.

Naposledy vynese Pán Ježíš *rozsudek*. Spravedlivým řekne: „Pojďte požehnání Otce mého a vládněte královstvím, vám připraveným od ustanovení světa.“ Bezbožným pak řekne: „Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného, kterýž připraven jest ďáblu a andělům jeho.“²⁾

Rozsudek Pána Ježíše se ihned *vyplní*. Spravedliví půjdou do života věčného, bezbožní pak do trápení věčného.³⁾

¹⁾ Mat. 25, 33. ²⁾ Mat. 25, 34, 41. ³⁾ Mat. 25, 46.

Po soudu všeobecném nebude více očistce, nýbrž zůstane jen peklo a nebe.

§. 126. O pekle.

Peklo jest místo, kde zatracenci věčně trápeni budou.

Do pekla se dostane, kdo ve smrtelném hříchu umřel.

Muka pekelná jsou dvojí: 1. trest ztráty a 2. trest citu.

Trest ztráty záleží v tom, že zatracenci od tváře Boží na věky zavržení a patření na Boha zbaveni budou.¹⁾ Stav tento se nazývá věčnou smrtí.

Trest citu záleží v tom, že zatracenci všechno, co bolestného na těle i na duši jen mysliti se dá, věčně trpěti budou.

* Písmo svaté naznačuje peklo *ohněm*,²⁾ ohněm *věčným*,³⁾ ohněm *neuhasitelným*,⁴⁾ *červem*, který nikdy neumírá,⁵⁾ *temnostmi*, kde bude pláč a skřípení zubů,⁶⁾ *místem muk* a strašlivého trápení.⁷⁾

Tresty zatracenců jsou *věčné*, ale nikoli u všech stejné, nýbrž dle velikosti a počtu hříchů *rozdílné*.⁸⁾

Mezi zavrženými v pekle a údy církve není *žádného obcování* více. (Bohatec.)⁹⁾

* Bůh trestá hřích smrtelný *věčně*: 1. poněvadž se hříchem činí velebnosti Boží urážka neskončená, která proto neskončeného trestu zasluhuje; 2. poněvadž,

¹⁾ Mat. 25, 41. ²⁾ Jan 15, 6. ³⁾ Mat. 25, 41. ⁴⁾ Mar. 9, 42. ⁵⁾ Mar. 9, 43. ⁶⁾ Mat. 8, 12. ⁷⁾ Luk. 16, 28. ⁸⁾ Moudr. 6, 7. ⁹⁾ Luk. 16, 26.

kdo ve smrtelném hříchu umírá, věčně by v něm setrval a tudy trestu věčného hoden jest; 3. poněvadž Bůh cnost věčně odměňuje, tudy také nepravost věčně trestati musí.

§. 127. O nebi.

Nebe jest nejblaženější sídlo svatých, kdežto se Bůh svým věrným služebníkům tváří v tvář zjevuje, a sám sebou jejich převelikou odplatou jest.

Do nebe se dostane, kdo v milosti Boží umřel, a kdo za zpáchané hříchy buď v tomto, neb v onom životě zadost učinil.

Blaženost nebeská *záleží* v tom:

1. že vyvolení všelikého pokušení a trápení zbaveni budou;¹⁾

2. že na Boha tváří v tvář patřiti, jej milovati a věčně požívati budou;

3. že se ve společnosti Pána Ježíše, panny Marie, andělů a svatých nacházeti budou.

Blaženost nebeská jest *nevýslovná*; neboť ji písmo svaté nazývá „radostí nevýmluvnou“²⁾ a „korunou slávy.“³⁾

Blaženost nebeská jest *věčná*; neboť ji písmo svaté nazývá „dědictvím neporušitelným“⁴⁾ a „životem věčným.“⁵⁾

Blaženost nebeská u všech *není stejná*; kdo více dobrého a těžší dobré konal, také v nebi více odměněn bude. „Každý vezme odplatu svou dle své práce.“⁶⁾

¹⁾ Zjev. 21, 4. ²⁾ 1. Kor. 13, 12. ³⁾ 1. Petr. 1, 8. ⁴⁾ 2. Tim. 4, 8. ⁵⁾ 1. Petr. 1, 4. ⁶⁾ Mat. 25, 46. ⁷⁾ 1. Kor. 3, 8.

Modlitby.

Vzbuzení lítosti nedokonalé.

Bože můj! z celého srdce jest mi líto, že jsem Tě urazil. Mám upřímně v ošklivosti a nenávidím ze srdce své hříchy dílem pro jejich ošklivost, dílem také proto, že jsem jimi nebe ztratil a peklo zasloužil; a jak velice hřích nenávidím a jej ošklivosti mám, taktéž velice miluji od této chvíle spravedlnost a Tebe, o Bože můj! jenž jsi pramen a původ vší spravedlnosti. Doufám od Tvého neskončeného milosrdenství, skrze zásluhu Ježíše Krista, svého Vykupitele, odpustění svých zpáchaných hříchů, a opravdové činím předsevzetí, s milostí Tvou budoucně nikdy více nehřešiti.

Vzbuzení lítosti dokonalé.

Bože můj! všech mých zpáchaných hříchů jest mi srdečně líto, proto že jsem Tebe, svého milování nejhodnějšího Boha a nejvyšší neskončené dobro, které srdečně miluji, jimi urazil. Opravdové činím předsevzetí, s milostí Tvou život svůj polepšiti, a raději všecko, i také smrt trpěti, nežli Tebe, Boha svého a nejvyšší dobro, jediným hříchem opět uraziti. Dej mi milost k vyplnění toho mého předsevzetí; o to Tebe žádám skrze neskončené zásluhy Tvého božského Syna, Pána a Vykupitele našeho Ježíše Krista.

Vzbuzení víry.

Věřím v Tebe, pravý, ve třech osobách jediný Bože, Otče, Synu a Duchu svatý! jenž jsi všecko

stvořil, jenž všechno zachováváš, řídíš a spravuješ, jenž dobré odměňuješ a zlé třešceš. Věřím, že Syn Boží člověkem učiněn jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil, a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím a vyznávám všechno, co's Ty o Bože zjevil, co Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolové kázali a svatá římská, katolická církev nám k věření předkládá. To všechno věřím, poněvadž Ty's o Bože to zjevil, jenž věčná a neskončená pravda a moudrost jsi, která ani oklamati, ani oklamána býti nemůže. O Bože, rozmnož víru mou.

Vzbuzení naděje.

Doufám a důvěřuji se ve Tvou neskončenou dobrotu a milosrdenství Tvé o Bože! že mi skrze neskončené zásluhy svého jednorozeného Syna, Ježíše Krista, v tomto životě poznání, pravou lítost a odpuštění mých hříchů uděliti, po smrti pak spasení věčné dáti a propůjčiti ráčíš, abych na Tebe tváří v tvář patřiti, Tebe milovati a bez konce požívati mohl k dosažení toho všeho. Doufám také od Tebe potřebné prostředky k dosažení toho všeho. Doufám to od Tebe, poněvadž jsi to slíbil, jenž všemohoucí, věrný, neskončeně dobrotitivý a milosrdný jsi. O Bože, posilni naději mou!

Vzbuzení lásky.

O můj Bože! miluji Tebe z celého srdce svého nade všechno, poněvadž nejvyšší dobro, neskončeně dokonalý a vší lásky hoden jsi; i proto Tě miluji, že ke mně a ke všem tvorům nejvyšš

dobrotiv jsi. Žádám z celého srdce, rovně tak Tě milovati, jak Tě Tvoji nejvěrnější služebníci milují a milovali; s jejich láskou sjednocuji svou nedokonalou lásku. Rozmnožuj ji ve mně, o nejdobrotivější Pane, vždycky více a více! Poněvadž tedy Tebe upřímně a srdečně milovati žádám, a o to opravdu se přičinuji: jest mi z celého srdce líto, že jsem Tebe, své nejvyšší dobro, které naě všecko miluji, Tebe, svého Stvořitele, Vykupitele i Posvětitele rozhněval. Bolestně toho lituji, že jsem zhřešil, že jsem Tebe, svého všemohoucího Pána, svého nejláskavějšího otce urazil. Číním opravdové předsevzetí, všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, zpáchaných nepravostí vždycky více a více litovati, a nikdy více proti Tvé nejsvětější vůli nejednati. Přijmi mne opět za své dítě, a dej mi milost k vyplnění tohoto mého předsevzetí. Za to Tě prosím skrze neskončené zásluhy Tvého božského Syna, Pána našeho a Vykupitele, Ježíše Krista. Amen.

O. A. M. D. G.

Hrubší omylové tisku.

Strana	9. řádek	12 zdola	místo	člověka	čti člov ěku.
„ 12.	„ 4	„	„	zraelité	„ Izraelité.
„ 14.	„ 8	shora	„	něh	„ něhož.
„ 17.	„ 16	„	„	Josefovy	„ Josefovi.
„ 25.	„ 2	„	„	Jeho	„ Jho.
„ 30.	„ 3	„	„	Judovy	„ Judovi.
„ 34.	„ 11	„	„	vo Betléma	„ do Betléma.
„ 40.	„ 1	zdola	„	na své	„ ve své.
„ 41.	„ 6	shora	„	posledni	„ poledni.
„ 52.	„ 7	zdola	„	po které	„ pro které.
„ 64.	„ 1	shora	„	jiné	„ jiní.
„ 71.	„ 5	„	„	trůn	„ trůnu.
„ 89.	„ 11	zdola	„	Modlite	„ Modlete.
„ 92.	„ 5	shora	„	naděje	„ naději.
„ 93.	„ 11	zdola	„	v Bohu	„ v Boha.
„ 96.	„ 12	„	„	Ezechiel	„ Ezechiáš.
„ 96.	„ 8	„	„	zvlášť	„ vůbec.
„ 113.	„ 11	„	„	ona jest	„ anto jest.
„ 117.	„ 1	shora	„	bylís	„ sliby.
„ 120.	„ 13	„	„	dovoluje	„ může konati.
„ 122.	„ 6	„	„	chudbě	„ chudobě.
„ 122.	„ 10	zdola	„	nezachovávají	„ nezachovají.
„ 123.	„ 11	„	„	a je	„ a jich.
„ 128.	„ 10	shora	„	a na	„ na.
„ 133.	„ 6	„	„	o bližního	„ bližního.
„ 137.	„ 6	„	„	končí se	„ končí.
„ 138.	„ 3	„	„	poslední	„ doslední.
„ 148.	„ 3	zdola	„	touzení	„ toužení.
„ 156.	„ 15	„	„	slovy	„ slovy.
„ 220.	„ 2	shora	„	bude	„ budu.

O b s a h.

Ú v o d.

	Strana
§. 1. Náboženství a zjevení	4
„ 2. Písmo svaté a ústní podání	5
„ 3. Pojem a rozvrh Katechismu	8

První hlavní částka.

O víře.

„ 4. O katolické víře vůbec	8
„ 5. O Bohu a jeho vlastnostech	11
„ 6. O nejsvětější Trojici Boží	13
„ 7. Stvoření světa. Prozřetelnost Boží	16
„ 8. Stvoření andělů, jich povolání a pád mnohých	17
„ 9. Stvoření člověka, jeho přednosti a povolání	19
„ 10. Stav prvních lidí a pád jejich. Hřích prvotný	21
„ 11. Trest a následkové prvotného hříchu	23
„ 12. Zaslíbení Vykupitele. Ježíš Kristus pravý Messiáš	25
„ 13. Bůh připravuje lidi na příští Vykupitele	27
„ 14. O osobě Vykupitele	30
„ 15. Vtělení Syna Božího	33
„ 16. Narození Páně	34
„ 17. Obřezání a obětování Páně	35
„ 18. Mudrci od východu	36
„ 19. Útěk do Egypta	37
„ 20. Dvanáctiletý Ježíš	38
„ 21. Křest a pokušení Páně	38
„ 22. Učennice Páně	40
„ 23. Obsah učení Pána Ježíše	43
„ 24. Fariseové a zákonníci	45
„ 25. Slavný vjezd do Jerusalema	47
„ 26. Večeře Páně	49
„ 27. Pán Ježíš v zahradě Getsemane	52
„ 28. Pán Ježíš před Annášem a Kaifášem	53
„ 29. Pán Ježíš před Pilátem a Herodem	55
„ 30. Umučení a smrt Pána Ježíše	58
„ 31. Pán Ježíš do hrobu položen	61

	Strana
§. 32. Pán Ježíš v předpekli	63
„ 33. Pána Ježíše z mrtvých vstání	64
„ 34. Pán Ježíš se zjevuje po svém z mrtvých vstání	66
„ 35. Na nebe vstoupení Páně	69
„ 36. Pán, Ježíš co soudce	70
„ 37. Soslání a působení Ducha svatého	71
„ 38. Darové Ducha svatého	74
„ 39. Založení církve	76
„ 40. Představení církve	78
„ 41. Nejvyšší hlava církve	79
„ 42. Znamky pravé církve	80
„ 43. Působnost církve	82
„ 44. Přehled dějin církve	84
„ 45. Obcování svatých	89
„ 46. O desátém článku víry	90
„ 47. O jedenáctém článku víry	90
„ 48. O dvanáctém článku víry	91

Druhá hlavní částka.

O naději.

„ 49. O křesťanské naději vůbec	92
„ 50. O modlitbě vůbec	93
„ 51. Vlastnosti modlitby	96
„ 52. O modlitbě Páně vůbec	96
„ 53. O prvních třech prosbách modlitby Páně	97
„ 54. O čtyřech posledních prosbách modlitby Páně	100
„ 55. O pozdravení andělském	103
„ 56. O růženci	104

Třetí hlavní částka.

O lásce.

„ 57. O křesťanské lásce vůbec	107
„ 58. O desateru Božích přikázání vůbec	108
„ 59. O prvním přikázání Božím	110
„ 60. O úctě andělů a svatých	112
„ 61. O uctění obrazů a ostatků svatých	114
„ 62. O druhém přikázání Božím	115
„ 63. O přísaze	117
„ 64. O slibu	118

.	65. O třetím přikázání Božím	119
„	66. O čtvrtém přikázání Božím	121
„	67. O pátém přikázání Božím	124
„	68. O šestém přikázání Božím	126
„	69. O sedmém přikázání Božím	128
„	70. O osmém přikázání Božím	131
„	71. O devátém a desátém přikázání Božím .	133
„	72. O přikázáních církevních vůbec . . .	135
„	73. O prvním církevním přikázání	136
„	74. O druhém církevním přikázání	138
„	75. O oběti mše svaté	140
„	76. O kázání	144
„	77. Posvátná místa	145
„	78. Posvátné věci	147
„	79. Posvátné obřady	150
„	80. O třetím církevním přikázání	157
„	81. O čtvrtém přikázání církevním	159
„	82. O pátém církevním přikázání	159

Čtvrtá hlavní částka.

„	83. O svátostech vůbec	160
„	84. O svátosti křestu	162
„	85. Obřady svátosti křestu	166
„	86. O svátosti biřmování	168
„	87. Obřady svátosti biřmování	169
„	88. O nejsvětější svátosti oltářní	170
„	89. O svatém přijímání	175
„	90. Obřady svátosti oltářní	178
„	91. O svátosti pokání vůbec	178
„	92. O zpytování svědomí	181
„	93. O lítosti a skroušenosti	184
„	94. O opravdovém předsevzetí	186
„	95. O zpovědi	187
„	96. O zadostčinění	191
„	97. O odpustcích	193
„	98. Obřady svátosti pokání	195
„	99. O svátosti posledního pomazání	196
„	100. Obřady svátosti posledního pomazání .	199

	Strana
§. 101. O svátosti svěcení kněžstva	200
„ 102. Obřady svátosti svěcení kněžstva	202
„ 103. O svátosti stavu manželského	206
„ 104. Obřady svátosti stavu manželského	209
„ 105. O svátostinách	210

Pátá hlavní částka.

O křesťanské spravedlnosti.

„ 106. Pojem a rozdíl hříchů	212
„ 107. O sedmeru hlavních hříchů	216
„ 108. O šesteru hříchů proti Duchu svatému	217
„ 109. O čtveru hříchů do nebe volajících	218
„ 110. O devateru cizích hříchů	219
„ 111. O cnosti vůbec	220
„ 112. O božských cnostech	221
„ 113. O mravních cnostech	223
„ 114. O cnostech hlavním hříchům odporných	223
„ 115. O šesteru povinností	224
„ 116. O osmeru blahoslavenství	225
„ 117. O dobrých skutcích	226
„ 118. O skutcích milosrdných	227
„ 119. O křesťanské dokonalosti	228

Přidavek.

O posledních věcech člověka.

„ 120. O smrti	230
„ 121. O soudu soukromém	231
„ 122. O očistci	231
„ 123. O konci světa	232
„ 124. O vzkříšení z mrtvých	233
„ 125. O posledním neb všeobecném soudu	234
„ 126. O pekle	235
„ 127. O nebi	236

Modlitby.

Vzbuzení lítosti nedokonalé	237
Vzbuzení lítosti dokonalé	237
Vzbuzení víry	237
Vzbuzení naděje	238
Vzbuzení lásky	238